Ministerstvo financí
České republiky

Konvergenční program
České republiky

duben 2022

Konvergenční program České republiky
duben 2022

Ministerstvo financí ČR
Letenská 15, 118 10 Praha 1

Tel.: 257 041 111
E-mail: podatelna@mfcr.cz

ISSN 1804-798X (on-line)

Vychází 1× ročně, volná distribuce

Elektronický archiv:
https://www.mfcr.cz/kopr

Konvergenční program
České republiky

duben 2022

Obsah

Úvod a shrnutí ... **1**

1 Záměry a cíle hospodářské politiky ... **2**

1.1 Fiskální politika ... 2

1.2 Měnová politika ... 2

2 Makroekonomický scénář ... **4**

2.1 Světová ekonomika a technické předpoklady ... 4

2.2 Aktuální vývoj a střednědobý scénář ... 4

2.3 Vztahy k zahraničí a sektorové bilance ... 6

3 Hospodaření sektoru vládních institucí ... **11**

3.1 Aktuální vývoj hospodaření sektoru vládních institucí ... 11

3.2 Výhled hospodaření sektoru vládních institucí ... 15

3.3 Strukturální saldo a fiskální pozice ... 16

3.4 Dluh vládních institucí, strategie a stabilita státního dluhu ... 17

4 Porovnání s předchozím Konvergenčním programem, rizika predikce a analýza citlivosti ... **22**

4.1 Porovnání se scénářem předchozího Konvergenčního programu ČR ... 22

4.2 Rizika makroekonomické a fiskální predikce ... 23

4.3 Analýza citlivosti ... 24

4.4 Ověření makroekonomického scénáře Výborem pro rozpočtové prognózy ... 25

5 Udržitelnost veřejných financí ... **28**

5.1 Vládní strategie a provedené reformy ... 28

5.2 Fiskální dopady stárnutí populace ... 30

5.3 Analýza udržitelnosti ... 31

5.4 Záruky sektoru vládních institucí ... 32

6 Kvalita příjmů a výdajů veřejných financí ... **36**

6.1 Výhled daňové politiky ... 36

6.2 Racionalizace výdajů sektoru vládních institucí ... 36

6.3 Skladba výdajů sektoru vládních institucí ... 38

7 Změny institucionálního rámce fiskální politiky ... **40**

7.1 Změny v oblasti investic a kapitálového trhu ... 40

7.2 Posílení efektivnosti a transparentnosti veřejných financí ... 42

7.3 Rozpočtová politika ... 43

7.4 Institucionální změny ve veřejných financích ... 44

Přehled literatury a použitých zdrojů ... **45**

Příloha: Konvergence ... **53**

Slovníček pojmů ... **54**

Konvergenční program je předkládaný na základě článku 121 Smlouvy o fungování Evropské unie a aktuálního znění nařízení Rady (ES) č. 1466/97 o posílení dohledu nad stavy rozpočtů a nad hospodářskými politikami a o posílení koordinace hospodářských politik. Jako takový byl vypracován v souladu s platnými pravidly Hospodářského a finančního výboru Rady (EFC, 2017) a je konzistentní s Národním programem reforem České republiky (ÚV, 2022) a Národním plánem obnovy České republiky (MPO, 2022).

Seznam tabulek

Tabulka 2.1: Ekonomický výkon ... 9
Tabulka 2.2: Cenový vývoj ... 9
Tabulka 2.3: Zaměstnanost a náhrady zaměstnancům ... 9
Tabulka 2.4: Rozklad změny čisté finanční pozice ... 10
Tabulka 2.5: Základní makroekonomické předpoklady ... 10
Tabulka 3.1: Vývoj hospodaření sektoru vládních institucí ... 19
Tabulka 3.2: Položky určené k úpravě výdajového pravidla Paktu o stabilitě a růstu ... 19
Tabulka 3.3: Struktura schválených diskrečních opatření v letech 2021–2025 ... 20
Tabulka 3.4: Predikce a výhled příjmů a výdajů za nezměněných politik ... 20
Tabulka 3.5: Cyklický vývoj ... 20
Tabulka 3.6: Vývoj dluhu sektoru vládních institucí ... 21
Tabulka 3.7: Státní dluh z hlediska refinancování, úročení a cizoměnové expozice ... 21
Tabulka 4.1: Změna indikátorů scénáře Konvergenčního programu ČR ... 26
Tabulka 4.2: Základní makroekonomické indikátory – citlivostní scénáře ... 27
Tabulka 5.1: Dlouhodobá udržitelnost veřejných financí ... 34
Tabulka 5.2: Indikátory udržitelnosti S1 a S2 pro ČR ... 34
Tabulka 5.3: Schválené záruky ... 35
Tabulka 6.1: Funkční členění výdajů sektoru vládních institucí ... 39

Seznam grafů

Graf 1.1: Saldo veřejných financí ... 3
Graf 1.2: Fiskální úsilí a fiskální impuls ... 3
Graf 1.3: Reálný měnový kurz vůči eurozóně ... 3
Graf 1.4: Spotřebitelské ceny ... 3
Graf 2.1: Vývoj HDP ... 8
Graf 2.2: Změna HDP, produktivita a intenzita práce ... 8
Graf 2.3: Sektorové členění investic ... 8
Graf 2.4: Spotřeba domácností ... 8
Graf 2.5: Spotřebitelské ceny v hlavních oddílech ... 8
Graf 2.6: Produkční mezera ... 8
Graf 2.7: Nezaměstnanost, zaměstnanost a aktivita ... 8
Graf 2.8: Meziroční změna míry participace ... 8
Graf 3.1: Salda subsektorů vládních institucí ... 18
Graf 3.2: Jednorázová opatření ... 18
Graf 3.3: Daňové příjmy sektoru vládních institucí ... 18
Graf 3.4: Výdaje sektoru vládních institucí ... 18
Graf 3.5: Likvidní finanční aktiva ... 18
Graf 3.6: Spolufinancování investic z fondů EU ... 18
Graf 3.7: Dluh sektoru vládních institucí ... 18
Graf 3.8: Příspěvky ke změně hrubého dluhu ... 18
Graf 5.1: Zůstatky zdravotních pojišťoven ... 33
Graf 5.2: Projekce počtu obyvatel ČR ... 33
Graf 5.3: Demografická míra závislosti ... 33
Graf 5.4: Saldo důchodového zabezpečení ... 33
Graf 5.5: Zdravotní péče – scénáře ... 33
Graf 5.6: Dlouhodobá péče – scénáře ... 33

Graf 5.7: Projekce výdajů – referenční scénáře 33
Graf 5.8: Záruky sektoru vládních institucí 33
Graf 6.1: Struktura výdajů sektoru vládních institucí ve funkčním členění 39
Graf P.1: Relativní ekonomická úroveň 53
Graf P.2: Komparativní cenová hladina 53
Graf P.3: Reálná produktivita práce 53
Graf P.4: Průměrná náhrada zaměstnanci 53

Seznam použitých zkratek

CZK	kódové označení české koruny
ČNB	Česká národní banka
ČSÚ	Český statistický úřad
ČR	Česká republika
EK	Evropská komise
ESA 2010	Evropský systém národních a regionálních účtů z roku 2010
EU	Evropská unie (v rozsahu 27 členských zemí)
EUR	kódové označení eura
HDP	hrubý domácí produkt
KP	Konvergenční program České republiky
MF ČR	Ministerstvo financí České republiky
p. a.	ročně
p. b.	procentní bod
p. m.	pro informaci
USD	kódové označení amerického dolaru

Značky použité v tabulkách

Pomlčka (–) na místě čísla značí, že se jev nevyskytoval nebo zápis není možný z logických důvodů.

Uzávěrka datových zdrojů

Makroekonomické datové zdroje v této publikaci jsou vztaženy k 31. březnu 2022 a fiskální data a politiky k 7. dubnu 2022. Notifikace deficitu a dluhu sektoru vládních institucí byla upřesněna a potvrzena Eurostatem dne 22. dubna 2022.

Poznámka

Publikované součtové údaje v tabulkách jsou v některých případech zatíženy nepřesností na posledním desetinném místě vzhledem k zaokrouhlování.

Úvod a shrnutí

Před dvěma lety prošel svět synchronizovanou globální recesí, nejhlubší od konce druhé světové války. Hrubý domácí produkt zemí Evropské unie se snížil o 6,1 %, české ekonomiky pak o 5,8 %. Situaci komplikovala skutečnost, že původcem recese byla virová pandemie. Nákaza, opatření zaměřená na omezení šíření epidemie a přerušení dodavatelsko-odběratelských řetězců ochromily činnost řady odvětví. Hospodářské politiky reagovaly masivními stimuly ve fiskální a měnové politice. Nejistoty ohledně hloubky, trvání a v prvé řadě kombinace aspektů zdravotní a ekonomické krize v pojetí globalizovaného světa byly zcela bezprecedentní.

S odezněním první vlny pandemie a uvolněním restrikcí společenské a ekonomické aktivity zrychlila poptávka, nabídka však, stále místy zatížená protiepidemickými opatřeními, reagovala podstatně pomaleji. Důsledky ve formě zpoždění či přerušených dodávek meziproduktů a finálních výrobků trvají dodnes. Nedostatek materiálu, zařízení a pracovních sil nadále brzdí výrobu, k čemuž se připojil růst cen komodit a přepravních služeb. Podstatné zvýšení nákladů je patrné především u cen energií, které tlumí výdaje domácností a firem.

Odeznívající zimní vlnu pandemie letos na konci února vystřídala největší bezpečnostní a humanitární krize v Evropě od druhé světové války. Invaze Ruské federace na Ukrajinu donutila opustit zemi již přes pět miliónu osob, převážně pak ženy a děti. Ruská agrese a odvetná opatření západních zemí vedly k dalšímu cenovému šoku na světových trzích. Kumulace těchto faktorů spolu s významem obou zemí pro světový vývoz materiálu, energií a potravin představuje podstatné riziko pro hospodářský růst a vyvolává další výzvy, opětovně za rámcem tradiční hospodářské politiky.

Kromě těchto událostí je česká ekonomika vystavena strukturálním problémům, jako je započatý proces stárnutí populace, a globálním faktorům v podobě změny klimatu planety. Směřování České republiky je také ovlivněno prioritami nové politické reprezentace vzešlé z voleb do Poslanecké sněmovny ve dnech 8. a 9. října 2021. Nová vláda tvořená dvěma koalicemi celkem pěti politických subjektů přepracovala návrh Státního rozpočtu České republiky na rok 2022 a prosadila schodek o téměř 1,5 % HDP nižší, než jaký byl původní návrh před volbami. Rozpočet kromě úspor v provozních výdajích, platech a některých transferech již reaguje na část mimořádných cenových vlivů například dodatečnou valorizací penzí a sociální dávek. V důsledku faktorů spojených s válkou na Ukrajině a růstem cen energií však nelze vyloučit další úpravu během roku.

Makroekonomický vývoj je zatížen celou řadou nejistot. Dopad geopolitických událostí na českou ekonomiku lze v průběhu probíhajícího konfliktu vyčíslit věrohodně jen velmi obtížně. Ať už jde o neznámou délku trvání, humanitární či hospodářské dopady, jisté je, že konflikt na Ukrajině eskaloval nerovnováhu v dodavatelsko-odběratelských řetězcích, jejímž projevem je růst cen. Ruská invaze problémy spojené s inflací dále prohloubila a rozšířila.

Trh práce v České republice je opět napjatý. Během epidemie v letech 2020 a 2021 sice došlo k nárůstu míry nezaměstnanosti, ale nejvyšší hodnota za celou dobu se pohybovala jen mírně nad 3 %. Byla tak podstatně nižší, než by odpovídalo cyklické pozici ekonomiky. Výraznou měrou se na udržení nízké úrovně nezaměstnanosti podílela podpůrná opatření během epidemie. Navzdory přetrvávající záporné produkční mezeře vzrostl v loňském roce objem mezd a platů přes 6 %, tentýž vývoj se očekává i v letech 2022 a 2023.

Veřejné finance se v důsledku dopadů epidemie a opatření přijatých na její zpomalení, kompenzaci útlumu ekonomické aktivity a stimulaci ekonomiky propadly do značných deficitů. V roce 2020 skončilo hospodaření sektoru vládních institucí deficitem 5,8 % HDP, v roce 2021 pak 5,9 % HDP. Přesto byl výsledek hospodaření lepší, než se očekávalo. Odolnost české ekonomiky, účinnost některých opatření hospodářské politiky a s nimi spojené obnovené daňové a pojistné příjmy byly hlavním důvodem příznivějšího plnění veřejných rozpočtů. Zadlužení na konci roku 2021 dosáhlo 41,9 % HDP.

V letošním roce započala konsolidace veřejných financí, kterou i pro následující roky vymezuje fiskální pravidlo v zákoně o pravidlech rozpočtové odpovědnosti. Pro rok 2022 odhadujeme pokles schodku veřejných financí na 4,5 % HDP, což po zohlednění cyklické pozice ekonomiky a jednorázových či jiných přechodných opatření tvoří meziroční zlepšení o téměř jeden procentní bod.

Aniž by byl výrazněji tlumen ekonomický růst, cílem vlády je ambicióznější přístup ke snižování schodků veřejných financí než mantinely stanovené zákonem. Posílení dynamiky českého hospodářství by měly napomoci také prostředky z Evropské unie, ať už z končící finanční perspektivy 2014–2020, finanční perspektivy nové, nebo z Nástroje Evropská unie příští generace. Aktuální válečný konflikt však s sebou přináší změny v prioritách a nastavení hospodářské politiky, jejichž finanční stránka se odrazí ve struktuře hospodaření. Při zohlednění současných platných právních norem očekáváme, že veřejné finance budou v roce 2024 opět plnit kritérium Paktu o stabilitě a růstu pro deficit veřejných financí.

Konvergenční program České republiky byl v dubnu 2022 představen a diskutován ve věcně příslušných výborech Parlamentu České republiky. Dokument byl schválen vládou České republiky dne 11. května 2022.

1 Záměry a cíle hospodářské politiky

Světová pandemie přinesla hospodářské politice řadu nových výzev. Masivní podpora ekonomiky a zdravotnictví vedla k vyššímu tempu veřejného zadlužování, které bylo umocňováno přímými dopady hospodářské recese. Fiskální expanze v zemích Evropské unie byla umožněna uplatněním všeobecné únikové klauzule z pravidel Paktu o stabilitě a růstu pro období let 2020 až 2022. Ruská agrese na Ukrajině však představuje nová rizika a tlaky na veřejné finance, ať již přímé, nebo zprostředkované důsledky hospodářského vývoje.

Následkem epidemie a opatření zacílených na její zpomalení bylo výrazné narušení dodavatelsko-odběratelských vztahů, posílené rychlým celosvětovým oživením. To samo o sobě tlumí dynamiku růstu ekonomik a zvyšuje inflaci. Kromě těchto vlivů se projevuje i silný nárůst cen energií, který v důsledku současné geopolitické situace dále pokračuje. Česká národní banka od června loňského roku postupně navýšila svou základní úrokovou sazbu na 5,0 %, aby oslabila domácí poptávkové tlaky, ukotvila inflační očekávání poblíž cíle a zajistila návrat inflace ke 2 %. Současně v březnu intervenovala na devizovém trhu s cílem posílení kurzu české koruny.

1.1 Fiskální politika

Veřejné rozpočty byly i v roce 2021 nadále ovlivněny průběhem epidemické krize a opatřeními přijatými k jejímu potlačení. Rozsah opatření se však co do počtu a objemu alokovaných veřejných prostředků výrazně redukoval. V loňském roce byl státní rozpočet novelizován s konečným plánovaným deficitem 500 mld. Kč, což mělo pokrýt jak dodatečné náklady na epidemii, tak podpůrná opatření. Hospodaření státního rozpočtu v metodice hotovostních toků skončilo za celý rok 2021 deficitem 419,7 mld. Kč, přičemž lepší než očekávaný byl vývoj na příjmové straně.

V říjnu 2021 proběhly v ČR volby do Poslanecké sněmovny. Termín následoval krátce po lhůtě určené zákonem o rozpočtových pravidlech ohledně předložení návrhu státního rozpočtu. Předchozí vláda navrhla deficit státního rozpočtu ve výši 376,6 mld. Kč, což odpovídalo maximálním povoleným výdajovým rámcům daným zákonem č. 23/2017 Sb., o pravidlech rozpočtové odpovědnosti, v aktuálním znění. Vítězná koalice ihned po volbách deklarovala svůj záměr rozpočet přepracovat tak, aby více akcentoval úspory na výdajové straně. Návrh nového státního rozpočtu se schodkem 280 mld. Kč pak schválila vláda dne 9. února 2022 (usnesení vlády č. 80/2022), Poslanecká sněmovna dne 10. března 2022. Zákon č. 57/2022 Sb. nabyl účinnosti k 19. březnu 2022, čímž ke stejnému dni skončil režim rozpočtového provizoria.

Makroekonomický vývoj a z něj vyplývající příjmy veřejných rozpočtů zlepšily celkové i strukturální saldo roku 2022, příznivější daňová predikce pak také hospodaření následujících let (blíže kapitola 3). I když jsou rozpočtové rámce odvozeny s minimálním fiskálním úsilím ve výši 0,5 p. b., odhadované nižší strukturální schodky navyšují finanční polštář pro řešení nepříznivých šoků, jakým je např. současná krize na Ukrajině, a cen energií, byť některé výdaje budou patrně přechodné povahy.

Výchozí nastavení pro konsolidaci veřejných financí určilo strukturální saldo roku 2021. Výdajový rámec na rok 2022, odvozený dle zákona o pravidlech rozpočtové odpovědnosti, pak vychází z o 0,5 p. b. nižšího strukturálního deficitu oproti jeho odhadu ze srpna roku 2021. Ostatně po roce 2021 by mělo být strukturální saldo, od něhož je rámec odvozen, každý rok meziročně zlepšováno alespoň o 0,5 p. b. Konsolidační trajektorie daná zákonem současně nevylučuje možnost vyšší intenzity konsolidace, zejména bude-li to hospodářsko-politická situace umožňovat. Aktuální nastavení fiskální politiky již předpokládá silnější konsolidaci v roce 2022, přičemž odhadovaný strukturální deficit na konci horizontu KP ve výši −2,7 % HDP je výrazně nižší než maximum požadované zákonem pro rok 2025 ve výši −4,1 % HDP.

Nastavení konsolidace tak bere v úvahu jak hledisko stabilizace, tak udržitelnosti veřejných financí. Snižování deficitů veřejných financí podpoří úsilí postupně stabilizovat míru zadlužení a obrátit její trend směrem k zodpovědnější fiskální politice.

1.2 Měnová politika

Měnová politika ČNB je od roku 1998 prováděna v režimu cílování inflace. Od 1. ledna 2010 je inflační cíl definován jako meziroční růst indexu spotřebitelských cen ve výši 2 % s tolerančním pásmem ±1 p. b. ČNB definuje inflační cíl jako střednědobý, a proto toleruje některé přechodné odchylky skutečné inflace od inflačního cíle (např. v důsledku úprav nepřímých daní), na jejichž primární dopady měnová politika standardně nereaguje a soustředí se pouze na sekundární projevy.

Růst spotřebitelských cen od poloviny roku 2021 značně zrychluje nejen kvůli nákladovým faktorům globálního charakteru (problémy v dodavatelských řetězcích, ceny energií a jiných komodit), zesíleným válkou na Ukrajině, ale i domácím poptávkovým tlakům. ČNB v reakci na

tento vývoj začala prudce zvyšovat dvoutýdenní repo sazbu, která tak v sedmi krocích vzrostla z 0,25 % až na 5,00 %. Utažení měnové politiky by ve střednědobém horizontu mělo zajistit návrat inflace k 2% cíli.

Kurz koruny k euru v průměru za celý rok 2021 meziročně posílil o 3,1 % na 25,65 CZK/EUR. Díky razantnímu nárůstu domácích úrokových sazeb koruna v 1. čtvrtletí 2022 nejprve zpevnila na 24,4 CZK/EUR, po zahájení ruské invaze na Ukrajinu ale prudce oslabila až k hranici 26 CZK/EUR. Na začátku března začala ČNB ve prospěch domácí měny intervenovat na devizovém trhu. Kurz se pak i díky uklidnění situace na finančních trzích znovu přiblížil 24,4 CZK/EUR. S určitou stabilizací finančních trhů by se kurz měl vrátit na trajektorii pozvolné trendové apreciace. Tu by však měl brzdit vývoj úrokového diferenciálu, který by se od 2. čtvrtletí 2022 již neměl dále rozšiřovat, a dočasně pozastavená reálná konvergence ekonomiky ČR k eurozóně.

Společný dokument MF ČR a ČNB (2020) „Vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladěnosti ČR s eurozónou“, schválený vládou ČR v prosinci 2020 (usnesení vlády č. 1283/2020), doporučil prozatím nestanovovat cílové datum vstupu do eurozóny. Z hlediska maastrichtských konvergenčních kritérií navíc ČR v roce 2020 splnila pouze kritérium úrokových sazeb.

Vlastní věcná připravenost ČR na přijetí eura se sice podle dokumentu zlepšila, stále ale přetrvávala slabá místa. Struktura českého hospodářství se od eurozóny nadále významně odlišuje a proces reálné konvergence, zejména pak cenové a mzdové úrovně, nebyl dokončen. Vzhledem ke stárnutí populace není také dořešen problém dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí, jejichž stabilizační působení by mělo po přijetí eura částečně nahradit ztrátu autonomní měnové politiky.

Pro přijetí eura naopak dlouhodobě hovoří vysoká míra otevřenosti české ekonomiky a její velká obchodní i vlastnická provázanost s eurozónou. Pozitivně byl hodnocen také relativně stabilní kurz koruny k euru, a to i během recese roku 2020, obnovená sladěnost finančních trhů ČR a eurozóny či odolný bankovní sektor v ČR.

S ohledem na tyto skutečnosti vláda ČR dosud nestanovila cílové datum vstupu do eurozóny a souhlasila s doporučením prozatím neusilovat o vstup do evropského mechanismu směnných kurzů č. II. Aktualizovaný dokument a doporučení budou vládě předloženy do konce roku 2022.

Graf 1.1: Saldo veřejných financí

v % HDP

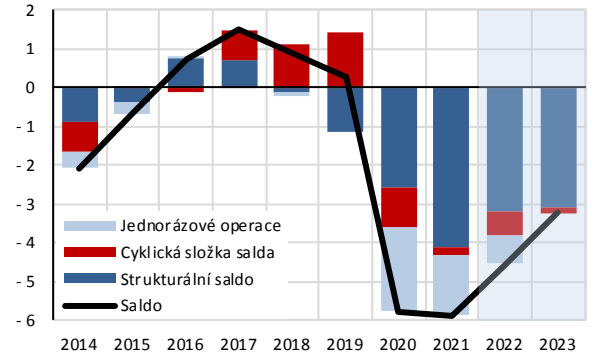

Zdroj: ČSÚ (2022a, 2022b). Výpočty a predikce MF ČR.

Graf 1.2: Fiskální úsilí a fiskální impuls

v procentních bodech, primární fiskální úsilí s opačným znaménkem

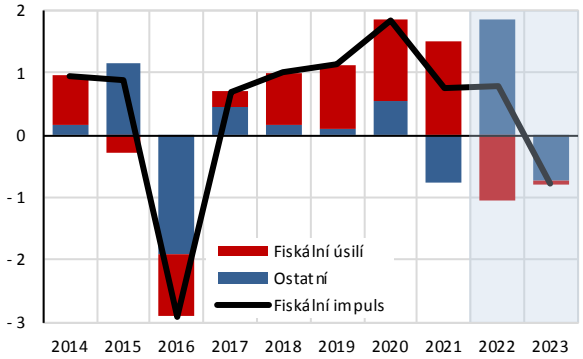

Zdroj: ČSÚ (2022a, 2022b). Výpočty a predikce MF ČR.

Graf 1.3: Reálný měnový kurz vůči eurozóně

zhodnocení reálného měnového kurzu v %, příspěvky v p. b.

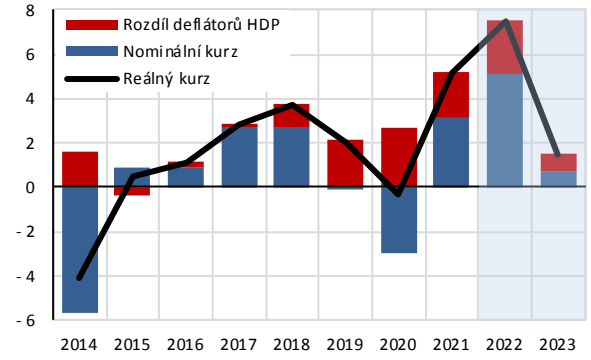

Zdroj: ČNB (2022a), ČSÚ (2022a), Eurostat (2022). Výpočty a predikce MF ČR.

Graf 1.4: Spotřebitelské ceny

změna v %, národní index spotřebitelských cen

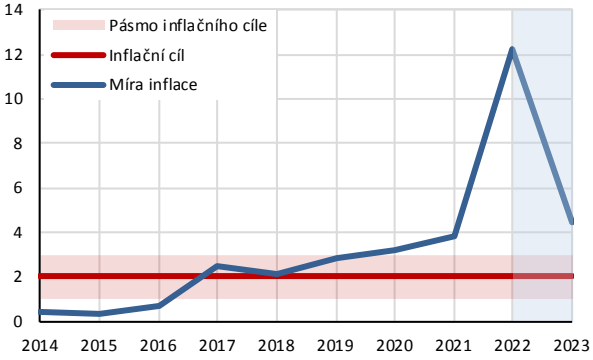

Zdroj: ČNB (2022b), ČSÚ (2022a). Výpočty a predikce MF ČR.

2 Makroekonomický scénář

Ruská vojenská agrese vůči Ukrajině zcela změnila obraz světa v roce 2022 a překreslila růstové vyhlídky. Nejvážnějším důsledkem války je samozřejmě ztráta lidských životů a humanitární krize, ovšem i ekonomické následky jsou nezanedbatelné. Rusko a Ukrajina se sice na globálním HDP podílejí jen zhruba 2 %, hrají ale podstatnou roli jako dodavatelé řady surovin. Na komoditních trzích se tak ruská invaze projevila růstem cen a zvýšenou volatilitou. Válka také podtrhla význam energetické bezpečnosti a snižování závislosti na Rusku v klíčových energetických dovozech. V důsledku války na Ukrajině lze přinejmenším v krátkém období očekávat nižší hospodářský růst, prohloubení problémů v dodavatelských řetězcích a zesílení již tak vysokých inflačních tlaků.

2.1 Světová ekonomika a technické předpoklady

V první polovině loňského roku docházelo v řadě zemí k pozvolnému uvolňování protiepidemických omezení a v souvislosti s tím k ekonomickému oživení. Přetrvávající negativní dopady pandemie však globální hospodářský růst i nadále brzdily. Přesto se rok 2021 ve všech hlavních ekonomikách vyznačoval silným hospodářským růstem, který např. ve Spojených státech amerických činil 5,7 %, ve Spojeném království 7,4 % a v Číně 8,5 %.

Hrubý domácí produkt EU se v loňském roce zvýšil o 5,3 %. K růstu přispěly kladně všechny poptávkové složky. Významně se na něm podílela spotřeba domácností, která těžila z uvolňování protiepidemických opatření a pozvolného zlepšování situace na trhu práce, a tvorba hrubého kapitálu. Ve druhé polovině roku však na některé evropské ekonomiky znatelně dopadly problémy v dodavatelských řetězcích a nedostatek výrobních komponent. Hospodářský růst tlumila také zrychlující inflace a opětovné zhoršení epidemické situace na konci roku.

V roce 2022 lze očekávat zpomalení růstu světové ekonomiky, a to zejména v důsledku nejistého vývoje pandemie a dopadů probíhající války na Ukrajině, které zintenzivňují přetrvávající problémy v dodavatelských řetězcích a již tak silné inflační tlaky. Očekáváme, že by ekonomický růst EU mohl v tomto a příštím roce dosáhnout 2,5 %, resp. 3,1 %. V dalších letech by tempo růstu mělo postupně zpomalovat.

V roce 2021 činila průměrná cena barelu ropy Brent 71 USD, ve srovnání s rokem 2020 se tedy zvýšila téměř o 70 %. Organizace zemí vyvážejících ropu a další přidružené státy sice postupně navyšovaly těžbu, poptávka po ropě ale díky globálnímu hospodářskému oživení převyšovala nabídku. V 1. čtvrtletí 2022 pak cena ropy Brent v souvislosti s válkou na Ukrajině dále razantně narostla. Předpokládaný vývoj ceny ropy reflektuje klesající termínovou křivku cen kontraktů futures. V roce 2022 by se barel ropy Brent měl v průměru obchodovat za 105 USD (EK dle Předpokladů jarní prognózy (EK, 2022a) očekává prakticky shodnou hodnotu), v dalších letech by cena měla postupně klesat na necelých 79 USD v roce 2025.

Na základě nedávného vývoje měnového kurzu USD/EUR jsme počínaje 2. čtvrtletím 2022 zvolili technický předpoklad stability na úrovni 1,10 USD/EUR. Oproti předpokladu EK by tak euro mělo být vůči americkému dolaru slabší.

Koruna vůči euru v průměru za celý rok 2021 meziročně posílila o 3,1 % na 25,65 CZK/EUR. Pro letošní rok očekáváme zpevnění kurzu o 5,1 % na 24,4 CZK/EUR. V dalším období by měla koruna apreciovat již jen nepatrně.

S ohledem na očekávaný vývoj inflace a předpokládané nastavení měnové politiky ČNB a Evropské centrální banky počítáme s nárůstem dlouhodobých úrokových sazeb na 3,9 % v průměru za rok 2022. V dalším období by dlouhodobé úrokové sazby mohly postupně klesat.

2.2 Aktuální vývoj a střednědobý scénář

2.2.1 Hospodářský růst a strana poptávky

K nárůstu reálného HDP o 3,3 % v roce 2021 kladně přispěly všechny složky domácí poptávky, nejvíce změna stavu zásob a spotřeba domácností. Naopak saldo zahraničního obchodu se zbožím růst ekonomiky silně zpomalilo. Na straně vývozu se negativně projevily problémy v globálních dodavatelských řetězcích, zatímco dovoz výrazně podpořila silná akumulace zásob.

Výsledky roku 2022 budou zásadně ovlivněny ruskou agresí a změnou nastavení mezinárodních obchodních vztahů. Při všeobecné nejistotě pracujeme se scénářem, že se hlavní negativní dopady budou koncentrovat do 2. čtvrtletí. Celoroční tempo růstu české ekonomiky by mělo zpomalit na 1,2 %. Růst by měl být tažen investicemi vládních institucí i soukromého sektoru a spotřebou. Spotřebu domácností však bude tlumit razantní nárůst životních nákladů, zejména cen energií, a zpřísnění měnové politiky. Saldo zahraničního obchodu by růstovou dynamiku nemělo téměř ovlivnit.

V příštích dvou letech by ekonomický růst mohl přesáhnout 3 %, v roce 2025 by pak měl zpomalit na 2,5 %. To by mělo odpovídat očekávanému zvýšení potenciálního produktu.

Výdaje domácností na konečnou spotřebu by v letošním roce měly být negativně ovlivněny poklesem reálného

disponibilního důchodu a zpřísněním měnové politiky. Nárůst životních nákladů dopadne především na nízkopříjmové domácnosti, u středně a zejména vysokopříjmových domácností by efekt rostoucí cenové hladiny mohl být tlumen čerpáním úspor naakumulovaných během epidemie. Míra úspor však stále setrvá nad dlouhodobým průměrem. Pozitivně by se v celoroční dynamice měl projevit pokles zdanění práce od počátku roku a také růstový profil spotřeby v roce 2021 (pokud by spotřeba domácností po celý letošní rok stagnovala na úrovni 4. čtvrtletí 2021, za celý rok 2022 by se přesto zvýšila o 2,3 %). S ohledem na uvedené silně negativní faktory by reálná spotřeba domácností v letošním roce měla vzrůst jen o 0,5 %. V roce 2023 by spotřebu domácností měl podpořit pokračující pokles míry úspor, obnovený nárůst reálného disponibilního důchodu a výdaje uprchlíků z Ukrajiny. Spotřeba by se tak mohla zvýšit o 4,5 %.

Očekáváme, že reálná spotřeba sektoru vládních institucí v roce 2022 vzroste o 1,0 %. Tempo zaměstnanosti by mělo být celkově slabší než v roce 2021, v souvislosti s migrační vlnou z Ukrajiny nicméně bude tlak na navyšování personálních kapacit především ve vzdělávání. Nákupy a výdaje ve zdravotnictví by měly vlivem odeznívání epidemie slábnout, což ale bude kompenzováno humanitárními potřebami. Stejnou dynamiku jako v roce 2022 predikujeme i pro rok 2023, kdy by spotřebu sektoru vládních institucí měly podpořit i výdaje na nákup zboží a služeb za přispění běžných dotací z fondů EU v souvislosti s blížícím se koncem finanční perspektivy 2014–2020.

Tvorba hrubého fixního kapitálu by v roce 2022 měla pokračovat v pozvolném oživování vlivem hospodářského růstu v zahraničí, zpožděného dopadu uvolněných měnových podmínek a investiční aktivity sektoru vládních institucí podpořené realizací projektů spolufinancovaných fondy EU. Soukromé investice však budou tížit problémy v dodavatelských řetězcích a podstatné zvýšení nejistoty v souvislosti s možnou eskalací války na Ukrajině a rozšířením ekonomických sankcí vůči Ruské federaci. Předpokládané zmírnění těchto problémů a zrychlení růstu zahraničních ekonomik by v roce 2023 mohly navzdory restriktivnímu působení měnové politiky přispět k citelnému zvýšení dynamiky soukromých investic. Celkovou investiční aktivitu podpoří i nákupy vojenské techniky a využití dobíhajících fondů EU z předchozí finanční perspektivy. Tvorba hrubého fixního kapitálu by se v roce 2022 mohla zvýšit o 2,2 %, pro rok 2023 je predikován růst o 5,9 %.

Předpokládáme, že v roce 2022 budou podniky z obezřetnostních důvodů i v důsledku přerušení dodávek některých komponent akumulovat podobný objem zásob jako v předchozím roce. V příštích letech by pak změna zásob mohla k růstu HDP přispívat mírně negativně.

Očekáváme, že vývoz zboží a služeb v letošním roce vzroste o 1,5 %, v roce 2023 by mohl posílit o 4,2 %. Růst vývozu v roce 2022 bude odrážet oživení exportních trhů a spotřebu imigrantů z Ukrajiny[1], naopak exportní výkonnost jej vlivem narušení dodávek zásadně ztlumí. Predikované zrychlení vývozu v příštím roce reflektuje pokračující hospodářské oživení v zemích hlavních obchodních partnerů a odeznívající frikce na straně nabídky. Dynamika vývozu a dovozně náročné investiční poptávky se pak promítá v tempu dovozu zboží a služeb, který by v roce 2022 mohl vzrůst o 1,3 %. Za zrychlením růstu v roce 2023 na 4,0 % bude stát vyšší tempo tvorby hrubého kapitálu, vývozu a spotřeby domácností.

2.2.2 Potenciální produkt a pozice ekonomiky v cyklu

Růst potenciálního produktu v roce 2021 stagnoval na 1,0 %, dynamika tak výrazně zaostávala za průměrným tempem v letech před pandemií. Nejvýznamnějším faktorem bylo zvýšení souhrnné produktivity výrobních faktorů (příspěvek 1,1 p. b.), zásoba kapitálu k růstu potenciálu přidala 0,5 p. b. V důsledku vývoje na trhu práce se pozitivně projevil také nárůst míry participace. Stárnutí populace doprovázené poklesem počtu obyvatel v produktivním věku ale z potenciálního růstu ubralo 0,3 p. b., nižší počet obvykle odpracovaných hodin pak jeho dynamiku snížil o 0,5 p. b.

Růst potenciálního produktu by měl letos výrazně akcelerovat a v dalších letech by se mohl pohybovat okolo 2,5 %. To je z dlouhodobého hlediska průměrná hodnota. Zvýšení populace v produktivním věku v důsledku imigrační vlny by mělo potenciální růst podpořit, negativně se však v jeho vývoji bude i ve středním období promítat epidemie koronaviru a související restriktivní opatření.

V roce 2020 se ekonomika následkem epidemie propadla do hluboce záporné mezery výstupu a od té doby hrubá přidaná hodnota setrvává pod svojí potenciální úrovní. Očekávané hospodářské oživení by mohlo přinést uzavření mezery výstupu v závěru příštího roku. V průměru by za rok 2022 mohla produkční mezera činit −1,8 %, v horizontu výhledu by mohla být přibližně uzavřená.

2.2.3 Ceny

Míra inflace, měřená harmonizovaným indexem spotřebitelských cen, se v průběhu celého roku 2021 pohybovala nad 2 %, ve 2. pololetí výrazně zrychlila a v prosinci činila 5,4 %. V průměru za celý rok dosáhla 3,3 %. Ke zrychlení inflace přispěly zejména frikce na straně nabídky a značný růst ceny ropy i jiných komodit na světových trzích.

Meziroční inflace by měla dosáhnout svého vrcholu přes 12 % v 1. pololetí 2022, k čemuž přispěje i růst regulovaných cen. Mezi nimi bude nejpodstatnější zvýšení ceny elektřiny a zemního plynu. Dojde také k dalšímu zvýšení spotřební daně z tabákových výrobků, jeho dopad do inflace by nicméně měl být velmi malý. Příspěvek administrativ-

[1] Uprchlíci z Ukrajiny budou zpočátku klasifikováni jako nerezidenti, jejich výdaje tedy budou v rámci výdajové metody odhadu HDP zahrnuty nikoliv ve spotřebě domácností, nýbrž ve vývozu zboží a služeb. Blíže viz Box 1 v dubnové Makroekonomické predikci (MF ČR, 2022a).

ních opatření k průměrné míře inflace v roce 2022 pravděpodobně překročí 3 p. b., v roce 2023 by mohl činit 1,1 p. b.

Meziroční inflace by po zbytek letošního roku měla zůstat dvouciferná. Proinflačně by dále měly působit nabídkové frikce a růst cen ropy i jiných komodit, tedy faktory umocněné válkou na Ukrajině. Zvýšit by se měly také jednotkové náklady práce. Protiinflačně by se naopak mělo projevit posilování české koruny vůči euru. V letošním roce by tak růst harmonizovaného indexu spotřebitelských cen měl dosáhnout 11,3 %. V roce 2023 by již mělo výrazněji působit zpřísnění měnové politiky a komplikace na nabídkové straně ekonomiky by měly odeznívat. Inflace by tak měla prudce zpomalit na 4,2 %.

Deflátor HDP by se v roce 2022 mohl zvýšit přibližně o 7 %. K jeho růstu by měl přispět zejména deflátor spotřeby domácností, směnné relace by jej nicméně měly mírně brzdit. V roce 2023 by tempo růstu deflátoru HDP mohlo zvolnit k 4 %, a to především vlivem zpomalení růstu deflátoru spotřeby domácností.

2.2.4 Trh práce a mzdy

Vládní podpůrné programy výrazně ztlumily dopad hospodářské recese na trh práce. Míra nezaměstnanosti v roce 2021 sice v průměru mírně vzrostla na 2,8 %, v průběhu roku se však díky ekonomickému růstu postupně snižovala. Na trhu práce se po krátké pauze opět projevují nerovnováhy, které jej charakterizovaly před vypuknutím epidemie. Nedostatek zaměstnanců, růst minimální a zaručené mzdy a mimořádné odměny vyplacené v souvislosti s epidemií vedly ke zvýšení náhrad zaměstnancům o 6,7 %. Nárůst pracovních (částečně díky nižšímu efektivnímu zdanění) i sociálních příjmů se pozitivně projevil v dynamice disponibilního důchodu domácností. Mimořádné úspory vytvořené během epidemie by domácnosti alespoň zčásti mohly využít k financování odložené spotřeby, popř. ke snížení dopadů vyšších spotřebitelských cen.

Předpokládáme, že kvůli válce na Ukrajině bude v letošním roce kladné saldo migrace oproti střední variantě demografické projekce ČSÚ vyšší o 325 tis. osob, dosáhne tedy 351 tis. osob. Z hlediska věkové struktury by 55 % uprchlíků z Ukrajiny mělo být v produktivním věku (z toho cca 80 % ženy), 42 % budou tvořit děti a mladí do 19 let a zbylá 3 % senioři. V dalších letech by se sice někteří uprchlíci mohli na Ukrajinu vracet, zároveň lze ale z této země očekávat zvýšenou imigraci.

Příchod pracovníků z Ukrajiny doprovázený silnou poptávkou po práci by se v letošním a příštím roce měl projevit meziročním nárůstem zaměstnanosti (v metodice národních účtů) o 2,1 %, resp. o 1,3 %. Vzhledem k demografickému vývoji a citelnému nedostatku pracovníků v mnoha odvětvích jsou možnosti dalšího zvyšování zaměstnanosti (kromě nových pracovníků z ciziny) prakticky vyčerpané. V dalších letech by se tedy zaměstnanost měla zvyšovat jen nepatrně. Míra nezaměstnanosti by díky výše uvedeným faktorům měla v letošním roce klesnout na 2,5 %. V roce 2023 by se vlivem zpožděných efektů nízkého tempa ekonomického růstu mohla nepatrně zvýšit na 2,6 % a dále pak klesat ke 2,3 % na konci horizontu KP.

Nabídka práce by v následujících letech měla být stimulována pokračujícím zvyšováním statutárního věku odchodu do důchodu a v letech 2022–23 také demografickými aspekty v podobě rostoucího podílu věkových skupin s přirozeně vysokou mírou ekonomické aktivity. Opačně by však mohl působit pokles participace osob v předdůchodovém věku, které by mohly ve vyšší míře odcházet do předčasného důchodu. Míra participace osob ve věku 20–64 let by se v celém horizontu KP mohla pohybovat poblíž 81,4 %.

Dynamika náhrad zaměstnancům byla v předchozích dvou letech podpořena mimořádnými odměnami v souvislosti s epidemií. V letošním roce by výdělky v netržních odvětvích měly růst jen nepatrně, a to v důsledku nezměněné výše platových tarifů podstatné části zaměstnanců a vyplacení odměn v loňském roce, které zvýšily srovnávací základnu. Růst objemu mezd a platů by tak měl být tažen vývojem v tržních odvětvích, v nichž by vlivem výrazného nedostatku pracovníků při klesající míře nezaměstnanosti a zvýšení minimální a zaručené mzdy o 6,6 % mělo dojít k akceleraci růstu výdělků. Náhrady zaměstnancům by se tak v letošním roce mohly zvýšit o 4,7 % a v příštím roce růst tempem okolo 6 %. V dalších letech by se mohly zvyšovat přibližně o 4 %.

2.3 Vztahy k zahraničí a sektorové bilance

Česká ekonomika v letech 2013–2019 většinou vykazovala mírně přebytkový výsledek čistých půjček/výpůjček vůči nerezidentům (metodika ESA 2010). V roce 2020 kladné saldo výrazně narostlo na 3,7 % HDP, nicméně za rok 2021 byl vykázán deficit ve výši 0,6 % HDP.

Hlavní příčinou této změny bylo razantní snížení přebytku bilance zboží a služeb z 6,8 % HDP v roce 2020 na 3,0 % HDP v roce 2021. Podílelo se na tom meziroční zhoršení salda ve skupině stroje a dopravní prostředky, která tvoří více než polovinu celkového vývozu zboží. Vývoj této komoditní třídy ovlivnily zejména výpadky v dodavatelských řetězcích a nucené odstávky výroby v průmyslu. Zhoršení bilance rovněž odráží silný dovoz statků pro mezispotřebu, což patrně souviselo s akumulací zásob vyvolanou obavami z možných budoucích výpadků dodávek a z dalšího zdražování vstupů. Bilance služeb se v poměrovém vyjádření meziročně téměř nezměnila.

Další negativní impuls se odehrál v dlouhodobě deficitní bilanci prvotních důchodů, která je ovlivněna převážně rozdělovanými důchody společností pod zahraniční kontrolou. Schodek prvotních důchodů se z důvodu vyšší výplaty dividend nefinančních podniků do zahraničí a nárůstu objemu reinvestovaného zisku v loňském roce prohloubil na 3,9 % HDP z 3,2 % HDP v roce 2020.

Saldo běžných transakcí s nerezidenty (odpovídá běžnému účtu platební bilance) tak zaznamenalo deficit ve výši 2,0 % HDP, oproti přebytku 2,5 % HDP v roce 2020.

Přebytek bilance kapitálových transferů se v roce 2021 především díky kapitálovým dotacím z rozpočtu EU nepatrně zvýšil na 1,2 % HDP.

Ve scénáři KP předpokládáme, že vlivem přetrvávajících negativních faktorů zejména v oblasti bilance zboží dojde v letošním roce k prohloubení deficitu běžných transakcí s nerezidenty na 3,3 % HDP. V dalších letech by již současné narušení výrobních a dodavatelských řetězců mělo odeznít. Bilance běžných transakcí s nerezidenty by se tak postupně měla vrátit k přebytku, stejně jako čisté půjčky/výpůjčky.

Z hlediska sektorových bilancí by při predikované trajektorii hospodaření sektoru vládních institucí měla bilance soukromého sektoru vykazovat výrazné přebytky.

Graf 2.1: Vývoj HDP

změna reálného HDP v %, příspěvky v p. b.

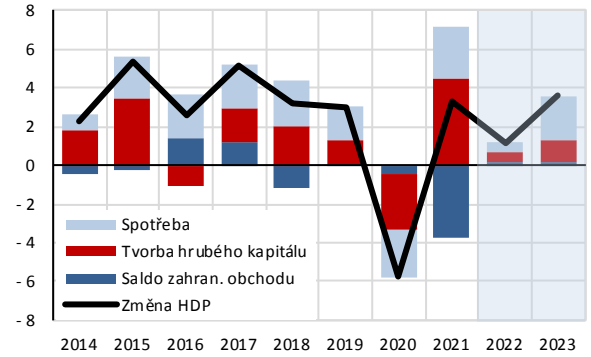

Zdroj: ČSÚ (2022a), MF ČR (2022a). Výpočty a predikce MF ČR.

Graf 2.2: Změna HDP, produktivita a intenzita práce

změna v %, příspěvky v p. b.

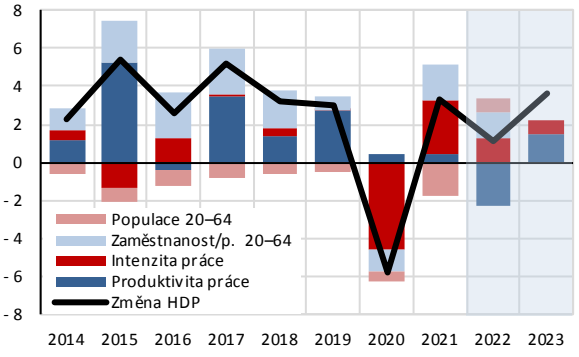

Zdroj: ČSÚ (2022a), MF ČR (2022a). Výpočty a predikce MF ČR.

Graf 2.3: Sektorové členění investic

změna reálné tvorby hrubého fixního kapitálu v %, příspěvky v p. b.

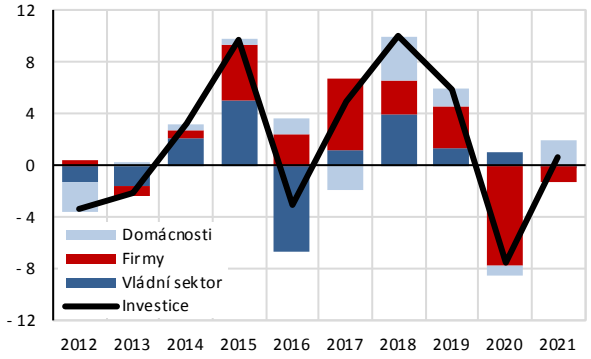

Zdroj: ČSÚ (2022a), MF ČR (2022a). Výpočty MF ČR.

Graf 2.4: Spotřeba domácností

národní pojetí, změna nominální spotřeby v %, příspěvky v p. b.

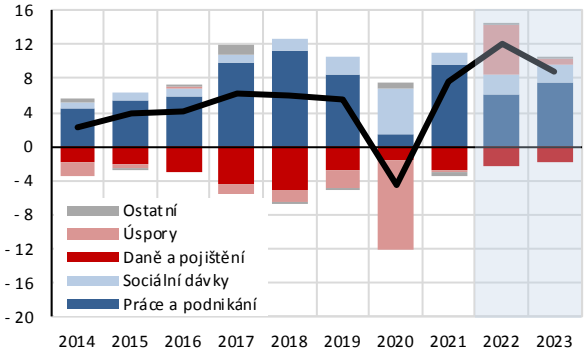

Zdroj: ČSÚ (2022a), MF ČR (2022a). Výpočty a predikce MF ČR.

Graf 2.5: Spotřebitelské ceny v hlavních oddílech

národní pojetí, meziroční změna v %, příspěvky v p. b.

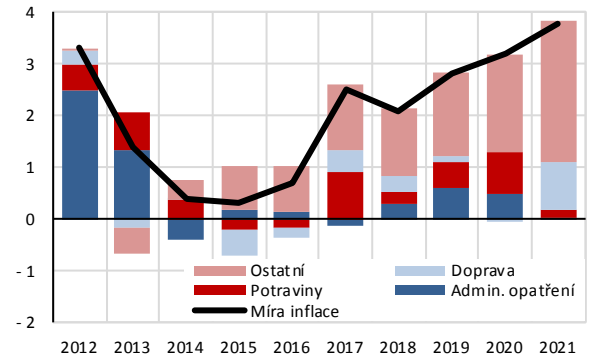

Zdroj: ČSÚ (2022a). Výpočty MF ČR.

Graf 2.6: Produkční mezera

v % potenciálního produktu

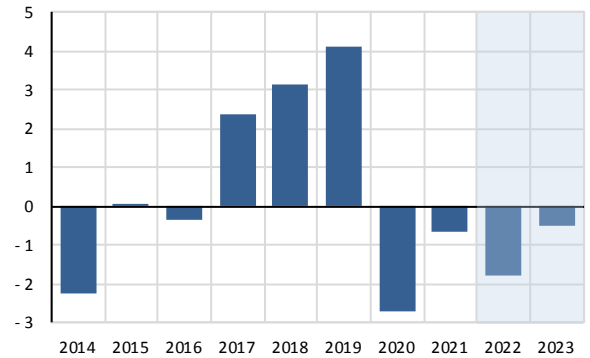

Zdroj: MF ČR (2022a).

Graf 2.7: Nezaměstnanost, zaměstnanost a aktivita

v %

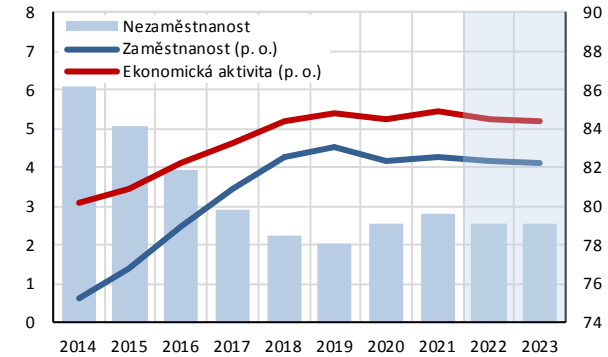

Zdroj: ČSÚ (2022c). Výpočty a predikce MF ČR.

Graf 2.8: Meziroční změna míry participace

změna a příspěvky v p. b.

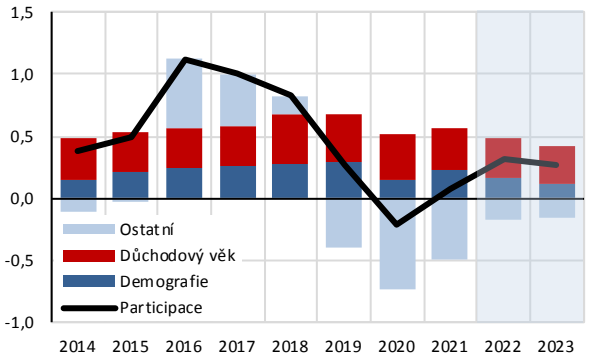

Zdroj: ČSÚ (2022c), Eurostat (2022). Výpočty a predikce MF ČR.

Tabulka 2.1: Ekonomický výkon

úroveň v mld. Kč, změna v %, příspěvky v p. b.

	Kód ESA	2021 úroveň	2021	2022	2023	2024	2025
					změna		
Reálný HDP	B1*g	**5 885**	**3,3**	**1,2**	**3,6**	**3,2**	**2,4**
Nominální HDP	B1*g	**6 121**	**7,5**	**8,1**	**7,8**	**5,8**	**4,7**
Složky reálného HDP							
Výdaje na konečnou spotřebu domácností	P.3	**2 712**	**4,4**	**0,5**	**4,5**	**4,0**	**3,5**
Výdaje na konečnou spotřebu vládních institucí	P.3	**1 268**	**3,0**	**1,0**	**1,0**	**1,1**	**1,6**
Tvorba hrubého fixního kapitálu	P.51g	**1 500**	**0,6**	**2,2**	**5,9**	**0,1**	**0,2**
Změna stavu zásob a čisté pořízení cenností (% HDP)	P.52+P.53	**230**	**4,4**	**4,3**	**3,8**	**3,4**	**2,9**
Vývoz zboží a služeb	P.6	**4 250**	**5,1**	**1,5**	**4,2**	**3,7**	**2,5**
Dovoz zboží a služeb	P.7	**4 075**	**11,5**	**1,3**	**4,0**	**1,9**	**1,4**
Příspěvky k růstu HDP							
Domácí poptávka (efektivní)		-	**2,8**	**1,0**	**3,9**	**2,2**	**2,0**
Změna stavu zásob a čisté pořízení cenností	P.52+P.53	-	**4,3**	**0,0**	**-0,4**	**-0,3**	**-0,4**
Saldo dovozu a vývozu zboží a služeb	B.11	-	**-3,8**	**0,1**	**0,2**	**1,3**	**0,9**

Pozn.: Reálné úrovně jsou v cenách roku 2020. Změna stavu zásob a čisté pořízení cenností na řádku 6 vyjadřuje podíl změny zásob k HDP v běžných cenách. Příspěvek změny stavu zásob a čistého pořízení cenností ke změně HDP je spočten z reálných hodnot.
Zdroj: ČSÚ (2022a), MF ČR (2022a). Výpočty a predikce MF ČR.

Tabulka 2.2: Cenový vývoj

úroveň index 2015=100, změna v %

	2021 úroveň	2021	2022	2023	2024	2025
				změna		
Deflátor HDP	**118,6**	**4,0**	**6,9**	**4,1**	**2,5**	**2,2**
Deflátor spotřeby domácností	**114,7**	**3,1**	**11,5**	**4,2**	**2,0**	**2,0**
Harmonizovaný index spotřebitelských cen	**115,1**	**3,3**	**11,3**	**4,2**	**2,0**	**2,0**
Deflátor spotřeby vládních institucí	**126,9**	**3,6**	**3,4**	**3,0**	**1,9**	**1,8**
Deflátor investic	**115,0**	**3,9**	**7,0**	**4,2**	**2,7**	**2,2**
Deflátor vývozu zboží a služeb	**103,5**	**4,5**	**5,9**	**3,2**	**1,8**	**0,9**
Deflátor dovozu zboží a služeb	**101,1**	**4,4**	**7,9**	**3,1**	**1,3**	**0,6**

Zdroj: ČSÚ (2022a), Eurostat (2022). Výpočty a predikce MF ČR.

Tabulka 2.3: Zaměstnanost a náhrady zaměstnancům

cenové úrovně v běžných cenách, změna v %

	Kód ESA	2021 úroveň	2021	2022	2023	2024	2025
					změna		
Zaměstnanost (tis. osob)		**5 345**	**0,1**	**2,1**	**1,3**	**0,2**	**0,1**
Zaměstnanost (mil. odpracovaných hodin)		**9 358**	**2,8**	**3,4**	**2,4**	**0,2**	**0,1**
Míra nezaměstnanosti (%)		**2,8**	**2,8**	**2,5**	**2,6**	**2,4**	**2,3**
Produktivita práce na osobu (tis. CZK/osobu)		**1 101**	**3,2**	**-0,9**	**2,3**	**3,0**	**2,3**
Hodinová produktivita práce (CZK/hod.)		**629**	**0,6**	**-2,2**	**1,1**	**3,0**	**2,3**
Náhrady zaměstnancům (mld. CZK)	D.1	**2 797**	**6,7**	**4,7**	**6,2**	**3,9**	**4,0**
Náhrady na zaměstnance (tis. CZK/osobu)		**602**	**5,6**	**2,0**	**4,0**	**3,8**	**3,9**

Pozn.: Zaměstnanost a náhrady zaměstnancům jsou v konceptu domácího pojetí z národních účtů. Míra nezaměstnanosti je v metodice Výběrového šetření pracovních sil. Produktivita práce byla spočtena jako HDP v cenách roku 2020 na zaměstnanou osobu, resp. na odpracovanou hodinu.
Zdroj: ČSÚ (2022a, 2022c). Výpočty a predikce MF ČR.

Tabulka 2.4: Rozklad změny čisté finanční pozice

v % HDP

	Kód ESA	2021	2022	2023	2024	2025
Čisté půjčky/výpůjčky vůči nerezidentům	B.9	**-0,6**	**-1,6**	**-1,0**	**0,4**	**1,0**
Bilance zboží a služeb		3,0	1,8	2,0	3,5	4,4
Bilance primárních důchodů a transferů		-5,0	-5,1	-4,9	-4,8	-4,9
Bilance kapitálových transferů		1,2	1,5	1,7	1,5	1,3
Čisté půjčky/výpůjčky soukromého sektoru	B.9	**5,3**	**3,0**	**2,2**	**3,3**	**3,7**
Čisté půjčky/výpůjčky sektoru vládních institucí	B.9	**-5,9**	**-4,5**	**-3,2**	**-2,9**	**-2,7**
Statistická diskrepance		**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**

Pozn.: Údaje z národních účtů.

Zdroj: ČSÚ (2022a). Výpočty a predikce MF ČR.

Tabulka 2.5: Základní makroekonomické předpoklady

úrokové sazby a změna v %

		2021	2022	2023	2024	2025
Krátkodobá úroková míra (ČR) (roční průměr)	*% p.a.*	**1,1**	**5,3**	**4,9**	**3,3**	**2,6**
Dlouhodobá úroková míra (ČR) (roční průměr)	*% p.a.*	**1,9**	**3,9**	**3,6**	**2,9**	**2,7**
Nominální efektivní kurz	*2015=100*	**110,5**	**115,1**	**115,8**	**116,3**	**116,8**
Měnový kurz CZK/EUR (roční průměr)	*CZK/EUR*	**25,6**	**24,4**	**24,2**	**24,1**	**24,0**
Světový HDP bez EU (stálé ceny)	*změna v %*	**5,7**	**4,2**	**3,8**	**3,3**	**3,0**
HDP v EU (stálé ceny)	*změna v %*	**5,3**	**2,5**	**3,1**	**2,8**	**1,7**
Růst na hlavních zahraničních trzích (stálé ceny)	*změna v %*	**10,0**	**2,9**	**3,8**	**2,8**	**2,3**
Růst světového objemu dovozu, vyjma EU	*změna v %*	**9,3**	**5,5**	**4,6**	**3,6**	**2,9**
Cena ropy (Brent)	*USD/barel*	**70,8**	**104,8**	**91,3**	**83,5**	**78,8**

Zdroj: ČNB (2022a), EIA (2022), EK (2022a), Eurostat (2022). Výpočty a predikce MF ČR.

3 Hospodaření sektoru vládních institucí

V roce 2021 hospodařily veřejné finance ČR s deficitem ve výši 5,9 % HDP. Schodek státního rozpočtu, jenž rozhodující měrou přispěl k fiskálnímu stimulu ekonomiky, tlumilo kladné saldo místních rozpočtů. Rok 2022 je prvním rokem s restriktivní fiskální politikou po epidemické krizi. Přestože výdajový rámec státního rozpočtu a státních fondů počítal s konsolidací ve výši 0,5 procentního bodu, aktuální predikce pro rok 2022 odhaduje téměř dvounásobné fiskální úsilí.

Predikce je zatížena poměrně velkými riziky (viz kapitola 4.2). Ustupující nejistotu spojenou s epidemií střídá rapidní zvýšení nejistot vyplývajících z aktuální geopolitické situace. Rozkolísanost vnějšího i vnitřního ekonomického prostředí, sankce uvalené na Ruskou federaci a její odvetná opaření mají dopad i na českou ekonomiku, včetně cen energií. Nad rámec toho se musí veřejné finance vypořádat s migrační vlnou a humanitární a vojenskou pomocí Ukrajině.

3.1 Aktuální vývoj hospodaření sektoru vládních institucí

3.1.1 Hospodaření v roce 2021

Podle údajů ČSÚ (2022e) skončilo **hospodaření sektoru vládních institucí** v roce 2021 deficitem ve výši 5,9 % HDP a bylo stále ovlivněno pokračující epidemií koronaviru, jejími ekonomickými důsledky a opatřeními provedenými v oblasti veřejného zdravotnictví či stimulační fiskální politiky. Ačkoliv jde loňský schodek především na vrub státního rozpočtu, ani posílené transfery státního rozpočtu zdravotním pojišťovnám ve formě vyšší platby za státního pojištěnce nevykompenzovaly vysoké výdaje ve zdravotnictví a hospodaření fondů sociálního zabezpečení skončilo rovněž v mírném deficitu. Naopak místní vládní instituce vykázaly opět přebytek, ke kterému přispěla i úprava rozpočtového určení daní. Z pohledu strukturálního salda vedla expanzivní fiskální politika k deficitu ve výši 4,0 % HDP, neboť celá řada opatření byla jednorázové nebo přechodné povahy a pokles příjmů do určité míry cyklického charakteru.

Celkové **příjmy** rostly o 4,8 %, avšak ještě o 2,7 p. b. větší dynamika nominálního HDP způsobila jejich pokles v poměrovém vyjádření o 1,0 p. b. na 40,5 % HDP. Tempo růstu tlumil pokles daňových příjmů o 1,4 % v důsledku „daňového balíčku 2021“ (zákon č. 609/2020 Sb.). V tomto kontextu došlo rovněž ke snížení složené daňové kvóty o 1,1 p. b. na 34,9 % HDP.

Příjmy z důchodových daní vykázaly meziroční pokles o 14,0 %, způsobený propadem výnosu **daně z příjmů fyzických osob** o 25,2 %. Za ním stojí snížení efektivní sazby daně s dopadem na veřejné finance ve výši 99 mld. Kč (zákon č. 609/2020 Sb.). Stejným zákonem byla rozšířena daňová podpora stravování zaměstnanců a s dodatečným negativním dopadem bylo spojeno rovněž zvýšení limitu pro uplatnění odpočtu darů na 30 % základu daně dohromady ve výši 0,3 mld. Kč. Od 1. ledna 2021 vstoupil v účinnost také paušální režim daně z příjmů pro živnostníky s příjmy do 1 mil. Kč za rok s dopadem 0,5 mld. Kč (zákon č. 540/2020 Sb.). Navýšení částek daňového zvýhodnění na děti (kromě slevy na první dítě) již pro rok 2021 a zrušení stropu pro daňový bonus si vyžádalo 3,2 mld. Kč (zákon č. 285/2021 Sb.).

Výnos **daně z příjmů právnických osob** rostl o 3,9 % a negativně byl ovlivněn několika opatřeními „daňového balíčku 2021“, konkrétně „stravenkovým paušálem“ či zvýšením limitu pro uplatnění odpočtu darů na 30 % základu daně s úhrnným dopadem 0,4 mld. Kč. Pokračování mimořádných odpisů snížilo výnos daně o dalších 5,9 mld. Kč. Naopak negativní dopad zvýšení hranice vstupní ceny pro odepisování hmotného majetku meziročně poklesl o 0,8 mld. Kč.

Vývoj **příspěvků na sociální zabezpečení** primárně určoval 6,6% růst objemu mezd a platů v ekonomice a jednorázová opatření zmírňující socioekonomické dopady protiepidemických restrikcí v roce 2020 (odpuštění minimálních záloh osobám samostatně výdělečně činným, program Antivirus – režim C). Zvýšení platby za státního pojištěnce do systému veřejného zdravotního pojištění přispělo dalšími 29,1 mld. Kč (zákon č. 231/2020 Sb.). Mimořádný příspěvek pro zaměstnance v nařízené karanténě ve výši až 370 Kč na den snižoval hotovostní příjem o 1,1 mld. Kč (zákon č. 121/2021 Sb. ve znění zákona č. 182/2021 Sb.). Dopady paušálního režimu daně z příjmů a rozšíření daňové podpory stravování zaměstnanců se téměř vykompenzovaly. Všechny tyto faktory stály v souhrnu za dynamikou příspěvků na sociální zabezpečení ve výši 11,4 %.

Výnos **daně z přidané hodnoty** rostl o 9,7 %. Autonomní vývoj byl korigován celou řadou diskrečních opatření s negativním vlivem. Dočasné prominutí daně na dodávky elektřiny a plynu v listopadu a prosinci 2021 v souvislosti s nárůstem cen energií na trhu znamenal výpadek ve výši 5,4 mld. Kč (usnesení vlády č. 907/2021). Přeřazení vybraného zboží a služeb do druhé snížené sazby daně v první polovině roku 2020 (zákon č. 256/2019 Sb.) mělo za následek snížení výnosu v loňském roce o 1,4 mld. Kč. V důsledku snížení sazby u ubytovacích služeb, kulturních a sportovních akcí od 1. července 2020 (zákon č. 299/2020 Sb.) klesl meziročně výnos daně o 1 mld. Kč. Konečně prominutí daně u diagnostických zdravotnických prostředků pro testování na COVID-19 a u očkovacích látek proti tomuto onemocnění (usnesení vlády č. 1326/2020) spolu s dočasným prominutím daně u respirátorů (usnesení vlády č. 99/2021, 272, 504, 755 a 908) redukovalo výnos celkem o 2,3 mld. Kč.

Výnos **spotřebních daní** bez dotací na obnovitelné zdroje energie rostl o 2,6 %. Pozitivně působily zejména změny sazeb na tabákové výrobky (zákon č. 609/2020 Sb.) s dopadem 5,2 mld. Kč, proti tomu naopak výnos snížilo omezení přeshraničních nákupů z důvodu šíření epidemie. Výnos daně z minerálních olejů tlumilo snížení sazby daně na naftu o 1 Kč na litr v celkové výši 5,6 mld. Kč (zákon č. 609/2020 Sb.). V případě ostatních daní z výroby a dovozu vedlo zavedení rejstříku vyloučených osob ke snížení výnosu daně z hazardních her o 1,5 mld. Kč (zákon č. 186/2016 Sb.).

Důchody z vlastnictví, jejichž růst byl tažený příjmy z dividend (především od společnosti ČEZ), vykázaly 12,7% dynamiku.

Výdaje sektoru vládních institucí vzrostly o 5,3 %, avšak podobně jako v případě celkových příjmů vysoká dynamika nominálního HDP způsobila jejich pokles v poměrovém vyjádření o 1,0 p. b. na 46,4 % HDP. Výdajová strana byla stále poznamenána protiepidemickými opatřeními a programy ke zmírnění jejich ekonomických a sociálních dopadů.

Výdaje na konečnou spotřebu si zachovaly značnou dynamiku ve výši 5,7 % s přispěním naturálních sociálních transferů, náhrad zaměstnancům a mezispotřeby. Na druhou stranu byl jejich růst korigován vyšší produkcí. Náhrady zaměstnancům ve veřejné sféře se zvýšily o 6,5 % a kromě nárůstu platů pracovníků ve školství, zdravotnictví a sociálních službách se do nich promítly mimořádné odměny zdravotnickému personálu, pracovníkům v sociálních službách a ozbrojeným složkám.

Tempo růstu **naturálních sociálních transferů** ve výši 11,0 % navazovalo na silnou dynamiku z předchozích dvou let, jelikož byly stále zatíženy epidemickou situací a vakcinací obyvatelstva. Jejich objem také navýšily odměny zdravotníkům v soukromých zařízeních vyplacené zdravotními pojišťovnami ve výši 8,5 mld. Kč. Dále byl z fondů prevence zdravotních pojišťoven hrazen příspěvek na samotestování zaměstnanců a osob samostatně výdělečně činných s dopadem 1,9 mld. Kč (usnesení vlády č. 191, 242, 293, 313, zákon č. 161/2021 Sb.). Na podporu lázeňského cestovního ruchu bylo z programu COVID-Lázně vyplaceno 0,3 mld. Kč (usnesení vlády č. 703/2020 a 48/2021).

V růstu **mezispotřeby** o 2,3 % se částečně promítly nákupy vakcín a testů na COVID-19. Kromě vyšší reálné spotřeby se projevila rovněž vyšší míra inflace, v závěru roku tažená cenami energií.

Zvýšení **peněžitých sociálních dávek** o 4,7 % reflektovalo především zákonnou valorizaci dávek důchodového pojištění a navýšení transferů do veřejného zdravotního pojištění. S účinností od 1. ledna 2021 došlo nařízením vlády č. 381/2020 Sb. ke zvýšení průměrného starobního důchodu o 839 Kč. Platba za státního pojištěnce byla meziročně navýšena o 29,1 mld. Kč. Z titulu zavedení a následné úpravy výše krizového ošetřovného v souvislosti s epidemií (přechodné okruhu žadatelů, podpůrčí doby a výše samotné dávky), stejně jako jeho rozšíření na větší okruh dětí, bylo vyplaceno 4,7 mld. Kč (zákon č. 438/2020 Sb., č. 173/2021 Sb. a č. 520/2021 Sb., usnesení vlády č. 1053/2020, 1260/2020 a 446/2021). Změna některých dávek podporujících rodiny s dětmi, jako je zvýšení přídavků na děti či úprava ve výplatě rodičovského příspěvku (zákon č. 285/2021 Sb.) si vyžádala odhadem 2,7 mld. Kč.

V kontextu hospodaření sektoru vládních institucí v roce 2020 a 2021 a vývoje úrokových sazeb rostly **úrokové náklady** o 3,1 %, v poměrovém vyjádření pak dokonce poklesly na 0,7 % HDP.

Investice do fixního kapitálu rostly 3,1% tempem a zatímco ústřední vládní instituce zvýšily investice o 7,2 %, územním jednotkám poklesly o 1,7 %. Z hlediska jejich financování (zejména v oblasti dopravy) došlo již k zapojení prostředků z Nástroje pro oživení a odolnost.

Programy podpory v souvislosti s epidemií COVID-19 byly důvodem dvouciferného růstu **dotací** (15,1 %). Jednalo se především o kompenzace pro podnikatelské subjekty ve formě programů COVID 2021 (usnesení vlády č. 277, 437 a 530) a COVID – Nepokryté náklady (usnesení vlády č. 278, 437, 531, 756 a 834) s celkovým dopadem 15,5 mld. Kč. Z dříve schválených programů šlo zejména o program Antivirus (22,9 mld. Kč), COVID-Ubytování II (3,0 mld. Kč) či COVID-Nájemné (4,8 mld. Kč). Pro oblast sportu byla určena částka 1,6 mld. Kč, kultura byla podpořena částkou 2,0 mld. Kč a cestovní ruch 1,0 mld. Kč. Z programu Covid – Gastro – Uzavřené provozovny bylo vyplaceno 3,2 mld. Kč (usnesení vlády č. 10/2021). V rámci programu Agricovid potravinářství byla vyčerpána částka 0,7 mld. Kč (usnesení vlády č. 1052 a 1138/2020, 100 a 506/2021). Podnikatelům v oblasti autobusové dopravy byla vyplacena podpora ve výši 0,3 mld. Kč (usnesení vlády č. 1035/2020).

Další formy podpory jako kompenzační bonus s dopadem 18,3 mld. Kč (zákon č. 461/2020 Sb., ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 95/2021 Sb. a č. 519/2021 Sb.) či institut zpětného působení daňové ztráty v celkové výši 2,1 mld. Kč (zákon č. 299/2020 Sb.) jsou klasifikovány jako **kapitálové transfery**, které však vzhledem k vysoké srovnávací základně roku 2020 poklesly o 22,3 %.

3.1.2 Hospodaření v roce 2022

V roce 2022 by mělo dojít k meziročnímu zlepšení salda o 1,3 p. b. na −4,5 % HDP. Ve strukturálním vyjádření jde o fiskální úsilí ve výši 0,9 p. b. Odhad výsledku hospodaření odráží doznívající epidemii COVID-19, předpokládané hospodářské a finanční důsledky ruské agrese vůči Ukrajině a s ní spojené humanitární krize i pomoc domácnostem a firmám postiženým enormním růstem cen. Hlavní břemeno by měl nést státní rozpočet, který je rozpočtován s deficitem 280 mld. Kč. Místní vládní instituce patrně vykáží opět přebytek, zatímco výsledek

fondů sociálního zabezpečení skončí podle aktuální predikce mírným deficitem.

Celkové příjmy sektoru vládních institucí by měly vzrůst o 7,9 % a v poměrovém vyjádření zůstat téměř beze změny na 40,4 % HDP. U daňových příjmů včetně příspěvků na sociální zabezpečení očekáváme růst o 5,6 %. Složená daňová kvóta by měla poklesnout o 0,8 p. b. na 34,1 % HDP.

Výnos **daně z příjmů fyzických osob** by měl v podstatě setrvat na úrovni loňského roku, jelikož proti odhadovanému růstu objemu mezd a platů v ekonomice o 6 % působí další zvýšení základní slevy na poplatníka o 3 000 Kč s dopadem 12,3 mld. Kč (zákon č. 609/2020 Sb.). Negativní dopad osvobození výnosů ze státních dluhopisů od daně (zákon č. 609/2020 Sb.) spolu s dodatečným dopadem paušálního režimu daně z příjmů pro živnostníky s příjmy do 1 mil. Kč za rok (zákon č. 540/2020 Sb.) by měl činit souhrnně 0,2 mld. Kč. Dočasné zvýšení limitu pro uplatnění odpočtu darů na 30 % základu daně (zákon č. 609/2020 Sb.) bylo prodlouženo i na rok 2022 a současně došlo k rozšíření okruhu příjemců a účelu při poskytnutí bezúplatného plnění v souvislosti s pomocí Ukrajině a jejím obyvatelům (sněmovní tisk č. 173).

Dynamika **příspěvků na sociální zabezpečení** by měla meziročně zpomalit na 4,4 %, což je dáno především rozhodnutím o ponechání výše platby za státního pojištěnce na úrovni roku 2021. Ta sice vzrostla o 200 Kč na osobu měsíčně od 1. ledna 2022 (nařízení vlády č. 253/2021 Sb.), ale s účinností od 1. července 2022 dojde k jejímu opětovnému snížení o 400 Kč tak, aby průměr za celý rok dosahoval loňské úrovně (sněmovní tisk č. 166). Odhad objemu platby státu do systému veřejného zdravotního pojištění počítá navíc s částkou 3,9 mld. Kč za státní pojištěnce z řad ukrajinských uprchlíků. Tempo růstu odvodů rovněž ovlivňují mimořádné odměny pracovníkům ve zdravotnictví, v sociálních službách a ozbrojeným složkám vyplacené v loňském roce. Ukončení výplaty mimořádného příspěvku pro osoby v karanténě bude navyšovat letošní hotovostní příjem o 0,9 mld. Kč (zákon č. 121/2021 Sb. ve znění zákona č. 182/2021 Sb., zákon č. 518/2021 Sb.).

Dynamiku **daně z příjmů právnických osob** by měl tlumit konec účinnosti změny metody tvorby a daňové uznatelnosti technických rezerv pojišťoven s dopadem 5,3 mld. Kč (zákon č. 364/2019 Sb.), osvobození výnosů ze státních dluhopisů od daně ve výši 1,5 mld. Kč (zákon č. 609/2020 Sb.) či dodatečný efekt zavedení „stravenkového paušálu“ s částkou 1,5 mld. Kč (zákon č. 609/2020 Sb.). Podobně jako v případě daně z příjmů fyzických osob bylo prodlouženo zvýšení limitu pro uplatnění odpočtu darů a rozšířen okruh příjemců a účelu na podporu Ukrajiny s dopadem 0,3 mld. Kč (sněmovní tisk č. 173). Opačný účinek má ukončení zrychlených odpisů z let 2020 a 2021, stejně jako odeznění negativního dopadu zvýšení hranice vstupní ceny pro odepisování hmotného majetku v celkové odhadované výši 5,5 mld. Kč (zákon č. 609/2020 Sb.). Celkově by výnosy této daně měly růst o 9,0 %.

Daň z přidané hodnoty ovlivní sílící nominální spotřeba domácností. Negativní efekt v minulosti schválených diskrečních opatření, jako je přeřazení vybraných služeb do druhé snížené sazby daně v první polovině roku 2020 (zákon č. 256/2019 Sb.) či snížení sazby na ubytování, sportovní a kulturní akce, lyžařské vleky a další vybrané služby od července 2020 (zákon č. 299/2020 Sb.), odhadujeme celkem na 2,8 mld. Kč. Naopak prominutí daně na dodávky elektřiny a plynu v závěru roku 2021 navyšuje výnos v letošním roce o 5,4 mld. Kč (usnesení vlády č. 907/2021). Ukončení prominutí daně z přidané hodnoty u nákupu respirátorů či meziročně menší dopad prominutí daně u nákupu vakcín a testů by mělo přinést 1,6 mld. Kč. Celkem by daň z přidané hodnoty měla růst o 12,2 %.

U **spotřebních daní** bez dotací na obnovitelné zdroje energie odhadujeme, že se jejich výnos zvýší o 4,2 %. Mezi hlavní vlivy patří pokračující ekonomické oživení, z diskrečních opatření pak zvýšení daně na tabákové výrobky ve výši 2,5 mld. Kč (zákon č. 609/2020 Sb.) a zavedení, resp. zvýšení sazeb odvodu za elektřinu ze slunečního záření pro zařízení uvedená do provozu v roce 2009, resp. 2010 s předpokládaným dopadem 3,0 mld. Kč (zákon č. 382/2021 Sb.). Dynamiku naopak tlumí snížení spotřební daně na benzín a naftu na období od června do září s kalkulovaným dopadem 4,2 mld. Kč (sněmovní tisk č. 205). V případě ostatních daní z výroby a dovozu povede zavedení a později rozšíření rejstříku vyloučených osob ke snížení výnosu daně z hazardních her o 1,3 mld. Kč (zákon č. 186/2016 Sb.). V reakci na skokové zdražení pohonných hmot dojde rovněž ke zrušení silniční daně na osobní auta a dodávky do 12 tun a ke snížení sazeb pro nákladní auta nad 12 tun s odhadovaným výpadkem příjmů ve výši 4,2 mld. Kč (sněmovní tisk č. 204).

Výrazné zrychlení na straně příjmů očekáváme u **běžných** i **kapitálových transferů**. Predikce vývoje reflektuje náběh projektů financovaných EU jak z končící finanční perspektivy 2014–2020, tak novými tituly v rámci nástroje EU příští generace. Celkový nárůst transferů odhadujeme na téměř 65 %.

Výdaje sektoru vládních institucí by měly meziročně růst o 4,8 %, avšak v poměrovém vyjádření k HDP klesnout na 45,0 % HDP.

Dynamika **výdajů na konečnou spotřebu** vládních institucí by měla meziročně zpomalit na 4,4 %. Naturální sociální transfery a náhrady zaměstnancům v sektoru vládních institucí by měly vykázat nižší tempo, což je dáno hlavně předpokladem postupného návratu do normálních podmínek v systému zdravotní péče a zvýšenou základnou v loňském roce z titulu výplat mimořádných odměn. Výrazně zrychlit by naopak měla mezispotřeba.

Náhrady zaměstnancům by měly růst jen mírně (0,5 %) z důvodu zvýšení platů pouze vybraných skupin pracovníků veřejného sektoru. Navýšeny byly platové tarify lékařů a nelékařských zdravotnických pracovníků v 8. až 15. platové třídě o 6 %, a dále platy nelékařských zdravotnických pracovníků v 2. až 7. platové třídě a pracovníků v sociálních službách o částku 700 Kč. O stejnou fixní částku byly navýšeny i tarify vojáků a příslušníků bezpečnostních sborů. Pedagogům v regionálním školství se platové tarify zvýšily o 2 %, současně však uvažujeme s vyššími náhradami ve školství na nové či navýšené úvazky, stejně jako dohody o provedení práce pro zaměstnance zapojené do vzdělávání ukrajinských dětí. Naproti tomu meziroční dynamiku tlumí loňské odměny vyplacené v souvislosti s epidemií. Ostatní platy, včetně platů ústavních činitelů, zůstaly zmrazeny.

Růst **naturálních sociálních transferů** o 2,1 % odráží výdaje do zdravotnictví a sociálních služeb, využívaných i ze strany ukrajinských uprchlíků. Kromě toho reflektuje rozšíření okruhu osob, které mohou žádat o příspěvek na bydlení, stejně jako navýšení jeho samotné výše kvůli prudkému zdražení energií, což si vyžádá kolem 3 mld. Kč (zákon č. 17/2022 Sb.). Tento odhad byl následně dál navýšen s ohledem na silnější růst cen energií a vyšším počtem oprávněných domácností. Naopak úsporu ve výši 1,8 mld. Kč by mělo přinést snížení slevy z ceny jízdného v autobusech a vlacích pro žáky, studenty do 26 let a seniory starší 65 let ze 75 % na 50 % (usnesení vlády č. 62/2022), avšak předpoklad vyšší míry čerpání ve srovnání s předchozími 2 lety vede k obdobné očekávané výši celkové částky vyplacené ze státního rozpočtu jako v roce 2021.

Odhad meziročního růstu **mezispotřeby** (11,7 %) počítá s mimořádně vysokou inflací i s vlivem projektů spolufinancovaných z prostředků EU. V objemu nákupů zboží a služeb se promítne i vliv migrační vlny z Ukrajiny, konkrétně například v podobě ubytování pro ukrajinské uprchlíky s využitím vlastních ubytovacích kapacit orgánů státní správy a samosprávy, zajištění stravy a poskytnutí další materiální pomoci.

V oblasti **peněžitých sociálních dávek** počítáme především s růstem dávek důchodového pojištění, které jsou letos determinovány jak běžnou valorizací navýšenou o 300 Kč nad zákonnou mez (zákon č. 323/2021 Sb.), kdy jenom toto dodatečné navýšení představuje částku 10,6 mld. Kč, tak i očekávanou mimořádnou valorizací průměrného důchodu o 1 017 Kč z titulu vysoké míry inflace s dopadem cca 20 mld. Kč (nařízení vlády č. 35/2022 Sb. a č. 36/2022 Sb.). Dodatečné výdaje si vyžádá také změna některých dávek podporujících rodiny s dětmi, jako je zvýšení přídavků na děti a úprava ve výplatě rodičovského příspěvku (zákon č. 285/2021 Sb.) či prodloužení délky podpůrčí doby otcovské poporodní péče na 2 týdny (zákon č. 330/2021 Sb.) s úhrnným dopadem 3,3 mld. Kč. Dopad zvýšení příspěvku na péči pro osoby ve 3. a 4. stupni závislosti je kalkulován ve výši 3,4 mld. Kč (zákon č. 328/2021 Sb.). Další navýšení výdajů na sociální dávky o 1,9 mld. Kč souvisí s mimořádnou valorizací životního a existenčního minima o 10 % od dubna 2022 (nařízení vlády č. 75/2022 Sb.). Naproti tomu ukončení výplaty krizového ošetřovného by mělo znamenat meziroční úsporu ve výši 4,2 mld. Kč. Humanitární dávka ve výši 5 000 Kč vyplácená osobám, které opustily Ukrajinu z důvodu válečného konfliktu, s možností opakované výplaty po dobu dalších 5 měsíců bude představovat výdaj v odhadované výši 7,7 mld. Kč (zákon č. 66/2022 Sb.). Současně predikce počítá s nárokem těchto osob na standardní dávky ze sociálního systému (např. přídavek na dítě, porodné, příspěvek na živobytí, mimořádná okamžitá pomoc), stejně jako na podporu v nezaměstnanosti. Platba státu do systému veřejného zdravotního pojištění za ukrajinské uprchlíky bude činit odhadem 3,9 mld. Kč. V důsledku ekonomického vývoje a uvedených diskrečních opatření by peněžité sociální dávky měly vzrůst o 7,0 %.

U výdajů na **investice do fixních aktiv** očekáváme navýšení o 10,0 %. Investice by měly být výrazně podpořeny prostředky z rozpočtu EU, ať již z důvodu blížícího se konce možnosti čerpat prostředky z programového období 2014–2020 či zapojení nových prostředků z Nástroje EU příští generace, jejichž podíl na celkových investicích by měl činit více než 31 %.

Postupné ukončování protikrizových opatření a s nimi souvisejících programů podpory by mělo vést k meziročnímu poklesu **dotací** o 21,3 %. Pro podnikatele z oblasti cestovního ruchu a organizátory sportovních, kulturních, konferenčních, veletržních a dalších akcí, na které v listopadu a prosinci 2021 dopadla vládní protiepidemická opatření, byly připraveny nové výzvy v rámci programů COVID – Nepokryté náklady a COVID 2022 – Sektorová podpora, pro podnikatele z oblasti zájezdové dopravy pak COVID BUS (usnesení vlády č. 96/2022). Pro stánkaře byl určen program COVID – Adventní trhy (usnesení vlády č. 95/2022). Předpokládaná alokace všech těchto programů je 4,6 mld. Kč. Z dříve schválených programů pak predikce počítá ještě s částkou 0,7 mld. Kč vyplacenou v rámci programu Antivirus. Zajištění ubytování pro ukrajinské uprchlíky v soukromých ubytovacích zařízeních hrazené kraji s příspěvkem státu ve výši 250 Kč na osobu a noc si vyžádá výdaje v odhadované výši 3,2 mld. Kč (usnesení vlády č. 207/2022).

V rámci **běžných transferů** s růstem 2,6 % je kalkulován příspěvek pro solidární domácnost za ubytování uprchlíků ve výši 3 000 Kč na osobu a měsíc (maximálně však 12 000 Kč na domácnost) v celkové odhadované výši 1,2 mld. Kč (usnesení vlády č. 226/2022). Ukončení výplaty kompenzačního bonusu by mělo být převáženo výplatou náhrad vkladů bývalých klientů Sberbank CZ z Garančního systému finančního trhu ve výši 26,0 mld. Kč, což by mělo vést k dalšímu meziročnímu růstu **kapitálových transferů** o 37,2 %.

3.2 Výhled hospodaření sektoru vládních institucí

Zákon o pravidlech rozpočtové odpovědnosti určuje minimální **konsolidační trajektorii** veřejných financí. Pro roky 2022 a následující se výše výdajového rámce státního rozpočtu a státních fondů stanovuje tak, aby se strukturální saldo zlepšovalo o 0,5 p. b. oproti výchozí výši −6,1 % HDP z roku 2021. Vláda však deklarovala záměr rychlejší konsolidace. Primárním prostředkem k pomalejšímu růstu zadlužování bylo schválení státního rozpočtu se schodkem o zhruba 100 mld. Kč nižším, než byl záměr předchozí vlády. Tím vzniká podstatná rezerva oproti zákonem daným výdajovým rámcům. Pro roky výhledu platí, že pro rychlejší konsolidaci bude nutné přistoupit k dalším diskrečním opatřením. Jejich konkrétní podoba se však bude muset teprve stanovit, a to ideálně po zmírnění aktuálních nejistot.

U místních vládních institucí předpokládáme pokračující přebytkové hospodaření. Očekáváme, že řízení místních rozpočtů bude obezřetné a do budoucna bude docházet spíše k pozvolnému růstu běžných výdajů a investic. To by mělo být fázováno dle ekonomického oživení. Druhým faktorem je ale posun řady investičních projektů ze současnosti do let výhledu, které byly sice vysoutěženy, ale je pravděpodobné, že se výběrová řízení budou muset opakovat kvůli extrémnímu nárůstu cen vstupů. Odhad hospodaření fondů sociálního zabezpečení se odvíjí zvláště od predikovaného objemu mezd a platů v ekonomice, který je zásadní determinantou budoucího růstu pojistného. Vzhledem k jeho dynamice (viz kapitola 2.2.4) a předpokladu umírněného růstu výdajů očekáváme, že hospodaření zdravotních pojišťoven bude dosahovat mírně přebytkových hodnot. Složky ústředních vládních institucí mimo státní rozpočet a státní fondy by jako celek měly hospodařit v průměru s malými přebytky.

3.2.1 Výhled příjmů

Příjmy sektoru vládních institucí by v letech výhledu měly růst v průměru o 3,6 %. Tempo daňových příjmů včetně příspěvků na sociální zabezpečení však očekáváme vyšší, v průměru téměř 5 %.

U **daně z příjmů fyzických osob** mají diskreční opatření v horizontu let 2023 až 2025 naprosto zanedbatelný vliv. Růst podpoří ukončení povolených odpočtů bezúplatného plnění od základu daně v souvislosti s podporou Ukrajiny s dopadem 0,3 mld. Kč (sněmovní tisk č. 173). Výnos tak určuje zejména růst objemu mezd a platů, z čehož plyne tempo přesahující 6 % v roce 2023 a kolem 4 % v letech výhledu.

Příspěvky na sociální zabezpečení by rovněž měly být téměř výhradně určeny vývojem objemu mezd a platů v ekonomice. V roce 2023 bude dynamika brzděna dodatečným efektem změny pravidel v danění nízkoemisních vozidel u zaměstnanců s dopadem kolem 0,3 mld. Kč. Opačně však téměř ve stejné výši působí ukončení platnosti mimořádného příspěvku v karanténě. Součástí agregátu jsou v akruální metodice i platby ze státního rozpočtu za tzv. státní pojištěnce do systému veřejného zdravotního pojištění. I když zde nepředpokládáme v horizontu výhledu žádné navyšování vyměřovacího základu, zohledňujeme postupné změny v počtech státních pojištěnců včetně vlivu migrační krize z Ukrajiny. Příspěvky by tak v průměru měly růst kolem 4 %, přičemž nižší dynamika oproti dani z příjmu fyzických osob je dána primárně vývojem plateb za státní pojištěnce.

U **daně z příjmů právnických osob** bude tempo v roce 2023 ovlivněno ukončením povolených odpočtů bezúplatného plnění od základu daně v souvislosti s podporou Ukrajiny s dopadem 0,6 mld. Kč. Pozitivní dopady na výnos by měl mít i mimořádný režim odpisů hmotného majetku v odhadované meziroční výši téměř 6 mld. Kč v roce 2023 (zákon č. 609/2020 Sb.). Naopak negativně bude působit osvobození výnosů státních dluhopisů od zdanění dané stejným zákonem, a to ve výši kolem 2 mld. Kč ročně. V kombinaci s růstem hrubého provozního přebytků v průměru přes 7 % se i výnos daně pohybuje na úrovni 7,5 %.

Spotřební daně by měly (bez vlivu plateb na obnovitelné zdroje energie) růst v průměru o 2 %. V roce 2023 bude jejich dynamiku podporovat zvyšování spotřební daně z tabákových výrobků (2,5 mld. Kč) a růst výnosů spotřební daně z minerálních olejů, který by se měl vrátit na svou obvyklou úroveň po dočasném snížení o 1,5 Kč na litr nafty a benzínu v délce trvání čtyř měsíců v roce 2022 s dopadem 4,2 mld. Kč (viz část 3.1). V dalších letech pak spotřební daně v zásadě stagnují.

Výnos **daně z přidané hodnoty** závisí primárně na vývoji nominální spotřeby domácností, části spotřeby vládních institucí a investic sektoru vládních institucí. Průměrný růst výnosu daně ve výši 5,9 % se pohybuje mírně pod výší růstu makroekonomické základny. Pozitivní dopad (0,7 mld. Kč) na dynamiku výnosu daně z přidané hodnoty budou mít ukončení účinnosti prominutí daně u nákupu vakcín a testů ke konci roku 2022. Ukončení režimu zvýhodnění nárokování vratky daně pro Českou televizi a Český rozhlas ve stejném rozsahu jako platí pro komerční stanice (zákon č. 80/2019 Sb.) ve výši 0,4 mld. Kč ovlivní pozitivně výnos daně na konci horizontu výhledu.

V případě **ostatních daní z výroby a dovozu** počítáme s dalším snížením výnosu daně z hazardních her z titulu zavedeného rejstříku vyloučených osob.

U ostatních příjmů pracujeme s průměrným poklesem o 12 % daným vývojem plateb z rozpočtu EU na běžné a kapitálové projekty spolufinancované z EU. Po silných letech 2022 a 2023 by měly toky výrazně zeslábnout, obzvlášť po využití větší části alokací u programů souvisejících s obnovou po epidemii. Navíc se dá předpokládat, že náběh nové finanční perspektivy 2021–2027 bude opět spíše pozvolnější a na své obvyklé úrovně se dostane nejdříve v roce 2025. Proto předpokládáme

v roce 2023 nejprve růst **transferů** o téměř 10 %, zatímco v letech výhledu pak pokles okolo 20 % ročně.

3.2.2 Očekávaný vývoj výdajů

V letech výhledu predikujeme průměrný růst **celkových výdajů** sektoru vládních institucí ve výši 2,3 %. Dynamika v roce 2023 je ovlivněna ukončením jednorázových a přechodných operací přijatých během epidemie a účinných v roce 2022, stejně jako opatření souvisejících s Ruskou agresí, válečným konfliktem na Ukrajině a migrační vlnou.

Peněžité sociální dávky by měly růst v průměru o 4,1 %. Tempo v první řadě určuje vývoj dávek důchodového pojištění, které předpokládáme na úrovni zákonného valorizačního vzorce dle predikované míry inflace a růstu reálných mezd, včetně letošní mimořádné valorizace procentní výměry. Nicméně vysoká míra inflace i tak výrazně tlačí náklady pro veřejné finance razantně nahoru. V roce 2023 navíc počítáme s příspěvkem k důchodu za vychované děti s dopadem téměř 19 mld. Kč (zákon č. 323/2021 Sb.) a náhradního výživného dítěti, jemuž není řádně hrazeno povinnou osobou, ve výši dodatečných 0,7 mld. Kč (zákon č. 588/2020 Sb.). Dynamika by měla být na druhou stranu omezována koncem vlivu mimořádných opatření, ať už jde o humanitární dávku určenou uprchlíkům z Ukrajiny (zákon č. 66/2022 Sb.) nebo krizové ošetřovné (zákon č. 520/2021 Sb.).

Růst **nominální spotřeby sektoru vládních institucí** předpokládáme mezi 3 a 4 % ve všech letech. **Náhrady zaměstnancům** by měly být taženy nárůstem platů ve školství v souladu s vývojem průměrné mzdy a v menší míře ve zdravotnictví. Vzhledem ke konsolidaci očekáváme u zbytku zaměstnanců sektoru vládních institucí jen mírný růst. U **naturálních sociálních transferů** počítáme s růstem plateb za zdravotní péči v souladu s vývojem příjmů systému. U **mezispotřeby** predikujeme vyšší dynamiku v roce 2023 vlivem stále ještě relativně silnější inflace a doběhem finanční perspektivy 2014–2020 a náběhem Nástroje pro oživení a odolnost. Následně by pak v letech výhledu mohla růst kolem 3 %, což implikuje mírný reálný růst. I zde by se měly projevovat odložené výdaje na opravy infrastruktury a nemovitostí zejména na místní úrovni, které v současné době nejsou prováděny v důsledku nabídkových překážek a razantního nárůstu nákladů.

V oblasti **investic** očekáváme náběh prostředků z Nástroje pro oživení a odolnost, Fondu pro spravedlivou transformaci a programu REACT-EU v roce 2023 a následný pozvolný pokles. U programů spolufinancovaných z evropských strukturálních a investičních fondů předpokládáme zrychlení v roce 2023 a návrat na obvyklou úroveň na konci výhledu, což souvisí s blížícím se koncem finanční perspektivy 2014–2020 a následným náběhem programového období 2021–2027. Předpokládáme i nárůst národních investic v souvislosti s aktuální geopolitickou situací a zrychlením nákupu armádního vybavení v průběhu celého horizontu výhledu.

U **dotací** by mělo dojít k propadu úrovně vlivem ukončení podpůrných programů zavedených v době epidemie a částečně i v souvislosti s migrační vlnou (viz část 3.1). Oblast dotací na výrobu je však jednou z oblastí, kde vláda deklarovala snahu o hledání úspor. Po poklesu v roce 2023 o 9 % vlivem konce řady jednorázových opatření (schémata pomoci vybraným odvětvím v době epidemie, program Antivirus nebo příspěvky na ubytování uprchlíků) pak očekáváme jen velmi mírný růst kolem 1 %.

Analogicky výrazný propad na předkrizové úrovně očekáváme v roce 2023 i u **kapitálových transferů**, kde by neměla působit přechodná protikrizová opatření, jako byl např. kompenzační bonus, stejně jako dary vojenského materiálu Ukrajině nebo výplaty náhrad klientům Sberbank CZ ve výši 26 mld. Kč.

V souladu s předpoklady o vývoji úrokových sazeb, objemu refinancovaného dluhu a výší hotovostních sald odhadujeme, že **úrokové výdaje** porostou v průměru o 15,5 %. V poměrovém vyjádření by úrokové výdaje měly v celém horizontu výhledu vzrůst na úroveň 1,2 % HDP (viz také část 3.4).

3.3 Strukturální saldo a fiskální pozice

Saldo sektoru vládních institucí **v roce 2021** očištěné o vliv hospodářského cyklu a jednorázové či jiné přechodné operace odhadujeme na −4,0 % HDP. Cyklická složka se patrně zlepšila na −0,2 % HDP.

Jednorázové a ostatní přechodné operace v roce 2021 dosahovaly −1,7 % HDP. Na příjmové straně došlo k prominutí daně z přidané hodnoty na elektřinu a plyn za listopad a prosinec ve výši −5,4 mld. Kč a dále k úpravám odpisů majetku s dopadem −6,4 mld. Kč. U výdajových opatření šlo ve většině případů o pokračující reakci na dopady pandemie COVID-19. Mezi nejvýznamnější výdajová opatření se zařadil kompenzační bonus (kapitálový transfer) pro osoby samostatně výdělečně činné, malé společnosti s ručením omezeným a osoby pracující na dohodu o pracovní činnosti či provedení práce ve výši 18,2 mld. Kč a programy na podporu zaměstnanosti o objemu 22,9 mld. Kč. Dalšími výdajovými opatřeními byly nákup ochranných pomůcek a zdravotnického materiálu, prodloužení a úprava parametrů ošetřovného, uvolnění finančních prostředků nájemcům, programy na podporu provozovatelů ubytovacích zařízení, pohostinství nebo sportu; a v tomtéž roce nově zřízené programy COVID 2021 a COVID – Nepokryté náklady v úhrnné výši 15,5 mld. Kč.

Záporné **fiskální úsilí** roku 2021 bylo způsobeno především snížením výnosu daně z příjmů fyzických osob

v důsledku daňových změn, na výdajové straně pokračoval nárůst náhrad zaměstnancům a investic.

Předpokládáme, že **v roce 2022** v důsledku fiskální konsolidace **dojde ke zlepšení strukturálního salda** na −3,1 % HDP. V souvislosti s předpokládaným zpomalením růstu reálného HDP očekáváme prohloubení záporné cyklické složky na −0,6 % HDP.

Z hlediska **jednorázových operací** došlo v letošním roce k útlumu opatření reagujících na COVID-19, resp. kompenzujících ekonomické ztráty, jejich celkovou výši předpokládáme ve výši 9,0 mld. Kč. Příjmy ovlivňuje snížení spotřební daně z benzínu a nafty s dopadem −4,2 mld. Kč. Významným a obtížně kvantifikovatelným rizikem jsou důsledky krize na Ukrajině, včetně sankcí proti Rusku a Bělorusku, kdy jako jednorázový výdaj v současnosti klasifikujeme výplatu náhrad klientům Sberbank CZ z Garančního systému finančního trhu v předpokládané výši 26 mld. Kč a zavedení humanitární dávky pro uprchlíky s dopadem 7,7 mld. Kč.

V důsledku omezení růstu výdajů a akcelerace příjmů včetně prostředků z EU očekáváme v roce 2022 kladné fiskální úsilí.

S oživením ekonomického růstu, které by mělo vést k postupné redukci záporné cyklické složky, očekáváme v letech **2023–2025** pokračování restriktivnější fiskální politiky. **Strukturální saldo by se mělo postupně zlepšovat** až k hodnotě −2,7 % HDP. Kladné fiskální úsilí bude podporováno především stranou výdajů, které by měly oproti letům 2020 a 2021 růst podstatně mírněji. Jednorázové operace očekáváme v letech výhledu zanedbatelné.

Pohled na fiskální úsilí a strukturální saldo v letech 2023–2025 doplňuje i **výdajové pravidlo Paktu o stabilitě a růstu**, podle kterého má být růst upravených reálných výdajů v souladu s průměrným růstem potenciálního produktu (pro ČR 2,2 %). ČR by toto pravidlo měla plnit v celém horizontu výhledu v souladu s trajektorií zlepšování strukturálního salda.

3.4 Dluh vládních institucí, strategie a stabilita státního dluhu

Dluh sektoru vládních institucí ke konci roku 2021 dosáhl 41,9 % HDP. Meziroční nárůst zadlužení o 4,2 p. b. je důsledkem nárůstu státního dluhu z 36,0 % na 40,4 % HDP, kterým se mimo jiné financovaly kompenzace domácnostem a podnikatelským subjektů, včetně dalších stimulů fiskální politiky.

V letech 2014–2019 docházelo k soustavnému poklesu relativní míry zadlužení. Snížení poměru dluhu vůči HDP o celkem 14,4 p. b. na 30,1 % HDP v roce 2019 téměř odpovídalo celému nárůstu po velké recesi v roce 2009. Veřejné finance ČR se tak zařadily mezi čtyři nejméně zadlužené v EU. Prudké zhoršení hospodaření státního rozpočtu v roce 2020 a 2021 vedlo k nárůstu veřejného zadlužení o téměř 12 p. b. Přesto ČR stále splňuje kritérium Paktu o stabilitě a růstu ohledně výše zadlužení (60 % HDP) i úroveň dluhové kvóty danou zákonem o pravidlech rozpočtové odpovědnosti (55 % HDP po očištění o rezervu peněžních prostředků na financování státního dluhu).

Vývoj hospodaření sektoru vládních institucí se zakládá na předpokladu pokračujícího ekonomického oživení a poklesu deficitů veřejných financí. Očekáváme, že v horizontu výhledu bude dluhová kvóta dál růst, jelikož absolutní výše deficitů veřejných financí bude stále poměrně významná. V roce 2022 predikujeme zadlužení veřejných financí na 42,7 % HDP, na konci roku 2023 pak 43,4 % HDP. V roce 2025 by měl dluh vládních institucí dosáhnout úrovně 45,4 % HDP a blízko této hodnoty i kulminovat.

Z hlediska příspěvků ke změně dluhu je dominantním faktorem primární saldo. Úroky by měly v poměrovém vyjádření z úrovně 0,7 % HDP v loňském roce vzrůst v druhé půlce výhledu KP na 1,2 % HDP, přestože predikce počítá s postupným poklesem výnosů státních dluhopisů. Dlouhodobá úroková míra pro konvergenční účely by se měla ze současných 3 % p. a. resp. predikované hodnoty 3,9 % p. a. za celý rok 2022 snížit o cca 0,3 p. b. na 2,7 % p. a. pro rok 2025.

V roce 2020 se ve výši zadlužení negativně promítl i pokles HDP v běžných cenách, což se předtím v celé dostupné řadě stalo pouze v roce 2009. Od roku 2021 hospodářský růst opět začal zvyšování dluhové kvóty brzdit, a mělo by tomu tak být v celém horizontu KP.

Současná predikce nepočítá s žádnými významnějšími privatizačními příjmy podle zákona č. 92/1991 Sb., o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby, ve znění pozdějších předpisů.

Největší podíl na zadlužení sektoru vládních institucí mají ústřední vládní instituce (Tabulka 3.6). Jejich dluh v roce 2021 dosáhl téměř 2 661 mld. Kč, a tvořil tak cca 97 % celkového (nekonsolidovaného) dluhu sektoru vládních institucí. Dluh místních vládních institucí představuje zbylá 3 %. V roce 2021 dosáhl 87 mld. Kč, v letošním roce odhadujeme, že mírně klesne na 86,8 mld. Kč a následně bude v podstatě stagnovat na úrovni 86 mld. Kč z důvodu predikovaného přebytkového hospodaření. Fondy sociálního zabezpečení vykazují dlouhodobě zanedbatelnou míru zadluženosti. V případě zdravotních pojišťoven vidíme v zásadě jen mírně deficitní hospodaření v roce 2021 kryté zůstatky z minulých let, a dále pak odhadujeme již spíše přebytkové hospodaření.

Graf 3.1: Salda subsektorů vládních institucí

v % HDP

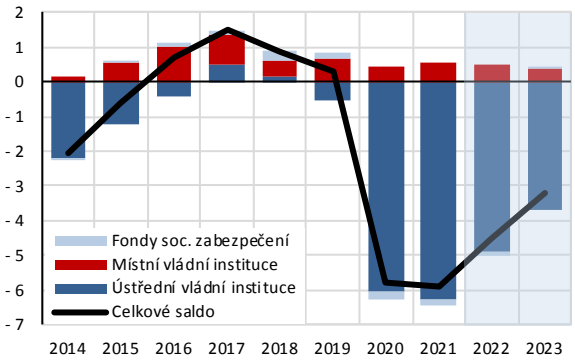

Zdroj: ČSÚ (2022b). Výpočty a predikce MF ČR.

Graf 3.2: Jednorázová opatření

v % HDP

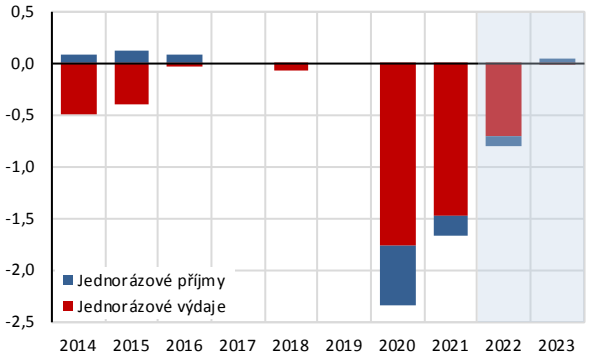

Zdroj: ČSÚ (2022a), MF ČR (2022a). Výpočty a predikce MF ČR.

Graf 3.3: Daňové příjmy sektoru vládních institucí

změna v %, příspěvky v p. b.

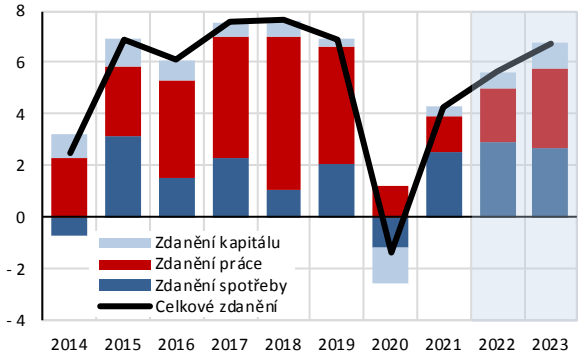

Zdroj: ČSÚ (2022a, 2022b). Výpočty a predikce MF ČR.

Graf 3.4: Výdaje sektoru vládních institucí

změna v %, příspěvky v p. b.

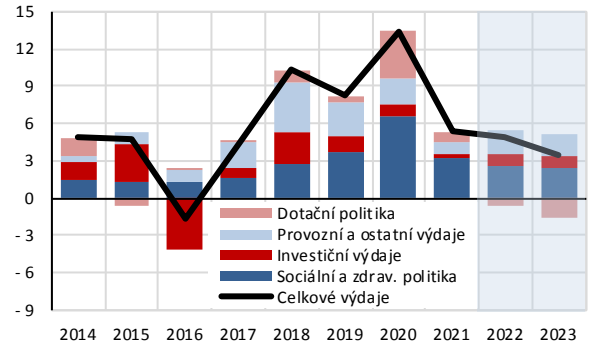

Zdroj: ČSÚ (2022a, 2022b). Výpočty a predikce MF ČR.

Graf 3.5: Likvidní finanční aktiva

v % HDP, nekonsolidované hodnoty

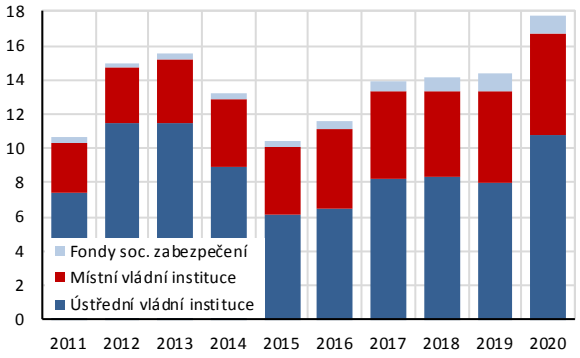

Zdroj: ČSÚ (2022a, 2022b). Výpočty MF ČR.

Graf 3.6: Spolufinancování investic z fondů EU

změna nominální tvorby hrubého fixního kapitálu v %, příspěvky v p. b.

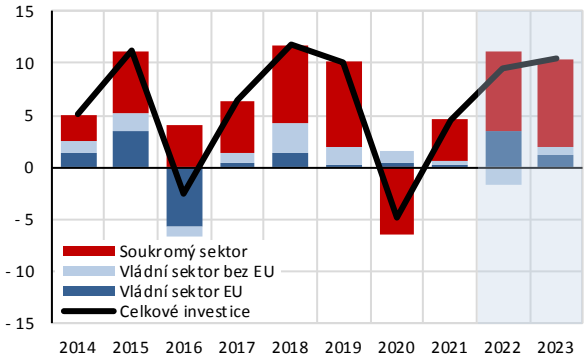

Zdroj: ČSÚ (2022a), MF ČR (2022a). Výpočty a predikce MF ČR.

Graf 3.7: Dluh sektoru vládních institucí

v % HDP

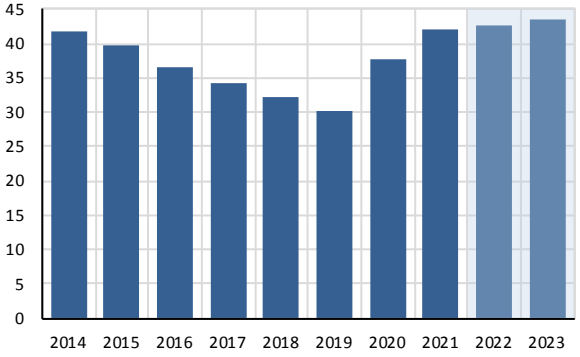

Zdroj: ČSÚ (2022a, 2022b). Výpočty a predikce MF ČR.

Graf 3.8: Příspěvky ke změně hrubého dluhu

v procentních bodech

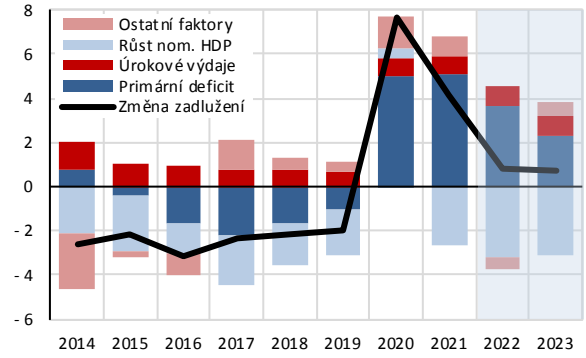

Zdroj: ČSÚ (2022a, 2022b). Výpočty a predikce MF ČR.

Tabulka 3.1: Vývoj hospodaření sektoru vládních institucí

úroveň v mld. Kč, ostatní v % HDP

	Kód ESA	2021 úroveň	2021	2022	2023	2024	2025
					v % HDP		
Čisté půjčky (+)/výpůjčky (-) (B.9) podle subsektorů							
Vládní instituce	S.13	**-359**	**-5,9**	**-4,5**	**-3,2**	**-2,9**	**-2,7**
Ústřední vládní instituce	S.1311	-385	-6,3	-4,9	-3,7	-3,3	-3,1
Místní vládní instituce	S.1313	35	0,6	0,5	0,4	0,3	0,3
Fondy sociálního zabezpečení	S.1314	-9	-0,1	-0,1	0,1	0,1	0,1
Vládní instituce (S.13)							
Celkové příjmy	TR	**2480**	**40,5**	**40,4**	**40,0**	**38,5**	**37,6**
Celkové výdaje	TE	**2839**	**46,4**	**45,0**	**43,2**	**41,4**	**40,3**
Saldo	B.9	**-359**	**-5,9**	**-4,5**	**-3,2**	**-2,9**	**-2,7**
Úroky placené	D.41	45	0,7	0,9	1,0	1,1	1,2
Primární saldo		-314	-5,1	-3,6	-2,3	-1,8	-1,5
Jednorázová a jiná přechodná opatření		**-101**	**-1,7**	**-0,8**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Příjmové položky							
Daňové příjmy		**1121**	**18,3**	**18,1**	**18,1**	**18,0**	**17,7**
Daně z výroby a z dovozu	D.2	703	11,5	11,5	11,5	11,4	11,2
Běžné daně z důchodů, jmění a jiné	D.5	417	6,8	6,6	6,6	6,6	6,5
Kapitálové daně	D.91	0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Příspěvky na sociální zabezpečení	D.61	**1013**	**16,6**	**16,0**	**15,6**	**15,2**	**15,0**
Důchod z vlastnictví	D.4	**38**	**0,6**	**0,6**	**0,5**	**0,5**	**0,5**
Ostatní		**307**	**5,0**	**5,8**	**5,7**	**4,8**	**4,3**
Celkové příjmy	TR	**2480**	**40,5**	**40,4**	**40,0**	**38,5**	**37,6**
p. m.: Daňová kvóta		**2134**	**34,9**	**34,1**	**33,7**	**33,2**	**32,8**
Výdajové položky							
Náhrady zaměstnancům a mezispotřeba	D.1+P.2	**1030**	**16,8**	**16,3**	**15,7**	**15,2**	**15,0**
Náhrady zaměstnancům	D.1	676	11,0	10,3	9,8	9,6	9,5
Mezispotřeba	P.2	354	5,8	6,0	5,8	5,7	5,6
Sociální platby		**1087**	**17,8**	**17,4**	**17,1**	**16,7**	**16,3**
z toho: Dávky v nezaměstnanosti [1)]		18	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2
Naturální sociální transfery poskytované tržními výrobci	D.632	227	3,7	3,5	3,3	3,2	3,1
Peněžité sociální dávky	D.62	859	14,0	13,9	13,8	13,5	13,1
Úroky	D.41	**45**	**0,7**	**0,9**	**1,0**	**1,1**	**1,2**
Dotace	D.3	**199**	**3,3**	**2,4**	**2,0**	**1,9**	**1,8**
Tvorba hrubého fixního kapitálu	P.51g	**285**	**4,7**	**4,7**	**4,9**	**4,0**	**3,6**
Kapitálové transfery	D.9	**52**	**0,9**	**1,1**	**0,5**	**0,5**	**0,5**
Ostatní		**141**	**2,3**	**2,2**	**2,1**	**2,0**	**2,0**
Celkové výdaje	TE	**2839**	**46,4**	**45,0**	**43,2**	**41,4**	**40,3**
p. m.: Výdaje vlády na konečnou spotřebu (nominální)	P.3	**1313**	**21,5**	**20,7**	**20,0**	**19,5**	**19,2**

1) Výdaje na aktivní a pasivní politiku zaměstnanosti včetně plateb zdravotního pojištění státem za nezaměstnané.
Zdroj: ČSÚ (2022b). Výpočty a predikce MF ČR.

Tabulka 3.2: Položky určené k úpravě výdajového pravidla Paktu o stabilitě a růstu

úroveň v mld. Kč, ostatní v % HDP

	2021 úroveň	2021	2022	2023	2024	2025
				v % HDP		
Výdaje na programy EU plně kryté příjmy z fondů EU	**67**	**1,1**	**2,1**	**2,1**	**1,4**	**1,0**
Běžné výdaje	17	0,3	0,6	0,5	0,3	0,3
Investiční výdaje	50	0,8	1,5	1,6	1,1	0,7
Výdaje na dávky v nezaměstnanosti dané vlivem hosp. cyklu	**-19**	**-0,3**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Dopad příjmových diskrečních opatření (meziroční změny)	**-81**	**-1,3**	**-0,2**	**0,2**	**0,0**	**0,0**
Automatické zákonné zvýšení příjmů	-	-	-	-	-	-

Pozn.: Automatické zákonné zvýšení příjmů označuje takové navýšení příjmů, které bez vlivu diskrečního opatření vlády kompenzuje nárůst předem určených výdajových položek (např. automatické zvýšení sazeb příspěvků na sociální zabezpečení v případě, že výdaje na tyto dávky vzrostou).
Zdroj: MF ČR.

Tabulka 3.3: Struktura schválených diskrečních opatření v letech 2021–2025

meziroční diskreční opatření, v mld. Kč

	2021	2022	2023	2024	2025
Opatření na příjmové straně	**-80,6**	**-15,2**	**11,4**	**-2,1**	**-1,6**
Zdanění práce	-65,2	-12,1	0,1	-0,1	-0,1
Zdanění kapitálu	-5,4	-7,3	4,2	-1,9	-1,8
Zdanění spotřeby	-12,0	4,2	7,1	-0,1	0,3
Ostatní příjmy	2,0	-	-	-	-
Opatření na výdajové straně	**8,8**	**32,2**	**38,4**	**-0,3**	**-0,6**
Peněžité sociální dávky	19,7	-22,8	-11,1	-0,5	-0,6
Náhrady zaměstnancům	-9,9	9,4	2,1	-	-
Zdravotnictví	4,9	13,7	-	-	-
Dotace	-12,2	50,0	8,5	0,0	-
Kapitálové transfery	7,4	-9,8	30,2	-	-
Ostatní výdaje	-1,0	-8,4	8,7	0,1	-
Celkem	**-71,8**	**16,9**	**49,8**	**-2,5**	**-2,2**
% HDP	-1,2	0,3	0,7	-0,0	-0,0

Zdroj: Výpočty a predikce MF ČR.

Tabulka 3.4: Predikce a výhled příjmů a výdajů za nezměněných politik

v % HDP

	2021	2021	2022	2023	2024	2025
	úroveň			*v % HDP*		
Celkové příjmy bez vlivu diskrečních opatření	**2480**	**40,5**	**40,4**	**40,0**	**38,5**	**37,6**
Celkové výdaje bez vlivu diskrečních opatření	**2839**	**46,4**	**45,0**	**43,2**	**41,4**	**40,3**

Pozn.: Predikce a výhled za nezměněných politik jsou rovny základnímu scénáři KP.
Zdroj: Výpočty a predikce MF ČR.

Tabulka 3.5: Cyklický vývoj

změna v %, produkční mezera v % potenciálního produktu, příspěvky v p. b., ostatní v % HDP

	Kód ESA	2021	2022	2023	2024	2025
Růst HDP ve stálých cenách (%)		**3,3**	**1,2**	**3,6**	**3,2**	**2,4**
Saldo sektoru vládních institucí	B.9	**-5,9**	**-4,5**	**-3,2**	**-2,9**	**-2,7**
Úroky	D.41	**0,7**	**0,9**	**1,0**	**1,1**	**1,2**
Jednorázová a jiná přechodná opatření		**-1,7**	**-0,8**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
na straně příjmů		-0,2	-0,1	0,0	0,0	0,0
na straně výdajů		1,5	0,7	0,0	0,0	0,0
Růst potenciálního produktu (%)		**1,0**	**2,2**	**2,5**	**2,6**	**2,5**
příspěvek práce		-0,6	0,3	0,1	0,0	0,0
příspěvek kapitálu		0,5	0,6	0,7	0,8	0,6
souhrnná produktivita výrobních faktorů		1,1	1,4	1,7	1,8	1,9
Produkční mezera		**-0,7**	**-1,8**	**-0,5**	**-0,1**	**-0,1**
Cyklická složka salda		**-0,2**	**-0,6**	**-0,2**	**0,0**	**0,0**
Cyklicky očištěné saldo		**-5,6**	**-3,9**	**-3,0**	**-2,9**	**-2,7**
Cyklicky očištěné primární saldo		**-4,9**	**-3,0**	**-2,1**	**-1,8**	**-1,5**
Strukturální saldo		**-4,0**	**-3,1**	**-3,1**	**-2,9**	**-2,7**

Zdroj: ČSÚ (2022b). Výpočty a predikce MF ČR.

Tabulka 3.6: Vývoj dluhu sektoru vládních institucí

v % HDP, příspěvky v % dluhu

	Kód ESA	2021	2022	2023	2024	2025
Hrubý dluh sektoru vládních institucí		**41,9**	**42,7**	**43,4**	**44,4**	**45,4**
Ústřední vládní instituce		43,5	44,2	45,1	46,3	47,5
Místní vládní instituce		1,4	1,3	1,2	1,1	1,1
Fondy sociálního zabezpečení		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Změna poměru hrubého dluhu		**4,2**	**0,8**	**0,7**	**0,9**	**1,1**
Příspěvky ke změně hrubého dluhu						
Primární saldo		**-5,1**	**-3,6**	**-2,3**	**-1,8**	**-1,5**
Úroky	D.41	**-0,7**	**-0,9**	**-1,0**	**-1,1**	**-1,2**
Ostatní faktory působící na úroveň dluhu		**0,9**	**-0,6**	**0,6**	**0,4**	**0,4**
Rozdíl mezi hotovostním a akruálním přístupem		-1,3	0,4	0,4	0,3	0,2
Čistá akumulace finančních aktiv		2,4	1,1	0,5	0,6	0,6
Privatizační příjmy		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Přecenění a ostatní faktory		-0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
p. m. Implicitní úroková míra z dluhu		**-2,0**	**-2,2**	**-2,2**	**-2,5**	**-2,7**
Dluh upravený podle § 13 zákona č. 23/2017 Sb. [1)]		41,9	42,7	43,4	44,4	45,4
Likvidní finanční aktiva [2)]		19,4	19,1	18,2	17,9	17,7
Čistý finanční dluh [3)]		22,5	23,6	25,2	26,5	27,8

1) Rozdíl dluhu sektoru vládních institucí a rezervy volných peněžních prostředků vytvářených dle zákona č. 218/2000 Sb.

2) Likvidní finanční aktiva zahrnují měnové zlato, zvláštní práva čerpání, oběživo a vklady, cenné papíry jiné než účasti (v tržní hodnotě) a účasti kótované na Burze cenných papírů.

3) Čistý finanční dluh je rozdílem mezi celkovým hrubým dluhem a likvidními finančními aktivy.

Zdroj: ČSÚ (2022b). Výpočty a predikce MF ČR.

Tabulka 3.7: Státní dluh z hlediska refinancování, úročení a cizoměnové expozice

v % dluhu, doba do splatnosti v letech, údaje v národní metodice

		2021	2022	2023	2024	2025
Hledisko refinancování						
Průměrná doba do splatnosti	*v letech*	**6,4**	**6,4**	**6,5**	**6,5**	**6,5**
Dluh splatný do 1 roku	*% dluhu*	**10,8**	**9,6**	**7,9**	**9,5**	**9,2**
Amortizace dluhu (existujících dluhopisů) od konce předchozího roku	*% HDP*	**3,1**	**3,3**	**2,9**	**2,5**	**3,3**
Hledisko úročení						
Dluh s úrokovou refixací do 1 roku	*% dluhu*	**22,9**	**20,2**	**17,3**	**19,2**	**19,2**
Fixně úročený dlouhodobý dluh splatný do 1 roku	*% dluhu*	8,7	4,4	4,3	7,8	7,3
Variabilně úročený dlouhodobý dluh	*% dluhu*	12,4	14,1	11,4	9,8	10,4
Peněžní instrumenty	*% dluhu*	2,0	1,8	1,7	1,5	1,4
Efekt derivátových operací	*% dluhu*	-0,2	-0,2	0,0	0,0	0,0
Hledisko cizoměnové expozice						
Cizoměnová expozice státního dluhu [1)]	*% dluhu*	**7,0**	**6,2**	**5,6**	**5,2**	**4,8**
Expozice denominovaná v eurech	*% dluhu*	6,3	5,6	5,1	4,6	4,3

1) Cizoměnový státní dluh zohledňující vliv zajištění a aktiv.

Zdroj: MF ČR.

4 Porovnání s předchozím Konvergenčním programem, rizika predikce a analýza citlivosti

Srovnání letošního a loňského KP je zaměřeno na vyhodnocení predikce na rok 2021 a na změnu predikce pro rok 2022. Pro další roky je známo jen několik nových opatření, se kterými KP 2021 nepočítal, jako např. příspěvek k důchodu za vychované dítě, mimořádná valorizace, vyšší sociální dávky v důsledku vyšších cen energií a další. Rozdíly predikcí a skutečnosti v letech 2021 a 2022 se pak pochopitelně projevují i pro střednědobý výhled.

Analýzy citlivosti makroekonomické a fiskální predikce včetně jejich výhledu jsou provedeny na základě změn výchozích předpokladů. První scénář uvažuje nižší ekonomický růst v EU a jeho dopady na vysoce otevřenou českou ekonomiku. Další scénář hodnotí citlivost na možné náhlé zvýšení úrokových sazeb, zatímco poslední z nich reaguje na nejistotu ohledně budoucího vývoje ceny ropy a energií, respektive na externí cenový šok.

4.1 Porovnání se scénářem předchozího Konvergenčního programu ČR

4.1.1 Makroekonomický scénář

Scénáře KP 2021 a KP 2022 se v několika ohledech výrazně liší. Makroekonomický scénář loňského KP vycházel z předpokladu uvolnění protiepidemických restrikcí ke konci 2. čtvrtletí 2021, k čemuž nakonec došlo dříve. I přes opětovné zhoršení epidemické situace na podzim 2021 byly restrikce díky proočkování značné části populace mnohem mírnější než během předchozích vln.

Scénář KP 2021 dále předpokládal, že negativní dopad pandemie na globální dodavatelské řetězce bude spíše krátkodobý. Problémy však přetrvávají nadále, navíc je v letošním roce prohloubila válka na Ukrajině. Ta také přispěla k dalšímu růstu cen komodit (část 2.1), které jsou spolu s cenami energií výrazným proinflačním faktorem. Očekávaná trajektorie cenového vývoje (část 2.2.3) se tak od scénáře minulého KP zásadně odlišuje.

Ekonomika se sice dokázala přizpůsobit opakujícím se vlnám epidemie, loňský KP ale nijak nemohl předjímat ruskou agresi vůči Ukrajině. Rozdíly scénářů tak nespočívají jen v očekávané dynamice HDP, ale i ve vývoji jednotlivých komponent užití (část 2.2.1). Ty reflektují především déle trvající a hlubší problémy v globálních dodavatelských řetězcích a výrazně rychlejší růst spotřebitelských cen, tedy faktory citelně posílené válkou na Ukrajině.

Vývoj na trhu práce byl v roce 2021 ve srovnání se scénářem minulého KP příznivější (část 2.2.4) a nejinak by tomu mělo být i v roce 2022. Navzdory silnějšímu růstu průměrné nominální mzdy by však průměrná reálná mzda měla vlivem zvýšené inflace vykázat hlubší pokles.

4.1.2 Fiskální scénář

Výraznější rozdíly u složek reálného růstu a u nominálních veličin ovlivnily hlavně příjmovou stranu veřejných rozpočtů. Loňský KP počítal pro rok 2021 v podstatě se stagnací daňových příjmů včetně příspěvků na sociální zabezpečení. Ty nakonec rostly o více než 4 % (část 3.1.1). Lepšího výsledku dosáhly daň z příjmů fyzických osob a příspěvky na sociální zabezpečení, kde se promítl silnější růst objemu mezd a platů. U daně z příjmů právnických osob se projevila vyšší odolnost české ekonomiky a nižší ztráty podniků již v roce 2020, což následně v roce 2021 snížilo dynamiku, ačkoliv úrovňově byl výnos citelně vyšší. Daň z přidané hodnoty byla podpořena vyšší reálnou spotřebou domácností i vyšší inflací. Z nedaňových příjmů byly nakonec vyšší především příjmy z vlastnictví a prodeje.

I výdaje v roce 2021 ve skutečnosti působily na saldo lépe, než se předpokládalo. KP 2021 predikoval růst výdajů o 7,5 %, zatímco skutečná hodnota byla 5,3 % (část 3.1.1). Spotřeba sektoru vládních institucí rostla o více než 1 p. b. pomaleji, kde proti sobě působil vyšší růst náhrad zaměstnancům (hlavně vlivem odměn pracovníků ve zdravotnictví, sociálních službách či ozbrojených složkách spojených s epidemií) a nižší dynamika mezispotřeby. Primárně ústřední vládní instituce pokračovaly v navyšování investic, celkové veřejné investice ale rostly o cca 10 p. b. pomaleji, než bylo predikováno v loňském KP. V sociálních dávkách se promítl relativně nižší růst dávek důchodového pojištění, méně rostly i výdaje na dluhovou službu. U dotací a kapitálových transferů šlo o dodatečná opatření spojená s epidemií a rozdíly mezi predikcí a skutečností se do značné míry kompenzovaly.

Pro rok 2022 predikuje letošní KP nižší reálný ekonomický růst, než tomu bylo loni. Naproti tomu nominální HDP včetně jeho daňově nejvýznamnějších složek poroste podstatně rychleji (část 2.2.1). Na příjmech byl loni predikován růst výnosů z daní a příspěvků na sociální zabezpečení o 3,1 %, KP 2022 pak pracuje s téměř dvojnásobnou dynamikou (část 3.1.2). S přihlédnutím k výrazně vyšší základně roku 2021 oproti loňské aktualizaci KP by tak měly být příjmy v roce 2022 o téměř 200 mld. Kč vyšší. U výdajů byl růst v KP 2021 pro rok 2022 mírně záporný, zatímco v letošním roce očekáváme růst necelých 5 % (část 3.1.2). Výdaje na spotřebu vlády jsou vyšší vlivem silnějšího růstu cenové hladiny, rozdíl koriguje nižší, finálně schválený růst náhrad zaměstnancům. Objemově nejvýznamnější změnou jsou pak peněžité sociální dávky. V KP 2021 byla předpokládaná

valorizace dle zákonného vzorce, zatímco ve skutečnosti došlo k navýšení o dalších 300 Kč a vlivem inflace dojde od června k výplatě vyšší o dalších v průměru 1 017 Kč měsíčně.

4.2 Rizika makroekonomické a fiskální predikce

Makroekonomická predikce je zatížena řadou rizik, která v úhrnu považujeme za **výrazně vychýlená směrem dolů**.

Hlavním rizikem je další vývoj **války na Ukrajině**. Celkové dopady nelze přesně vyčíslit, je však zřejmé, že přinejmenším v krátkém období válka sníží ekonomický růst, prohloubí **problémy v dodavatelských řetězcích** a posílí inflační tlaky. Většina zemí EU sice na Rusko ani Ukrajinu nemá silné obchodní vazby (ať už přímé či nepřímé), Rusko a Ukrajina jsou však globálně významnými exportéry některých komodit, např. pšenice, ropy, zemního plynu, niklu, železné rudy, palladia nebo vzácných plynů. Zejména v případě některých nerostných surovin jsou přitom země EU na importech z Ruska a Ukrajiny kriticky závislé. Výpadek dodávek těchto komodit, doprovázený růstem jejich cen, by výše uvedené negativní ekonomické efekty značně prohloubil.

V predikci pracujeme s předpokladem, že válka na Ukrajině skončí ještě v letošním roce. Poruchy v dodavatelských řetězcích by však měly přetrvávat i v roce 2023, jejich intenzita by nicméně měla postupně klesat. Díky tomu by měly slábnout tlaky na růst cenové hladiny. Přesto by i poté mohlo přetrvávat riziko, že **inflační očekávání** budou v krátkém období ukotvena výrazněji nad 2% cílem ČNB, což by vyžadovalo přísnější nastavení měnové politiky.

Dále předpokládáme, že se pravděpodobné budoucí vlny epidemie **COVID-19** podaří zvládnout bez nutnosti přijmout makroekonomicky významná protiepidemická omezení. Vznik a šíření nových mutací koronaviru, proti nimž by dostupné vakcíny nebo prodělané onemocnění poskytovaly jen malou ochranu, ale stále představuje podstatné riziko.

Dostupná data jasně svědčí o tom, že se na **trhu práce** po krátké pauze opět projevují nerovnováhy, které jej charakterizovaly před propuknutím epidemie. Nedostatek zaměstnanců je patrný téměř ve všech odvětvích ekonomiky a představuje významnou bariéru růstu produkce, obzvláště ve stavebnictví. S ohledem na vysokou poptávku firem po práci a charakter většiny volných míst (místa s nízkými požadavky na kvalifikaci) předpokládáme, že uprchlíci z Ukrajiny nebudou mít s uplatněním na českém trhu práce výraznější problémy. Tomu by měly napomoci i legislativní změny snižující administrativní překážky zaměstnávání cizinců. Díky tomu by na trhu práce mohlo dojít ke zmírnění nesouladu mezi poptávkou a nabídkou a k oslabení tlaku na růst mezd.

Ve středním a dlouhodobém horizontu bude s ohledem na demografický vývoj klíčové, aby docházelo ke zvyšování **produktivity práce**, např. investicemi do automatizace, robotizace a digitálních technologií. Silným impulzem pro růst produktivity by vzhledem k vysokému zapojení českých firem do globálních dodavatelských řetězců byl také jejich posun do pozic s vyšší přidanou hodnotou (ať už směrem k počáteční fázi výzkumu a vývoje, nebo k fázi prodeje finálního výrobku).

Hluboký propad reálného HDP v roce 2020 byl do značné míry determinován poklesem spotřeby domácností. Vlivem bezprecedentního nárůstu míry úspor došlo k silné akumulaci finančních aktiv především ve formě oběživa a vkladů. Tyto prostředky by přitom alespoň zčásti domácnosti mohly využít ke **snížení dopadů** vysokého růstu spotřebitelských cen na reálné disponibilní příjmy.

Propad ekonomické aktivity a s ním spojené zhoršení finanční situace některých domácností a firem sice nevedl k výraznému zvýšení podílu nesplácených úvěrů, vlivem nárůstu úrokových sazeb by se ale část domácností, jimž bude končit období fixace hypotečního úvěru, mohla dostat do problémů se splácením. Rizikem pak nadále zůstává **nadhodnocení cen rezidenčních nemovitostí**.

Vzhledem k významu **automobilového průmyslu** pro českou ekonomiku je rizikem silná procykličnost tohoto odvětví, jeho exportní orientace a závislost na dodavatelských řetězcích. Poslední jmenovaný faktor přitom pro automobilový průmysl i v souvislosti s ruskou invazí na Ukrajinu představuje značný problém. Rizika prohlubují také strukturální změny, k nimž v automobilovém průmyslu dochází kvůli postupnému zpřísňování emisních norem a přechodu na elektromobilitu. To si přitom vyžádá enormní investice do vývoje technologií, strojů a zařízení či do infrastruktury. Lze také čekat dopad na zaměstnanost nebo dodavatelsko-odběratelské vztahy.

Fiskální predikce pak přejímá uvedená makroekonomická rizika jak skrze dopady na příjmovou stranu, tak v případě některých výdajových položek. V případě příjmové strany by se realizace většiny makroekonomických rizik projevila snížením veřejných příjmů. Opačně by působila vyšší inflace a zapojování migrantů na trhu práce po delší dobu, po kterou by válka na Ukrajině mohla trvat.

Delší konflikt na Ukrajině spojený s další výraznou imigrací by zároveň vyžadoval vyšší zátěž pro sociální a veřejný zdravotní systém nebo soustavu regionálního školství. V případě sociálních dávek by se jednalo primárně o **dávky hmotné nouze a státní sociální podpory**. To je dáno jak strukturou uprchlíků (ženy s dětmi), tak očekávaným zapojením migrantů na trhu práce v relativně hůře placených profesích.

U **vzdělávání a zdravotní péče** by muselo dojít k systémovější změně. I když v řadě vzdělávacích institucí byla volná místa a vyšší poptávka byla alespoň zčásti saturována, v některých oblastech zdravotnictví (pediatři, stomatologové) byla situace napjatá již před migrační vlnou (MZ ČR, 2019, OECD, 2018).

Potřeba řešení **bydlení** po delší dobu by vyžadovala koncepci dodatečných ubytovacích kapacit (tedy vyšší investice) nebo např. formou déle vyplácených příspěvků pro rodiny ubytovávající migranty ve svých domácnostech.

Vyšší inflace by vedla k nutnosti vyšších **valorizací důchodů** a patrně také některých **jiných dávek**. Nárůst indexu spotřebitelských cen v prvním pololetí roku 2022 oproti základnímu scénáři by spustil druhou mimořádnou valorizaci nejpozději v listopadu letošního roku a adekvátní navýšení výplat dávek důchodového pojištění. Zároveň by dále zesílil tlak vyplácení **peněžitých a naturálních sociálních dávek pro domácnosti ohrožené chudobou**.

Celkový dopad materializace uvedených rizik na veřejné finance je tak negativní. Bez odpovídajících úsporných opatření nebo změn v příjmech by došlo ke zhoršení hospodaření včetně ještě silnějšího nárůstu **dluhové služby**.

4.3 Analýza citlivosti

Analýza citlivosti je kalkulována pomocí dynamického stochastického modelu všeobecné rovnováhy vytvořeného Ministerstvem financí. První scénář uvažuje **dopady na vysoce otevřenou českou ekonomiku** závislou na vnějším prostředí prostřednictvím nižšího ekonomického růstu v Evropské unii. Další scénář hodnotí **náhlé zvýšení úrokových sazeb** nad uvažovanou úroveň postupného nárůstu ve scénáři základním. Poslední scénář reaguje na **nejistotu ohledně vývoje cen energií** a analyzuje situaci dlouhodobějšího přetrvání vyšší míry spotřebitelské inflace.

Alternativní scénáře jsou odvozeny od základního scénáře popsaného v kapitolách 2 a 3. První dva scénáře uvažují materializaci negativního šoku v prvním pololetí roku 2023, třetí scénář pak předpokládá setrvání vysokých cen energií i ve druhém pololetí roku 2022. Jde však vždy pouze o ilustraci vlivu šoku na makroekonomické prostředí a veřejné finance, kdy šok byl arbitrárně definován.

Provedená citlivostí analýza primárně slouží k hodnocení dopadů na hospodaření a dluh veřejných rozpočtů. Odlišný vývoj daňově účinných makroekonomických agregátů by vedl k rozdílným výnosům prakticky všech hlavních daňových položek a pojistných. Na straně výdajů by se jiný vývoj cen a trhu práce odrazil v objemu sociálních dávek, či v případě čistě jen státního rozpočtu také v rozdílné platbě za státní pojištěnce.

4.3.1 Pomalejší ekonomický růst v EU v roce 2023

Ekonomický vývoj u obchodních partnerů v EU je pro hospodářský růst malé otevřené ekonomiky ČR podstatný. Tento scénář předpokládá **pomalejší růst HDP v EU pro rok 2023 o 2,5 p. b.**, což odpovídá směrodatné odchylce v období let 2002–2021.

Snížení zahraniční poptávky po domácích produktech by se v první fázi projevilo poklesem čistého exportu. Následný tlak na depreciaci měny by ovšem prostřednictvím dražších importů negativní efekty na čistý export tlumil. Horší výsledek zahraničního obchodu by růst reálného HDP ČR v roce 2023 oproti základnímu scénáři zpomalil o 0,6 p. b. Nižší růst zisků firem z titulu slabšího exportu by zbrzdil dynamiku investic o 0,1 p. b. Nižší produkce firem by se také negativně promítla do poptávky po práci a následně do redukce míry růstu nominálních mezd. Negativní důchodový efekt v podobě relativně nižších mezd a výnosů z kapitálu by zpomalil růst spotřeby domácností o 0,1 p. b.

Slabší hospodářský výkon má dopad na daňové příjmy a pojistné na straně příjmů, na straně výdajů pak vede ke zvýšení výdajů na dávky v nezaměstnanosti. Na úrovni státního rozpočtu by navíc došlo ke zvýšení nároků z titulu platby za státní pojištěnce. Zadlužení na konci roku 2023 by tak bylo ve srovnání se základním scénářem o 0,2 p. b. vyšší a do konce horizontu KP by se tento rozdíl dál prohloubil jen nepatrně.

4.3.2 Nárůst domácí úrokové míry

Dynamický model simuluje v tomto scénáři dodatečné **zpřísnění monetární politiky pro rok 2023 o 1,1 p. b.** Tato hodnota odpovídá směrodatné odchylce vývoje krátkodobé úrokové míry v období od roku 2002 do roku 2021.

Restriktivnější měnová politika by měla negativní efekt na ekonomický vývoj. Tlak na zhodnocení české měny by vedl ke zdražení vývozů, zatímco importované zboží by se stalo relativně levnějším. Mírné zpomalení exportu o 0,2 p. b. by vzhledem k vysoké dovozní náročnosti vývozu vytvářelo tlak na pokles importu. Podobně by působily nižší důchod a pokles zisku ekonomických subjektů. Výsledkem by bylo mírné snížení dynamiky importu oproti makroekonomickému scénáři KP.

Další negativní vliv na spotřebu představují nižší příjmy domácností z titulu pomalejšího růstu mezd. Vyšší úroková míra by navíc domácnosti motivovala spořit, a odkládat tedy spotřebu do budoucna. Restriktivní měnová politika by tak ve výsledku vedla ke zpomalení růstu spotřeby domácností o 0,1 p. b.

Ziskovost firem by se v důsledku poklesu zahraniční i domácí poptávky snížila. Firmy by na pokles zisků a zdražení úvěrů reagovaly snížením růstu investic o 0,1 p. b. Zpomalení agregátní poptávky by dále vedlo jen k velmi malému zvýšení míry nezaměstnanosti oproti základnímu scénáři o max. 0,2 p. b., a také k nižší dynamice mezd zhruba ve stejném rozsahu.

Vzhledem k negativnímu dopadu vyšší úrokové míry na investice, spotřebu a export by výsledný dopad do růstu HDP byl taktéž negativní, a to v rozsahu 0,2 p. b. Zpomalení hospodářského růstu by vedlo ke snížení míry inflace o 0,1 p. b.

Nižší nominální spotřeba domácností a objem mezd a platů by vedly ke snížení dynamiky hlavních položek na straně příjmů. Na druhou stranu by na výdajové straně působila příznivě nižší míra inflace, zejména pak u některých sociálních dávek a spotřeby vládních institucí. Na úrovni státního rozpočtu odhadujeme dopad v řádu nižších jednotek miliard korun včetně dopadu na mírné zvýšení platby za státní pojištěnce. Míra zadlužení by však postupně vzrostla o 0,5 p. b., zejména vlivem relativně nižšího růstu nominálního HDP.

4.3.3 Vyšší dynamika cen energií

Předmětem posledního scénáře citlivostní analýzy je **přetrvání vysokých cen energií i ve druhé polovině letošního roku** v souvislosti s možným negativním vývojem cen energií na světových trzích. Zejména s ohledem na geopolitický vývoj související s válečným konfliktem na Ukrajině může dojít k ještě dramatičtějšímu nárůstu cen energií, než s jakým pracuje základní makroekonomický scénář. Ten pro letošní rok předpokládá meziroční nárůst cen ropy, zemního plynu a elektrické energie zhruba o 50 %. V tomto scénáři ilustrujeme možné makroekonomické dopady pro případ, že by od třetího čtvrtletí letošního roku došlo k **dodatečnému zvýšení cen energií o 30 p. b.** Celkově by se tak ceny energií v roce 2022 meziročně zvýšily o 80 %. Odhadujeme, že dopady do hlavních makroekonomických veličin by se promítly nejvíce v letošním a příštím roce, v roce 2024 by už byly spíše zanedbatelné.

V důsledku vyšších cen energií na světových trzích by došlo k nárůstu dovozních cen a zhoršení směnných relací. To by vedlo k dalšímu růstu nákladů firem, což by se odrazilo ve vyšší ceně produkce a také ve zpomalení tempa růstu investic. Růstem cen by byly negativně zasaženy také domácnosti, kterým by se dále zvýšily životní náklady. V reakci na to by docházelo k útlumu reálné spotřeby, která by namísto růstu o 0,5 % poklesla o 0,8 %.

Dopad vyšších cen energií na spotřebu domácností by měla tlumit vysoká poptávka po pracovní síle. Míra nezaměstnanosti by tak v roce 2023 mohla být oproti základnímu scénáři vyšší jen o 0,1 p. b.

Vyšší ceny a také nižší produkce firem by měly dopad do vývozu, jehož růst by oproti základnímu scénáři nejvíce zpomalil v letošním roce, a to o 1,2 p. b. Obdobně by v důsledku zpomalení vývozní aktivity, poklesu spotřeby domácností a horší dynamiky investic zvolnilo tempo růstu dovozu o 0,9 p. b. Ve výsledku by došlo ke zpomalení růstu reálného HDP, který by oproti predikovaným 1,2 % v letošním roce vzrostl pouze o 0,3 %.

Zvýšení cen energií by se výrazně promítlo do indexu spotřebitelských cen, a to jak přímo prostřednictvím dovozních cen, tak i s ohledem na promítnutí vyšších nákladů do produkce firem. Odhadujeme, že vlivem dodatečného zvýšení růstu cen energií o 30 p. b. by míra inflace byla v letošním roce o 1,5 p. b. vyšší.

Dopad na saldo a dluh sektoru vládních institucí by v roce 2022 nebyl nijak dramatický, plně by se projevil v následujícím roce. O něco vyšší objem mezd a platů by příznivě působil na výnosy daně z příjmu fyzických osob a pojistného. Vyšší nominální spotřeba by vedla k nárůstu výběru daně z přidané hodnoty. Na straně výdajů by však došlo k nárůstu nákladů za nákupy zboží a služeb v rámci spotřeby vlády a investic, nárůst by byl zaznamenán i na straně sociálních dávek. Vedle vyšších výdajů na dávky v nezaměstnanosti by vzrostly výdaje na sociální dávky včetně dávek důchodového pojištění spojené s vyšší inflací. Celkový dopad na saldo by činil 0,3 p. b. Výše zadlužení sektoru vládních institucí by se v roce 2022 v relaci k základnímu scénáři prakticky nezměnila vlivem kompenzujícího vlivu jmenovatele. V dalších letech by se zejména vlivem vyšších deficitů zvýšilo zadlužení zhruba o 0,6 p. b. HDP na celkovou úroveň 46,0 % HDP v roce 2025.

4.4 Ověření makroekonomického scénáře Výborem pro rozpočtové prognózy

Makroekonomická prognóza a prognóza příjmů veřejných financí byly v souladu se zákonem č. 23/2017 Sb. dne 14. dubna 2022 posouzeny Výborem pro rozpočtové prognózy z hlediska pravděpodobnosti svého naplnění. Výbor vyhodnotil makroekonomickou prognózu i prognózu příjmů jako realistickou (VRP, 2022a, 2022b).

Tabulka 4.1: Změna indikátorů scénáře Konvergenčního programu ČR

		KP duben 2021				KP duben 2022			
		2021	2022	2023	2024	2021	2022	2023	2024
Vnější předpoklady									
HDP v EU (stálé ceny)	*změna v %*	**3,6**	**3,7**	**1,8**	**1,6**	**5,3**	**2,5**	**3,1**	**2,8**
Cena ropy (Brent)	*USD/barel*	**63,8**	**59,9**	**57,4**	**56,0**	**70,8**	**104,8**	**91,3**	**83,5**
Měnový kurz USD/EUR	*USD/EUR*	**1,21**	**1,21**	**1,21**	**1,21**	**1,18**	**1,11**	**1,10**	**1,10**
Měnový kurz CZK/EUR	*CZK/EUR*	**25,9**	**25,5**	**25,1**	**24,7**	**25,6**	**24,4**	**24,2**	**24,1**
Reálné veličiny									
HDP	*změna v %*	**3,1**	**3,7**	**1,9**	**2,1**	**3,3**	**1,2**	**3,6**	**3,2**
Spotřeba domácností	*změna v %*	0,1	5,7	1,8	2,2	4,4	0,5	4,5	4,0
Spotřeba vlády	*změna v %*	3,4	0,9	1,1	1,5	3,0	1,0	1,0	1,1
Tvorba hrubého fixního kapitálu	*změna v %*	3,8	4,5	4,6	1,2	0,6	2,2	5,9	0,1
Příspěvek efektivní domácí poptávky	*p.b.*	1,8	3,9	2,3	1,7	2,8	1,0	3,9	2,2
Příspěvek zahraničního obchodu	*p.b.*	0,4	-0,2	-0,3	0,4	-3,8	0,1	0,2	1,3
Produkční mezera	*%*	**-1,4**	**0,4**	**0,5**	**0,3**	**-0,7**	**-1,8**	**-0,5**	**-0,1**
Ostatní									
HDP v běžných cenách	*mld. Kč*	**5932**	**6257**	**6506**	**6769**	**6121**	**6618**	**7135**	**7550**
Harmonizovaný index spotřebitelských cen	*změna v %*	**2,4**	**2,3**	**2,1**	**1,9**	**3,3**	**11,3**	**4,2**	**2,0**
Zaměstnanost	*změna v %*	**-1,1**	**0,1**	**0,3**	**0,1**	**0,1**	**2,1**	**1,3**	**0,2**
Míra nezaměstnanosti	*%*	**3,6**	**3,7**	**3,5**	**3,5**	**2,8**	**2,5**	**2,6**	**2,4**
Objem mezd a platů	*změna v %*	**0,7**	**2,3**	**2,9**	**3,1**	**6,6**	**6,0**	**6,2**	**3,9**
Sektor vládních institucí									
Příjmy	*% HDP*	**39,8**	**39,8**	**39,7**	**38,4**	**40,5**	**40,4**	**40,0**	**38,5**
Daň z přidané hodnoty	*změna v %*	3,8	7,2	3,7	2,5	9,7	12,2	8,8	4,4
Spotřební daně	*změna v %*	12,6	1,2	3,6	0,0	2,6	4,2	5,2	0,2
Daň z příjmů fyzických osob	*změna v %*	-33,4	-4,8	2,2	2,3	-25,2	-0,2	6,2	4,2
Daň z příjmů právnických osob	*změna v %*	6,0	13,7	8,8	3,7	3,9	9,0	10,8	7,0
Příspěvky na sociální zabezpečení	*změna v %*	5,9	1,6	2,4	2,7	11,4	4,4	5,3	3,2
Výdaje	*% HDP*	**48,6**	**45,7**	**45,1**	**43,7**	**46,4**	**45,0**	**43,2**	**41,4**
Náhrady zaměstnancům	*změna v %*	5,1	2,5	1,5	2,0	6,7	0,5	3,2	3,0
Mezispotřeba	*změna v %*	8,4	0,3	2,6	2,6	2,3	11,7	5,0	3,0
Naturální sociální dávky	*změna v %*	11,0	-0,5	2,5	2,5	11,0	2,1	2,2	2,3
Sociální dávky jiné než naturální	*změna v %*	6,1	2,7	2,2	2,2	4,7	7,0	7,0	3,4
Tvorba hrubého fixního kapitálu	*změna v %*	13,5	9,8	7,1	-9,9	3,1	10,0	10,4	-13,3
Saldo	*% HDP*	**-8,8**	**-5,9**	**-5,4**	**-5,2**	**-5,9**	**-4,5**	**-3,2**	**-2,9**
Dluh	*% HDP*	**44,8**	**48,2**	**51,5**	**54,6**	**41,9**	**42,7**	**43,4**	**44,4**

Zdroj: ČNB (2022a), ČSÚ (2022a), EIA (2022), Eurostat (2022), MF ČR (2021a).

Tabulka 4.2: Základní makroekonomické indikátory – citlivostní scénáře

Pozn.: Rozdílné hodnoty v tabulce a v textu jsou způsobeny zaokrouhlením hodnot na jedno desetinné místo.

		2022	2023	2024	2025
Základní scénář					
Hrubý domácí produkt	*změna v %*	**1,2**	**3,6**	**3,2**	**2,4**
Spotřeba domácností	*změna v %*	0,5	4,5	4,0	3,5
Tvorba hrubého fixního kapitálu	*změna v %*	2,2	5,9	0,1	0,2
Export zboží a služeb	*změna v %*	1,5	4,2	3,7	2,5
Import zboží a služeb	*změna v %*	1,3	4,0	1,9	1,4
Harmonizovaný index spotřebitelských cen	*změna v %*	**11,3**	**4,2**	**2,0**	**2,0**
Míra nezaměstnanosti	*v %*	**2,5**	**2,6**	**2,4**	**2,3**
Saldo sektoru vládních institucí	*% HDP*	**-4,5**	**-3,2**	**-2,9**	**-2,7**
Dluh sektoru vládních institucí	*% HDP*	**42,7**	**43,4**	**44,4**	**45,4**
Alternativní scénář I. - pomalejší růst v EU v roce 2023					
Hrubý domácí produkt	*změna v %*	**1,2**	**3,0**	**3,1**	**2,4**
Spotřeba domácností	*změna v %*	0,5	4,4	3,9	3,4
Tvorba hrubého fixního kapitálu	*změna v %*	2,2	5,8	0,0	0,2
Export zboží a služeb	*změna v %*	1,5	2,0	3,2	2,5
Import zboží a služeb	*změna v %*	1,3	2,8	1,4	1,3
Harmonizovaný index spotřebitelských cen	*změna v %*	**11,3**	**4,1**	**1,9**	**1,9**
Míra nezaměstnanosti	*v %*	**2,5**	**2,8**	**3,2**	**2,3**
Saldo sektoru vládních institucí	*% HDP*	**-4,5**	**-3,3**	**-3,1**	**-2,7**
Dluh sektoru vládních institucí	*% HDP*	**42,7**	**43,6**	**44,6**	**45,7**
Alternativní scénář II. - vyšší úrokové sazby					
Hrubý domácí produkt	*změna v %*	**1,2**	**3,4**	**3,1**	**2,4**
Spotřeba domácností	*změna v %*	0,5	4,4	3,8	3,3
Tvorba hrubého fixního kapitálu	*změna v %*	2,2	5,8	-0,1	0,1
Export zboží a služeb	*změna v %*	1,5	4,0	3,5	2,4
Import zboží a služeb	*změna v %*	1,3	3,9	1,7	1,3
Harmonizovaný index spotřebitelských cen	*změna v %*	**11,3**	**4,1**	**1,9**	**1,9**
Míra nezaměstnanosti	*v %*	**2,5**	**2,5**	**3,2**	**2,3**
Saldo sektoru vládních institucí	*% HDP*	**-4,5**	**-3,4**	**-3,2**	**-2,7**
Dluh sektoru vládních institucí	*% HDP*	**42,7**	**43,6**	**44,8**	**45,9**
Alternativní scénář III. - vyšší dynamika cen energií					
Hrubý domácí produkt	*změna v %*	**0,3**	**2,8**	**3,2**	**2,4**
Spotřeba domácností	*změna v %*	-0,8	3,6	4,0	3,5
Tvorba hrubého fixního kapitálu	*změna v %*	1,9	5,0	0,0	0,2
Export zboží a služeb	*změna v %*	0,5	3,0	3,5	2,5
Import zboží a služeb	*změna v %*	0,4	2,9	1,8	1,4
Harmonizovaný index spotřebitelských cen	*změna v %*	**12,8**	**4,8**	**2,0**	**2,0**
Míra nezaměstnanosti	*v %*	**-0,8**	**2,5**	**3,0**	**2,3**
Saldo sektoru vládních institucí	*% HDP*	**-4,7**	**-3,5**	**-3,1**	**-2,7**
Dluh sektoru vládních institucí	*% HDP*	**43,0**	**44,0**	**45,0**	**46,0**

Zdroj: ČSÚ (2022a), EIA (2022), Eurostat (2022). Výpočty a predikce MF ČR.

5 Udržitelnost veřejných financí

Dlouhodobá udržitelnost patří mezi soustavně diskutované otázky českých veřejných financí. Největší riziko představuje očekávaný demografický vývoj, který v následujících několika dekádách patrně významně zvýší poměr osob v důchodovém věku k ekonomicky aktivní populaci. Proces stárnutí populace však není záležitostí vzdálené budoucnosti, ale je patrný již v současné době. To vytváří tlak na veřejné finance, a tím i potřebu sociální systémy reformovat. Programové prohlášení vlády explicitně uvádí konec roku 2023 jako termín pro předložení komplexní důchodové reformy. Fenomén stárnutí populace se ovšem netýká pouze starobních důchodů, ale i ostatních částí veřejných financí jako je zdravotnictví, dlouhodobá péče nebo vzdělávání.

5.1 Vládní strategie a provedené reformy

5.1.1 Vývoj veřejného důchodového systému

Průběžný systém důchodového pojištění, upravený zákonem č. 155/1995 Sb., prošel od počátku své účinnosti mnoha změnami, které se týkaly zejména důchodového věku, výpočtu důchodů a způsobu, resp. výše valorizace. Systém výpočtu důchodů vychází z předchozích výdělků pojištěnců, které však upravuje pomocí redukčních hranic. Výše příjmů relevantních pro výpočet důchodů se do 44 % průměrné mzdy zahrnuje v plné výši a nad touto hranicí do 400 % průměrné mzdy pouze z 26 %. Příjmy nad 400 % průměrné mzdy pak vyměřovací základ pro výpočet důchodu neovlivňují, což je plně v souladu se stropem na sociální pojištění ve stejné výši.

Aktuální úprava důchodového systému z hlediska důchodového věku platí s účinností od 1. ledna 2018 (zákon č. 203/2017 Sb.). Důchodový věk mužů i žen se zvyšuje, dokud nedojde po roce 2030 ke sjednocení na 65 letech. Ministerstvo práce a sociálních věcí má také podle zákona vládě v pětiletých intervalech předkládat zprávu o důchodovém systému (první zpráva byla minulou vládou projednána v září 2019). Cílem zpráv je zhodnocení stávajícího důchodového věku a případně návrh úpravy jeho výše tak, aby pojištěnci mohli v průměru strávit čtvrtinu svého života ve starobním důchodu. Změny v nastavení důchodového věku se navíc netýkají osob, kterým bude v době provedení revize více než 55 let. Nicméně revizní mechanismus neukládá vládě povinnost, nýbrž pouze doporučení, aby předložila Parlamentu ČR ke schválení změnu důchodového věku. Vláda této úpravy využila a rozhodla se prozatím stávající nastavení důchodového věku neměnit. Vývoj statutárního věku odchodu do důchodu má vliv i na podmínky permanentních vdovských a vdoveckých důchodů, u nichž je věková hranice svázána se starobními důchody. U předčasných důchodů se hranice postupně posouvá ze tří na pět let před statutárním věkem odchodu do důchodu. Tuto maximální, pětiletou, dobu mohou za cenu výrazných penalizací využít osoby, jejichž statutární věková hranice činí 65 let, případně více.

S účinností od 1. ledna 2023 dochází ke dvěma změnám v oblasti výše důchodů a důchodového věku na základě zákona č. 323/2021 Sb. První změna se týká úpravy procentní výměry v závislosti na počtu vychovaných dětí. Za každé takové dítě se k důchodu přičte částka 500 Kč a dále se bude valorizovat dle platných pravidel. Druhou změnou pak je, že pro pracovníky Integrovaného záchranného systému se nebude krátit předčasný důchod, pokud pojištěnec v systému pracoval alespoň 20 let.

V oblasti předčasných důchodů obecně platí několik penalizačních sazeb, které progresivně redukují výslednou dávku po celou dobu jejího pobírání. Do 360 dnů před dosažením statutárního důchodového věku platí snížení o 0,9 %, pro období od 361. do 720. dne před dosažením důchodového věku o 1,2 % a konečně pro období přesahující 720 dnů (do doby povolené zákonem) o 1,5 % výpočtového základu. O tyto částky je pak za každých započatých 90 dnů snížena procentní výměra starobního důchodu.

Vedle toho existuje systém předdůchodů, který účastníkům doplňkového penzijního spoření (III. pilíř) umožňuje čerpat jejich prostředky bez sankcí až 5 let před dosažením statutárního důchodového věku. Podmínkou předdůchodu je však výše naakumulovaných prostředků v soukromém III. pilíři, která má zajistit měsíční penzi minimálně na úrovni 30 % průměrné mzdy. Za roky, kdy dochází k čerpání předdůchodu, není starobní důchod krácen. Možnost čerpat předdůchod využilo ke konci roku 2021 pouze 4 307 osob s průměrně pobíranou dávkou ve výši 12 665 Kč. Počet osob pobírajících předdůchod tak poprvé meziročně klesl, a to o téměř 700 lidí.

U invalidních důchodů existují v ČR tři skupiny rozdělené podle stupně invalidity. Nárok na invalidní důchod lze přisoudit člověku, jehož pracovní schopnost poklesla v důsledku dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu nejméně o 35 %. První stupeň invalidity platí pro pokles pracovní schopnosti od 35 % do 49 %, druhý stupeň od 50 % do 69 % a třetí stupeň od 70 %.

Valorizace důchodů vyplácených z průběžného systému je stanovena součtem růstu indexu spotřebitelských cen, resp. indexu životních nákladů důchodců (podle toho, který je vyšší), a jedné poloviny růstu reálných mezd. Valorizace se provádí jednou ročně k 1. lednu s výjimkou situace, kdy inflace dosáhne alespoň 5 % od konce předchozího rozhodného období. Naopak pro případy období s nízkou inflací a/nebo nízkého růstu reálných mezd existuje možnost výši valorizace vládou upravit. Pokud by totiž zvýšení průměrného důchodu dle standardního

valorizačního vzorce nedosáhlo hodnoty 2,7 %, je vláda oprávněna k valorizaci důchodů svým nařízením až na tuto hodnotu. V ostatních případech se postupuje striktně podle zákonného valorizačního vzorce, což samozřejmě nevylučuje možnost odlišné valorizace formou zvláštního zákona. Nadto se osobám od zákonem stanoveného věku zvyšuje výměra paušálně o stanovenou částku (pro osoby od 85 let o 1 000 Kč měsíčně a od 100 let o dalších 1 000 Kč).

Plány současné vlády na reformu důchodového systému v řadě ohledů vycházejí z výsledků a doporučení Komise pro spravedlivé důchody. Důchodový systém by se měl skládat ze solidární, zásluhové a dobrovolné části. Vláda rovněž mimo jiné deklarovala zkrácení povinné doby pojištění, zvýšení vdovských/vdoveckých důchodů nebo dřívější věk odchodu do důchodu pro náročné profese.

5.1.2 Vývoj v systému zdravotnictví

V systému veřejného zdravotního pojištění se v letech 2012–2015 pohybovala výše hotovostních zůstatků zdravotních pojišťoven na bankovních účtech v průměru na úrovni 0,3 % HDP. Od roku 2016 se tento poměr postupně zvyšoval až na 1,1 % HDP v roce 2020. Úroveň hotovostních zůstatků v roce 2020 byla ovlivněna tím, že zvýšené výdaje v segmentu lůžkové péče v souvislosti s epidemií se projevily ve vyúčtování od poskytovatelů zdravotních služeb až v roce 2021. To dokumentuje i meziroční růst závazků zdravotních pojišťoven vůči poskytovatelům zdravotních služeb v roce 2020 o 0,3 p. b. na 1 % HDP. Následně kvůli tomu došlo v roce 2021 k poklesu úrovně hotovostních zůstatků zdravotních pojišťoven na 51,8 mld. Kč (tj. 0,8 % HDP). V dalších letech by pak na základě zdravotně pojistných plánů a střednědobých výhledů hospodaření zdravotních pojišťoven mělo dojít k poklesu hotovostních zůstatků vůči HDP.

Z vývoje hospodaření systému veřejného zdravotního pojištění je zřejmé, že bude nutné nastavit jednak nižší dynamiku růstu výdajů systému ve střednědobém, ale především v dlouhodobém horizontu, tak i zvýšit efektivitu výdajů za zdravotní péči. Rovněž budou muset být realizována opatření, která by řešila disponibilní zdroje systému veřejného zdravotního pojištění včetně struktury zdrojů financování. Důvodem je kromě očekávaného nárůstu počtu osob s civilizačními chorobami především stárnutí populace.

Na **posílení efektivity** ve vynakládání výdajů v systému zdravotnictví plánuje vláda zavést systematické hodnocení nákladů a přínosů nových technologií a vydávání doporučených klinických postupů. V letošním roce by pak měl být vytvořen samostatný panel **Agentury pro zdravotnický výzkum** s cílem provádět klinicky doporučené postupy. Jejich doporučení bude reflektovat i **Přístrojová komise Ministerstva zdravotnictví**. Rovněž pokračuje realizace dlouhodobého projektu **DRG Restart**, jehož dokončení je plánováno v roce 2023. Jeho cílem je vytvoření dlouhodobě udržitelné datové, informační a personální základny pro optimalizaci systému úhrad segmentu akutní lůžkové péče. Změnou způsobu úhrady by mělo být dosaženo vyšší efektivnosti ve financování tohoto segmentu péče, jelikož systém bude odrážet reálné ceny výkonů.

Na zvýšení efektivity výdajů se velkou měrou podílí také rostoucí **digitalizace zdravotnictví**. S postupnou účinností platí od 1. ledna 2022 zákon o elektronizaci zdravotnictví (zákon č. 325/2021 Sb.), kterým v letech 2022–2026 dojde k vytvoření systému založeného na třech kmenových zdravotnických registrech: zdravotních služeb, zdravotnických pracovníků a pacientů. Ty budou propojeny v jeden neveřejný celek, který bude moci využívat jen zákonem nastavený okruh oprávněných osob, ve stanoveném rozsahu a ke stanovenému účelu. Tím by měly být zajištěny správné, v reálném čase dostupné údaje o poskytovatelích zdravotních služeb, zdravotnických pracovnících a pacientech. Cílem postupné elektronizace zdravotnictví je zefektivnit poskytování zdravotnických služeb, jejich úhrad a kontrolu v poskytování zdravotní péče.

V oblasti **zdrojů financování zdravotní péče** nebyly v posledních letech prováděny žádné systémové změny, pouze ad hoc úpravy v souvislosti s epidemií COVID-19. V této souvislosti byl také v roce 2021 s účinností od ledna 2022 navýšen vyměřovací základ pro pojistné za státního pojištěnce na 14 570 Kč (nařízení vlády č. 253/2021 Sb.). Souvztažně s návrhem státního rozpočtu na rok 2022 bylo schváleno (sněmovní tisk č. 166) s účinností od července tohoto roku opětovné snížení tohoto vyměřovacího základu na úroveň konce roku 2020 (tj. 11 607 Kč), jelikož systém stále disponuje značnými zůstatky. Za horizont roku 2022 nebyl doposud přijat žádný zákonný mechanismus, avšak vláda plánuje zavést ve střednědobém horizontu automatickou valorizaci této platby ze státního rozpočtu. Dle Programového prohlášení má vláda také záměr zavést možnost dobrovolného doplňkového připojištění, čímž by došlo k určité diverzifikaci zdrojů financování a snížení vysoké závislosti systému veřejného zdravotního pojištění na prostředcích z veřejných rozpočtů.

Systém zdravotnictví v ČR by se měl v dalších letech vyvíjet na základě **Strategického rámce rozvoje péče o zdraví v České republice do roku 2030** (Zdraví 2030) (MZ ČR, 2019), který schválila vláda v roce 2019 (usnesení vlády č. 817), přičemž některé priority týkající se např. ochrany a podpory veřejného zdraví byly s ohledem na epidemii COVID-19 upraveny (usnesení vlády č. 743/2020). Základem budoucího vývoje zdravotnictví by mělo být splnění tří strategických cílů: ochrana a zlepšení zdraví obyvatel, optimalizace zdravotnického systému a podpora vědy a výzkumu. Ty obsahují sedm specifických oblastí jako reformu primární péče, implementaci modelů integrované péče, digitalizaci zdravotnictví či optimalizaci systému úhrad. V roce 2021 pak vláda schválila (usnesení vlády č. 27) implementační plány strategie, které podrobně popisují specifické oblasti a stanovují harmonogram, rozpočet,

sledované indikátory apod. Postupnou realizací specifických cílů by mělo být dosaženo vyšší efektivnosti, hospodárnosti a trvalé udržitelnosti systému zdravotní péče v kontextu demografického, ekonomického i sociálního vývoje.

5.2 Fiskální dopady stárnutí populace

Odhady dopadů stárnutí populace vycházejí z dlouhodobých projekcí prováděných ve spolupráci s Pracovní skupinou pro stárnutí populace při Výboru pro hospodářskou politiku Rady EU. Analýzy jsou založeny na předpokladech o demografickém vývoji a metodicky konzistentním makroekonomickém rámci pro země EU, Spojené království a Norsko (EK, 2020). Uvedené projekce proto neodrážejí aktuální střednědobý makroekonomický a fiskální výhled ČR. Projekce jsou prováděny za předpokladu nezměněných politik. Vypovídají tedy o systému, který je v době tvorby projekcí legislativně zakotven s přihlédnutím k běžné praxi, je-li v právním řádu umožněna diskrece. Dlouhodobé analýzy nemají za cíl predikovat konkrétní hodnoty, ale poukázat na trendy a dynamiku v dlouhém horizontu. Poslední aktualizace dlouhodobých projekcí proběhla na podzim roku 2020 v souvislosti s přípravou Zprávy o stárnutí populace 2021 a pokrývá období do roku 2070.

Populační projekce Eurostatu (EK, 2020) jsou základem aktuálních výsledků dlouhodobých projekcí. Pro srovnání lze použít předchozí projekci Eurostatu (EK, 2017) a střední variantu aktuální projekce ČSÚ (ČSÚ, 2018). Druhá jmenovaná sloužila pro vyhodnocení vztahu aktuálního nastavení důchodového věku a doby dožití. Rovněž z ní vycházela i OECD (2020). Aktualizaci demografických projekcí ČSÚ provádí jednou za 5 let, tedy následná bude zveřejněna na konci roku 2023.

Ze základního srovnání uvedených demografických projekcí vyplývá, že v dlouhém horizontu je možné očekávat pokles počtu obyvatel ČR. Relativně nejoptimističtější je v tomto ohledu projekce ČSÚ, k níž se poslední projekce Eurostatu o něco přibližuje (viz Graf 5.2). Rozdíl mezi těmito dvěma scénáři plyne téměř výhradně z odlišného předpokladu vývoje migračního salda. Zatímco ČSÚ předpokládá v čase konstantní čistý příliv 26 tisíc osob ročně, Eurostat ve své aktualizaci očekává postupný pokles ze současných cca 24 tisíc na úroveň okolo 8 tisíc osob ročně.

Pro projekce výdajů sociálních a zdravotních systémů je však důležitá především struktura populace. Míra závislosti měřená jako poměr počtu osob starších 65 let k počtu osob v produktivním věku (15–64 let) se optikou jednotlivých projekcí vyvíjí velmi podobně. Do roku 2060 by se měla téměř zdvojnásobit a dosáhnout zhruba 55 % (viz Graf 5.3).

To samozřejmě není jen důsledek poklesu počtu osob v produktivním věku, ale rovněž zvyšování průměrné doby dožití. Podíl osob ve věku 85 let a starších na počtu osob ve věku 65 let a vyšším se má v horizontu projekce více než zdvojnásobit. V dalších dekádách projekcí by pak mělo dojít k pouze dočasnému snížení míry závislosti. Silný růst po roce 2035 a vrchol v období zhruba mezi roky 2045–2060 je způsoben především populačně silnými ročníky narozenými v 70. letech 20. století. Po roce 2060 by měl jejich vliv slábnout, nicméně v dalším období bude míru závislosti ovlivňovat stárnutí silnějších populačních ročníků narozených v současnosti.

Míry ekonomické aktivity pro věkové kohorty nad 54 let se v projekci zvyšují do roku 2030 v souladu s prodlužováním statutárního důchodového věku. Po roce 2030 však zůstávají přibližně konstantní, což odráží aktuální institucionální nastavení důchodového systému. Ačkoliv je revizní mechanismus součástí důchodového systému, neukládá vládě povinnost, nýbrž pouze doporučení, aby předložila Parlamentu ČR ke schválení změnu důchodového věku. Z tohoto důvodu bylo EK zamítnuto, aby byl v dlouhodobých projekcích revizní mechanismus aplikován. Projekce proto pracuje s důchodovým věkem jako pevným stropem ve výši 65 let od roku 2030 dále.

Vývoj penzijních výdajů v relaci k HDP byl v předkrizovém období relativně příznivý především vlivem makroekonomického prostředí. Výchozí hodnota výdajů v minulých projekcích byla 9,0 % HDP v roce 2013, zatímco v roce 2019 byly výdaje na důchody o 1,0 p. b. nižší. Vyšší růst mezd a platů, zaměstnanosti a míry participace naopak vedl k dynamickému růstu na příjmové straně systému. To pozitivně ovlivnilo jeho saldo, které v roce 2019 (výchozí rok projekcí) činilo 0,3 % HDP (MF ČR, 2021b). Epidemie a přijatá opatření na straně příjmů pak v roce 2020 vedla ke zhoršení salda důchodového účtu na −0,7 % HDP (MF ČR, 2021c), nicméně za loňský rok skončilo konečné saldo kolem vyrovnaných hodnot. Větší podíl na zlepšení salda měla výdajová strana.

Trend výdajů penzijních projekcí je však primárně určen demografickým vývojem a věkem odchodu do důchodu. Nicméně situace daná podstatným ekonomickým propadem v roce 2020 hraje ve středním horizontu rovněž důležitou roli. Z těchto předpokladů vyplývá, že výdaje na důchody v relaci k HDP měly vzrůst v roce 2020 na 9,5 % (skutečná hodnota byla o 0,4 p. b. nižší) a následně do roku 2030 budou postupně klesat pod 9 %. Po roce 2030 však dochází k zastavení růstu důchodového věku a do důchodu začnou odcházet silné ročníky ze 70. let 20. století. To povede k poměrně dramatickému nárůstu výdajů až na 11,9 % HDP těsně před rokem 2060, následovanému poklesem výdajů na úroveň 10,9 % HDP na konci horizontu projekce v roce 2070 (Graf 5.4). Pokles poměru výdajů k HDP je dán opět demografickými faktory. Do důchodu totiž budou odcházet slabší ročníky naro-

zené v 90. letech 20. století a později, které budou nahrazovat starší a početnější ročníky.

Projekce v celém horizontu uvažuje konstantní příjmy důchodového systému v poměru k HDP. To plyne z předpokladu vývoje objemu mezd a platů v ekonomice, který by se měl v delším horizontu vyvíjet v souladu s produktivitou práce. V důsledku toho se udržuje fixní podíl odměn výrobního faktoru práce na HDP, z něhož se odvádí konstantní sazba důchodového pojištění ve výši 28 % hrubé mzdy či platu. Příjmy systému tak v celém horizontu dosahují úrovně výchozího roku 2019 a činí 8,5 % HDP.

Vzhledem ke konstantním relativním příjmům kopíruje výsledná projekce salda důchodového systému průběh výdajů na penze (Graf 5.4). Očekáváme, že do roku 2030 bude saldo relativně stabilní, zatímco v dalším období se bude bilance zhoršovat a klesne kolem roku 2060 na své dno k −3,2 % HDP. V poslední dekádě se bude opět zlepšovat a v roce 2070 dosáhne hodnoty −2,5 % HDP. Ve srovnání s projekcí EK (2021a) došlo ke zhoršení dlouhodobé udržitelnosti systému. Příčiny zhoršení salda penzijního systému lze obecně rozdělit do dvou skupin: předpoklady (např. rozdílná demografie) a změny důchodového systému (např. odlišný valorizační vzorec a zejména zastropování věku odchodu do důchodu). Na rozdíl od minulých let lze zhoršení dlouhodobé udržitelnosti připsat výhradně rozdílným předpokladům. Změny v systému jako vyšší než zákonná valorizace v minulých letech ovlivnily výchozí hodnoty projekcí a následně se přenesly do dalšího období skrze valorizaci vyšších počátečních výdajů.

V oblasti zdravotní a dlouhodobé péče je z hlediska dynamiky růstu výdajů situace obdobná jako v předchozích projekcích. U zdravotní péče je v základním scénáři nárůst o necelou pětinu (z výchozí hodnoty 5,6 % HDP v roce 2019 na 6,6 % HDP v roce 2070), u dlouhodobé péče pak na více než dvojnásobek (z 1,5 % HDP v roce 2019 na 3,2 % HDP v roce 2070).

Vedle základního scénáře projekce byl zpracován také referenční scénář, který se od čistě demografického scénáře liší v několika ohledech. U zdravotní péče jde o vyšší důchodovou elasticitu, kdy poptávka po zdravotních službách roste zpočátku o desetinu rychleji než životní úroveň měřená jako HDP na obyvatele. U zvýšení doby dožití je předpokládáno, že bude z poloviny strávena v dobrém zdravotním stavu (na rozdíl od veškerého navýšení stráveného ve špatném zdravotním stavu v základním scénáři). U dlouhodobé péče je navíc v referenčním scénáři obsažen předpoklad vyššího růstu náhrad zaměstnancům v sociálních službách s tím, jak poroste produktivita práce v ekonomice (místo růstu HDP na obyvatele, který je nižší).

Demografické vlivy zvyšují výdaje zdravotní péče o 1,2 p. b., vyšší důchodová elasticita o další 0,3 p. b., zatímco vliv dobrého zdravotního stavu v části dodatečných dožitých let snižuje přírůstek výdajů v referenčním scénáři o 0,6 p. b. U dlouhodobé péče je vliv demografického vývoje kvantifikován na 1,4 p. b., vyšší náhrady zaměstnancům na dodatečných 0,3 p. b. Efekt vlivu dobrého zdravotního stavu v části dodatečně dožitých let v projekci vyvažuje vyšší důchodovou elasticitu.

Konečně poslední významná položka dlouhodobých výdajů, vzdělávání, by měla růst z úrovně 3,4 % HDP v roce 2019 na 4,1 % HDP v roce 2070. To je v podstatě stejné jako v minulých projekcích a zároveň jde o nejvyšší nárůst v celé EU. Důvodem zvýšení je vyšší růst náhrad zaměstnancům ve školství v relaci k projektovanému růstu ekonomiky.

Celkový nárůst výdajů mezi roky 2019 a 2070 přesahuje 6 p. b., jak ukazuje Graf 5.7. Zdravotní péče, dlouhodobá péče a vzdělávání dohromady rostou o 3,3 p. b. Jde ovšem o základní scénáře, a především u zdravotní a dlouhodobé péče platí, že většina alternativních (citlivostních) scénářů ukazuje nárůst více či méně vyšší. Výjimku tvoří pouze scénáře se zahrnutím dopadu zdravějšího životního stylu.

5.3 Analýza udržitelnosti

Na dlouhodobé projekce navazuje analýza udržitelnosti, jež identifikuje rozsah případné fiskální konsolidace k zajištění stability veřejných financí. Kalkulují se tzv. indikátory udržitelnosti, které ukazují, jak rozsáhlá opatření je nutné provést, aby se v odpovídajícím rozsahu snížil poměr výdajů nebo zvýšil poměr příjmů k HDP.

Evropská komise publikuje standardně tři indikátory udržitelnosti (viz EK, 2019). **Indikátor S1** obecně vyjadřuje, o kolik procent HDP je nutno změnit primární strukturální saldo sektoru vládních institucí, aby dluh sektoru vládních institucí na konci klouzavého patnáctiletého horizontu (v současnosti v roce 2036) činil 60 % HDP. Tento ukazatel pro ČR v současnosti dosahuje −0,9 % HDP (EK, 2021b). Záporná hodnota dokumentuje, že nárůst výdajů souvisejících se stárnutím populace do roku 2030 je více než „kompenzován“ stále relativně nízkou úrovní dluhu sektoru vládních institucí.

Indikátor S2 určuje míru nutného fiskálního úsilí pro dosažení rovnosti diskontovaných příjmů a výdajů v nekonečném horizontu. Podle posledních publikovaných výpočtů nabývá hodnoty 4,8 % HDP. Hodnota tohoto indikátoru je z největší míry ovlivněna náklady stárnutí populace, které dosahují 4,6 % HDP, dopad výchozí fiskální pozice jsou zbylé 0,2 % HDP.

Ukazatel S0 indikuje možná fiskální nebo finanční rizika v krátkém období. Svou povahou je tak odlišný od indikátorů S1 a S2, jelikož S0 kvantifikuje míru rizika. Pro ČR

aktuální hodnota indikátoru S0 dosahuje 0,37, což je v pásmu nízkého rizika pod kritickou mezí 0,46.

ČR je aktuálně v oblasti dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí hodnocena jako země se středním rizikem. K návratu do pásma nízkého rizika je tak nutné vyřešit zejména budoucí tlaky na veřejné finance z titulu demografických změn. To se týká všech složek dlouhodobých projekcí, tedy penzí, zdravotní a dlouhodobé péče, stejně jako oblasti vzdělávání.

5.4 Záruky sektoru vládních institucí

Pohled na udržitelnost veřejných financí doplňuje problematika **záruk** poskytnutých sektorem vládních institucí ostatním subjektům. Záruky představují zvýšení výdajů sektoru vládních institucí ve chvíli, kdy není dlužník schopen své závazky, na něž je záruka poskytnuta, splácet. Před vypuknutím epidemie byl v ČR objem poskytnutých záruk zcela zanedbatelný.

Majoritní podíl na garancích sektoru vládních institucí (mimo covidové programy) vykazují záruky poskytované místními rozpočty ve výši 0,1 % HDP. Nejvýznamnější z nich je vůči Dopravnímu podniku hlavního města Prahy na odložené splátky na nákup tramvají ve výši 2,4 mld. Kč. Dalšími jsou záruky poskytnuté územními samosprávnými celky na úvěry spojené s bytovými potřebami (0,3 mld. Kč).

Státní záruky před rokem 2020 trvale klesaly zejména proto, že financování rozvoje infrastruktury není od roku 2001 řešeno skrze poskytované garance. V roce 2016 došlo k zániku práv Československé obchodní banky na plnění záruky v kauze převzetí Investiční a poštovní banky. Ačkoliv byl vyplacen pouze zlomek záruky (6,1 mld. Kč z celkové hodnoty 160 mld. Kč), není dosud v této kauze uzavřený poslední soudní spor s potenciálním plněním přesahujícím 23 mld. Kč.

V roce 2018 byla poskytnuta státní záruka na zajištění půjčky ČNB pro Mezinárodní měnový fond z jejích devizových rezerv (zákon č. 179/2018 Sb.) na základě nové smlouvy. Přislíbený úvěrový rámec činí až 1,5 mld. eur, avšak vykazovaná výše záruky je závislá na stavu čerpaného úvěru. Poskytnutá záruka nebyla čerpána.

V rámci řešení krize způsobené pandemií byl v březnu roku 2020 vládou schválen program Záruka COVID II (usnesení vlády č. 260/2020) s nepřímou podporou zasaženým podnikům ve formě státních záruk se záruční kapacitou 20 mld. Kč. Z tohoto záručního programu byl poskytnut objem záruk ve výši 11,6 mld. Kč. Dne 20. dubna 2020 byl vyhlášen program COVID PRAHA jako doplněk programu COVID II za obdobných podmínek. Poskytnutá záruka z tohoto programu činila 1,3 mld. Kč. Oba programy byly vyčerpány poměrně rychle a ukončeny již během roku 2020.

Přijetím zákona č. 228/2020 Sb. byl vytvořen prostor pro realizaci programu Záruka COVID III. Podpora byla poskytována formou ručení tehdejší Českomoravské záruční a rozvojové banky (dnes Národní rozvojové banky – viz kapitolu 7.1.1) spolupracující bance za portfolio transakcí konečných příjemců. Program ručí za 90 % jistiny úvěru do 50 mil Kč na provozní nebo investiční financování podniku do 250 zaměstnanců, resp. 50 % u investičního úvěru do výše 90 mil. Kč. U podnikatele s 250 až 500 zaměstnanci ručí za 80 % výše provozního nebo investičního úvěru, maximálně ale za 50 mil. Kč, resp. 50% u investičního úvěru do výše 80 mil. Kč. Maximální doba ručení je u provozních úvěrů 3 roky, u investičních 6 let. Poskytování úvěrů z tohoto programu bylo ukončeno k 31. prosinci 2021. Ke stejnému datu bylo poskytnuto přes 7,5 tisíce záruk za úvěry v objemu 42,9 mld. Kč.

Vedle těchto programů poskytuje Národní rozvojová banka záruky ve schématech Záruka COVID Sport (usnesení vlády č. 46/2021) s maximální délkou záruky 3 roky (příjem žádostí probíhá do 30. června 2023) a COVID Záruka CK pro malé a střední cestovní kanceláře (usnesení vlády č. 51/2021) s délkou ručení 1,5 roku (příjem žádostí byl ukončen 17. prosince 2021). Na něj navazuje od ledna 2022 program Záruka CK (usnesení vlády č. 982/2021). Záruky by se měly poskytovat z tohoto programu do 30. června 2022. Celkem byl do konce roku 2021 vystaven objem záruk z obou těchto schémat ve výši 0,2 mld. Kč.

V neposlední řadě zákon č. 214/2020 Sb. umožnil Exportní garanční a pojišťovací společnosti rozšířit portfolio svých činností i na poskytování záruk v rámci programu COVID Plus. Záruky jsou určeny pro velké podniky s minimálně 250 zaměstnanci, na jejichž tržbách se podílí export alespoň jednou pětinou. Výše úvěru je v rozmezí od 5 mil. Kč do 2 mld. Kč, kdy maximální výše úvěru odpovídá 25% ročního obratu firmy. Výše záruk je 90 % jistiny úvěru, v případě interního ratingu EGAP „B–“ jde o 80 % (používaná škála ratingového hodnocení odpovídá ratingu agentur S&P a Fitch). Program není určen firmám, které měly existenční problémy ještě před vyhlášením nouzového stavu. O záruku žádá firma skrze komerční banky a délka záruky činí maximálně 6 let. Objem poskytnutých záruk činil k 31. lednu 2022 výši 18,1 mld. Kč a byl poskytnut 137 firmám. Program byl ke konci roku 2021 ukončen.

Graf 5.1: Zůstatky zdravotních pojišťoven

levá osa v % HDP; pravá osa v % potenciálního produktu

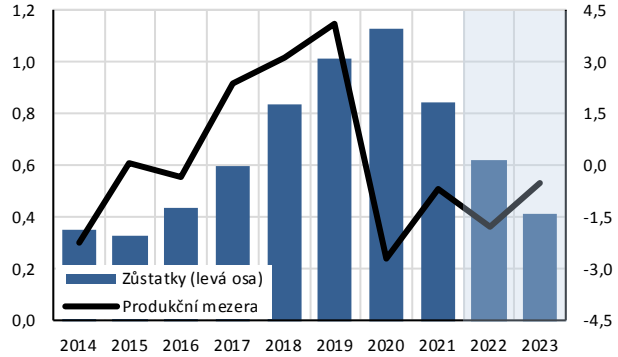

Pozn.: „Zůstatky" označují stavy účtů zdravotních pojišťoven.
Zdroj: Výkazy zdravotních pojišťoven, MF ČR.

Graf 5.2: Projekce počtu obyvatel ČR

v mil. osob

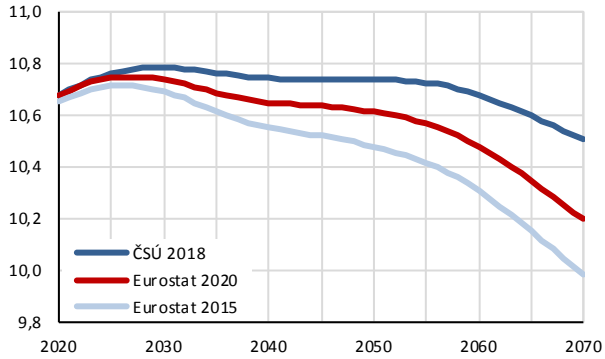

Zdroj: EK (2017), ČSÚ (2018), EK (2020).

Graf 5.3: Demografická míra závislosti

v %, poměr počtu osob starších 65ti let k osobám ve věku 15–64

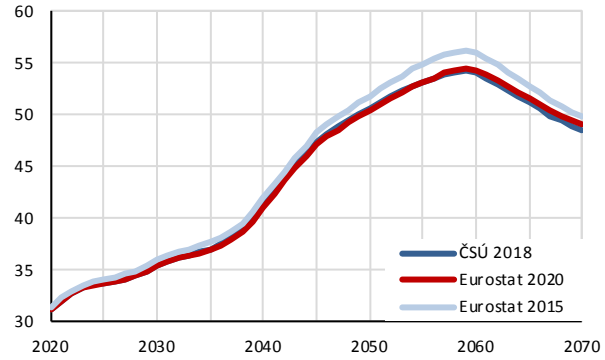

Zdroj: EK (2017), ČSÚ (2018), EK (2020).

Graf 5.4: Saldo důchodového zabezpečení

v % HDP

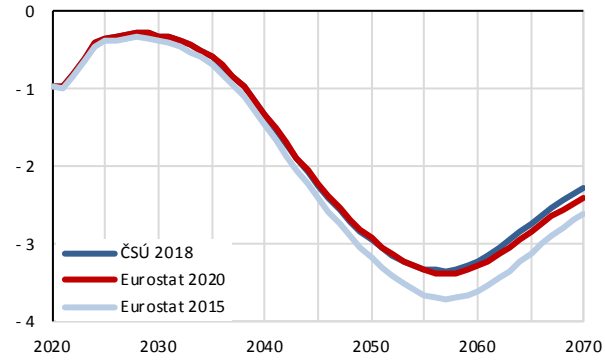

Zdroj: Výpočty a projekce MF ČR.

Graf 5.5: Zdravotní péče – scénáře

odchylky v p. b. od základního scénáře v % HDP

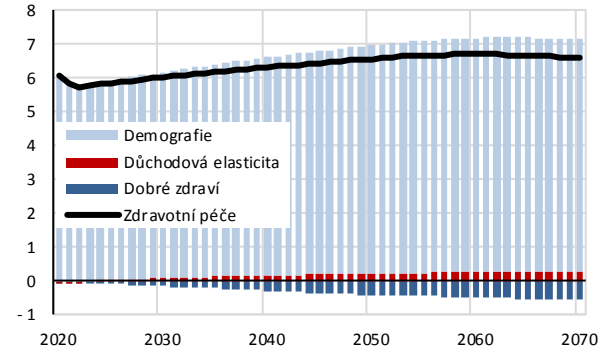

Zdroj: EK (2021a). Výpočty MF ČR.

Graf 5.6: Dlouhodobá péče – scénáře

odchylky v p. b. od základního scénáře v % HDP

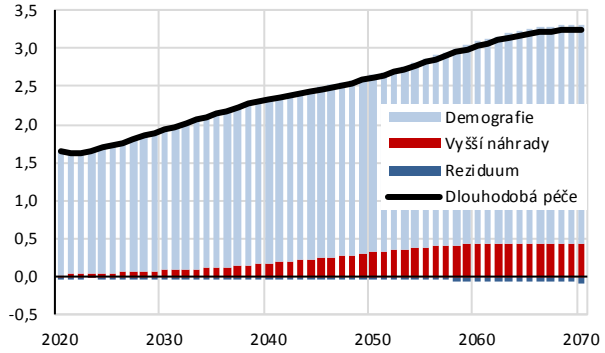

Pozn.: Reziduum je rozdíl vlivů důchodové elasticity a dobrého zdraví.
Zdroj: EK (2021a). Výpočty MF ČR.

Graf 5.7: Projekce výdajů – referenční scénáře

v % HDP, výdaje závisející na věkové struktuře obyvatelstva

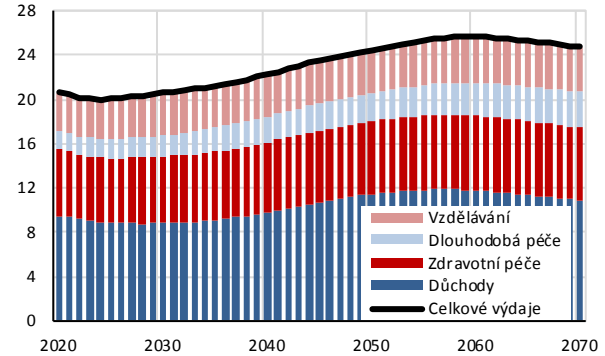

Zdroj: EK (2021a). Výpočty MF ČR.

Graf 5.8: Záruky sektoru vládních institucí

v % HDP

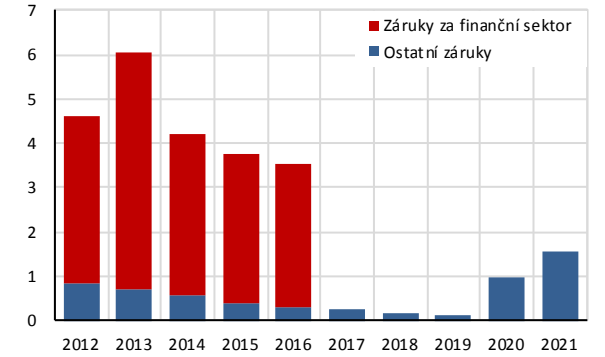

Zdroj: MF ČR.

Tabulka 5.1: Dlouhodobá udržitelnost veřejných financí

výdaje a příjmy v % HDP, změna a míry v %

	2019	2020	2030	2040	2050	2060	2070
Celkové výdaje	**41,1**	**47,3**	**43,0**	**45,4**	**48,9**	**51,8**	**52,5**
z toho: Výdaje závisející na věkové struktuře	18,5	20,6	20,6	22,3	24,5	25,7	24,7
Důchody	8,0	9,4	8,8	9,8	11,4	11,8	10,9
Důchody v rámci sociálního zabezpečení	8,0	9,4	8,8	9,8	11,4	11,8	10,9
Starobní a předčasné důchody	6,7	7,9	7,4	8,5	10,1	10,4	9,5
Ostatní důchody	1,3	1,5	1,4	1,4	1,3	1,4	1,4
Zaměstnanecké důchody	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Zdravotní péče	5,6	6,1	6,0	6,3	6,6	6,7	6,6
Dlouhodobá péče	1,5	1,7	1,9	2,3	2,6	3,0	3,2
Vzdělání	3,4	3,4	3,8	3,8	3,9	4,2	4,1
Ostatní výdaje závisející na věkové struktuře	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Úroky	0,7	0,8	1,8	2,4	3,8	5,5	7,0
Celkové příjmy	**41,4**	**41,6**	**39,2**	**39,2**	**39,2**	**39,2**	**39,2**
z toho: Důchody z vlastnictví	0,6	0,6	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
zabezpečení	8,5	8,5	8,5	8,5	8,5	8,5	8,5
Aktiva fondů důchodového zabezpečení	**0,7**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
z toho: Konsolidovaná aktiva	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Předpoklady							
Růst produktivity práce	**2,0**	**1,9**	**2,2**	**2,1**	**1,9**	**1,7**	**1,5**
Reálný růst HDP	**2,6**	**-6,2**	**1,9**	**1,3**	**1,3**	**1,7**	**1,5**
Celková míra participace (ve věku 20-64)	**89,3**	**89,4**	**87,8**	**86,4**	**87,3**	**88,0**	**87,4**
Míra participace mužů (ve věku 20-64)	74,5	74,6	75,3	73,7	74,3	75,6	74,9
Míra participace žen (ve věku 20-64)	82,0	82,2	81,7	80,3	81,0	82,0	81,3
Míra nezaměstnanosti	**2,1**	**5,0**	**3,7**	**3,7**	**3,7**	**3,7**	**3,7**
Podíl populace starší 65 let na celkové populaci	**19,8**	**20,1**	**22,1**	**25,0**	**28,3**	**29,6**	**27,9**

Pozn.: Makroekonomické předpoklady vycházejí z dlouhodobých projekcí EK a liší se od makroekonomického scénáře střednědobého výhledu prezentovaného v kapitole 2. Tabulka ponechává příjmy a výdaje nezávisející na věkové struktuře v poměrovém vyjádření konstantní na úrovni roku 2025, aby bylo omezeno zkreslování dopadů stárnutí populace na veřejné finance. Celkové příjmy a celkové výdaje jsou tak zkresleny výchozím obdobím a vývojem po roce 2025, kdy autonomní vývoj projekce není korigován o zákonnou trajektorii konsolidace veřejných financí a následné setrvání na střednědobém rozpočtovém cíli.

Zdroj: EK (2020). Výpočty MF ČR.

Tabulka 5.2: Indikátory udržitelnosti S1 a S2 pro ČR

v % HDP

	S1	S2
Náklady stárnutí	1,1	4,6
Vliv fiskální pozice	-0,8	0,2
Vliv výše dluhu	-1,2	-
Celkem	**-0,9**	**4,8**

Zdroj: EK (2019), EK (2021b).

Tabulka 5.3: Schválené záruky

v % HDP

Opatření		Datum schválení	Maximální výše závazku (% HDP)	Předpokládané plnění (% HDP)
V reakci na COVID-19	Záruka COVID II	2020	0,19	0,01
	COVID Praha	2020	0,02	0,00
	Záruka COVID III	2020	0,70	0,04
	Záruka COVID Sport	2021	0,00	0,00
	Záruka COVID CK	2021	0,00	0,00
	COVID Plus	2020	0,30	0,01
	Národní záruka	2020	0,14	0,01
	Expanze záruka	2020	0,14	0,01
	Celkem v reakci na COVID-19		**1,49**	**0,07**
Ostatní	Záruky poskytované místními rozpočty			
	- na úvěry spojené s bytovými potřebami	2014	0,04	-
	- nákup tramvají Dopravním podnikem hl. m. Praha	2012	0,00	-
	- ostatní garance vládního sektoru	2014	0,01	-
	Celkem ostatní		**0,06**	**-**
	Celkem		**1,55**	**0,07**

Pozn.: Hodnoty výše záruk jsou uvedeny ke konci roku 2021.

Zdroj: MF ČR.

6 Kvalita příjmů a výdajů veřejných financí

Daňová politika by v nadcházejícím období měla směřovat k většímu zjednodušení procesů, proklientskému přístupu k daňovým subjektům při nezvyšování daňového břemene či snížení byrokratické zátěže při správě daní a poplatků. Vedle toho vláda plánuje identifikaci a možné rušení nesystémových daňových výjimek, stejně tak i zajištění lepších opatření proti zneužívání transferových cen a nelegálním praktikám optimalizace a daňovým únikům.

I přesto, že se hospodářská politika vlády v minulých dvou letech věnovala zcela mimořádné situaci vynucené celosvětovou pandemií koronaviru, bylo přijato hned několik opatření na podporu racionalizace výdajové strany. To se týká především oblasti veřejných zakázek a přijetí právních norem ke zvýšení transparentnosti. Prioritou nadále zůstává pokračování v digitalizaci státní správy.

6.1 Výhled daňové politiky

K 1. lednu 2023 se plánuje zrušení **elektronické evidence tržeb** (usnesení vlády č. 163 z roku 2022), která se s narůstajícím objemem bezhotovostních plateb ukázala jako nepříliš efektivní a vzhledem k dodatečným výnosům nadměrně administrativně zatěžující. Parametrických úprav také dozná **kontrolní hlášení u daně z přidané hodnoty**, které slouží jako nástroj k odhalování daňových úniků a podvodů.

Rovněž s cílem snížit administrativní zátěž podnikatelů se připravuje zvýšení **limitu pro povinnou registraci k dani z přidané hodnoty** na 2 mil. Kč. Souběžně se počítá s rozšířením **paušální daně** též na příjmy do částky 2 mil. Kč a stanovení výše paušální daně a paušálních veřejných pojistných pro příjmy od 1 mil. Kč do 2 mil. Kč.

Dále se připravuje nový **zákon o účetnictví**, který reflektuje nutnost modernizace účetních pravidel tak, aby vyhovovala aktuálním požadavkům uživatelů s důrazem na účetní výkaznictví. Obsahuje například rozšíření použití mezinárodních účetních standardů pro sestavení účetní závěrky, zavedení možnosti využívat funkční měnu (euro, dolar, libry) pro účetnictví a daně z příjmů. Na toto jsou dále navázány změny v rámci daní z příjmů, například rekodifikace daňového zacházení s majetkem (zejména změny v oblasti odpisování daňového majetku – snížení počtu odpisových skupin, přechod na měsíční odpisy), zavedení možnosti vycházet pro stanovení základu daně z výsledku hospodaření podle IFRS (mezinárodních standardů účetního výkaznictví), zavedení možnosti výpočtu daně z příjmů ve funkční měně, koncepční změna oceňování majetku ad.

V současné době je dále projednávána novela **zákona o mezinárodní spolupráci při správě daní**, který se týká hlavně automatické výměny informací získaných od provozovatelů platforem v oblasti sdílené ekonomiky, dalších forem mezinárodní spolupráce při správě daní, včetně daňové kontroly, která je prováděná společně orgány členských států EU nebo smluvních států, a ochrany údajů a nápravy porušení jejich bezpečnosti.

Evropská komise v nedávné době předložila několik legislativních návrhů, ať už jde o revize stávajících směrnic, či zcela nové návrhy. Konkrétně se jedná především o revizi směrnice č. 2003/96 o **zdanění energetických výrobků a elektřiny**, revizi směrnice č. 2011/64 o **zdanění tabákových výrobků**, návrh směrnice Rady zajišťující globální minimální (efektivní) **zdanění nadnárodních společností v EU**, návrh směrnice Rady stanovující **pravidla pro prevenci zneužívání tzv. *shell entities*** pro daňové účely a novela směrnice č. 2011/16 o **administrativní spolupráci v oblasti daní**, která by se měla týkat získávání informací od poskytovatelů služeb spojených s kryptoaktivy. Tyto návrhy jsou značně komplexní a přinášejí s sebou řadu otázek, které ještě bude nutno na půdě EU vyřešit. Česká republika je připravena danou problematiku aktivně řešit, a to i případně v rámci svého předsednictví.

6.2 Racionalizace výdajů sektoru vládních institucí

6.2.1 Společný nákup státu

V ČR realizují orgány státní správy nákupy vybraných komodit a služeb prostřednictvím Společného nákupu v souladu s usnesením vlády č. 487/2019. Společný nákup probíhá na třech úrovních – resortní společný nákup, centrální nákup státu a meziresortní společný nákup. Jeho cílem je hospodárně vynakládat veřejné prostředky a efektivně využívat administrativní kapacity. Společný nákup řídí a koordinuje nadresortní koordinační skupina, kterou mají v gesci MF ČR a Ministerstvo vnitra. Skupina schvaluje technické standardy závazné pro všechny veřejné zakázky realizované ministerstvy a jejich podřízenými organizacemi bez ohledu na to, kdo je jejich zadavatelem. V letech 2019–2020 dosáhl celkový objem Společného nákupu 19,8 mld. Kč, z čehož 19,3 mld. Kč tvořily nákupy realizované ministerstvy, dalšími organizačními složkami státu či státními příspěvkovými organizacemi, a pouze 0,5 mld. Kč zaujímaly nákupy obcí a krajů. Z hlediska typu komodity tvoří z celkové hodnoty nákupu největší podíl nákup elektrické energie a zemního plynu (46 %), softwarové produkty (16 %) a osobní vozidla (14 %). I přes postupný nárůst

objemu Společného nákupu dosahuje jeho výše pouze cca 5 % celkového objemu veřejných zakázek v ČR, což je pod doporučením (10 %) EK (2021).

Informační a komunikační technologie tvoří významnou část v nákupech veřejné správy. Snahou vlády je co nejvíce zefektivnit tyto nákupy, a proto je její prioritou v této oblasti vytvořit jednotné digitální tržiště (Digital Marketplace – eGov), kde budou moci orgány veřejné správy poptávat a nakupovat tyto komoditní služby pro zajištění digitálních služeb státu.

6.2.2 Veřejné zakázky

Zadávání veřejných zakázek

V roce 2020 byl schválen zákon č. 543/2020 Sb., který novelizoval mimo jiné zákon č. 134/2016 Sb., o zadávání veřejných zakázek. Na jeho základě je od 1. ledna 2021 zadavatel povinen při přípravě zadávacích podmínek či posuzování způsobilosti a mimořádně nízkých cen dodržovat zásadu „**sociálně odpovědného zadávání, environmentálně odpovědného zadávání a inovací**“ a svůj postup odůvodnit. Tato zásada je pak uplatňována společně s původními zásadami 3E a zásadou přiměřenosti.

Se zadáváním veřejných zakázek úzce souvisí přijetí dvou zákonů. První je **zákon č. 37/2021 Sb., o evidenci skutečných majitelů**, který transponuje požadavky na evidenci skutečných majitelů podle evropských směrnic. Cílem je zprůhlednit organizační a personální strukturu právnických osob na základě vymezení skutečného majitele dle dvou rovnocenných složek – koncového vlivu a koncového příjmu. Druhý, **zákon č. 527/2020 Sb.**, pak rovněž s účinností od 1. června 2021 zavedl povinnost pro zadavatele vyloučit takovou českou právnickou osobu, u které nebylo možné zjistit údaje o skutečném majiteli z evidence skutečných majitelů. Zadavatel rovněž může závazek ze smlouvy na veřejnou zakázku vypovědět nebo od ní odstoupit pokud zjistí, že o dodavateli byly v průběhu zadávacího řízení uvedeny nepravdivé údaje. V souvislosti s transpozicí směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1161, kterou se mění směrnice o čistých vozidlech, pak vláda v letošním roce schválila (usnesení vlády č. 101) **návrh zákona**, který cílí na **minimální podíl tzv. čistých vozidel a vozidel s nulovými emisemi** při zadávání veřejných zakázek a při pořizování veřejných služeb v přepravě cestujících.

Od 1. ledna 2022 se v souvislosti se změnou několika směrnic Evropského parlamentu a Rady EU ohledně finančních limitů pro veřejné zakázky zvyšují **limity pro určení nadlimitní veřejné zakázky** pro služby, dodávky a stavební práce (nařízení vlády č. 475/2021 Sb.). Dochází rovněž ke zvýšení částky pro jednotlivou část veřejné zakázky v oblasti dodávek, služeb a stavebních prací, která nemusí být zadávána postupy odpovídajícími celkové předpokládané hodnotě veřejné zakázky.

Veřejné zakázky na informační technologie

Od roku 2016 posuzuje projekty veřejné správy související s informačními a komunikačními technologiemi ještě před vypsáním veřejné zakázky či podpisem smlouvy **Útvar hlavního architekta eGovernmentu** na Ministerstvu vnitra (usnesení vlády č. 889/2015). Zpracovatel projektu tak nesmí uzavírat smlouvu, resp. dokončit zpracování zadávací dokumentace veřejné zakázky, dříve, než obdrží od tohoto útvaru kladné stanovisko. Od února 2020 se dle usnesení vlády č. 86/2020 vztahuje informační povinnost na všechny výdaje v oblasti digitalizace nebo informačních a komunikačních technologií, jestliže je tento výdaj určen na pořízení či technické zhodnocení určeného informačního systému veřejné správy, anebo jde o výdaj s předpokládanou hodnotou plnění přesahující 6 mil. Kč. Útvar hlavního architekta eGovernmentu tak má přehled nad jednotlivými systémy, které se mohou následně propojovat a využívat různé synergie.

6.2.3 Strategie vlastnické politiky státu

V rámci hospodaření s majetkem státu byl v roce 2021 prostřednictvím Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových prodán či pronajat majetek za 1,6 mld. Kč. Prostřednictvím elektronického aukčního systému, který funguje od roku 2018, pak byly získány příjmy v kumulativní výši cca 1,7 mld. Kč. Rovněž díky projektu Mapa majetku státu pokračuje snižování počtu bezprizorních nemovitostí zapsaných na zaniklé a nedohledané státní subjekty. Ke zvýšení hospodárnosti využívání veřejných prostředků byl zřízen Centrální registr administrativních budov. Systém eviduje všechny administrativní budovy ve vlastnictví státu a je nápomocný při optimalizaci obsazenosti budov, do kterých přesouvá státní instituce platící v dané lokalitě nájem neveřejným subjektům. V roce 2020 došlo k 50 přesunům ze soukromého nájmu do státních budov, čímž byla realizována úspora za hrazené nájemné v celkové výši 31,4 mil. Kč. Od roku 2015 bylo realizováno celkem 447 dislokačních záměrů, které šetří státu více jak 205 mil. Kč ročně za hrazené nájemné.

V roce 2020 schválila vláda (usnesení vlády č. 115) Strategii vlastnické politiky státu (MF ČR, 2020), která vychází z Doporučení Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj pro správu a řízení státem vlastněných společností (OECD, 2015). Vymezuje principy chování státu jako vlastníka či spoluvlastníka obchodních společností nebo státních podniků a zajišťuje transparentní a efektivní výkon vlastnických práv. Dle Strategie bude stát vlastnit společnosti pouze v případě, že jsou pro něj strategicky významné k naplňování cílů hospodářské politiky, nebo je potřebuje k efektivnímu zajištění svého fungování či k poskytování nezbytných služeb pro veřejnost. U všech ostatních obchodních společností s majetkovou účastí státu nebo státních podniků by mělo dojít k jejich následné privatizaci či likvidaci. Strategický význam a potřebnost stávajících obchodních společností s majetkovou účastí státu a státních podniků pak budou průběžně vyhodnocovány, včetně jejich podnikatelských strategií. V návaznosti na přijetí Strategie je každoročně do konce října předkládána vládě Zpráva o činnosti a výsledcích strategických společností s majetkovou účastí státu, státních podniků a národního podniku za předcházející rok. Zpráva za rok 2020 (MF ČR,2021d) uvádí základní informace (včetně

počtu zaměstnanců) a sadu finančních ukazatelů o celkem 36 subjektech, ve kterých stát aktuálně vykonává vlastnická a zakladatelská práva prostřednictvím sedmi rezortů, a to Ministerstva financí, Ministerstva vnitra, Ministerstva průmyslu a obchodu, Ministerstva dopravy, Ministerstva obrany, Ministerstva zemědělství a Ministerstva pro místní rozvoj. Z hlediska právní formy se jedná o 16 akciových společností, 19 státních podniků a 1 státní organizaci.

6.2.4 Změny v oblasti digitalizace veřejné správy

Digitální Česko

Program Digitální Česko představuje hlavní strategii koordinované a komplexní digitalizace ČR po roce 2018. Na digitalizaci v oblasti výkonu veřejné moci na národní úrovni je zaměřen přímo jeden z pilířů tohoto programu, a to Informační koncepce ČR (MV ČR, 2020). Ta stanovuje hlavní cíle v oblasti budování informačních systémů veřejné správy a komplexně pokrývá problematiku budování eGovernmentu v ČR. Ministerstvo vnitra předložilo vládě během léta 2021 Prováděcí dokument programu Digitální Česko pro čerpání z Integrovaného regionálního operačního programu 2021–2027 (MV ČR, 2021), který vláda schválila svým usnesením č. 794 dne 13. září 2021. Cílem prováděcího dokumentu bylo poskytnout souhrn všech plánovaných opatření ČR v oblasti eGovernmentu a kybernetické bezpečnosti, k jejichž realizaci by mohl být využit Integrovaný regionální operační program 2021–2027, a efektivně nastavit proces, jakým jsou tato opatření do dokumentu vkládána a v případě potřeby také aktualizována. Prováděcí dokument zajišťuje, že jsou podporována pouze opatření, která jsou plně v souladu s dlouhodobou strategickou vizí eGovernmentu v ČR tak, jak ji definuje Informační koncepce ČR, čímž přispívá k účelné implementaci Integrovaného regionálního operačního programu 2021–2027 v oblasti eGovernmentu a kybernetické bezpečnosti. Opatření obsažená v prováděcím dokumentu mají strategickou oporu v třech hlavních cílech: uživatelsky přívětivé a efektivní on-line služby pro občany a firmy; rozvoj prostředí podporujícího digitální technologie v oblasti eGovernmentu; efektivní a centrálně koordinované ICT veřejné správy. Podporované aktivity na období let 2021–2027 pak tvoří: elektronizace vybraných služeb veřejné správy; rozšíření propojeného datového fondu; integrace elektronických služeb veřejné správy a informací o veřejné správě na portál gov.cz; opatření vedoucí k intenzivnímu využívání existujících bezpečných systémů elektronické identifikace; publikace dat veřejné správy jako otevřená data; rozvoj neveřejné síťové infrastruktury veřejné správy a rozvoj backofficových služeb prostřednictvím Centrálního místa služeb; vytvoření eGovernment cloud; kybernetická bezpečnost; transakční portálová řešení obcí a krajů s využitím zaručené elektronické identity; automatizace zpracování digitálních dat (robotizace); centralizace, standardizace a sdílení elektronických služeb veřejné správy. Digitalizace je i jednou z klíčových priorit vlády, ať už jde o oblast digitálních služeb s cílem rozšířit možnosti a zjednodušit občanům komunikaci s úřady, transparence včetně otevřených dat, kybernetická bezpečnost nebo konektivita a rozvoj sítí, který by měl vést k větší dostupnosti informačních služeb včetně internetového připojení.

Digitální nástroje a veřejné rejstříky

V souvislosti s nutností transponovat směrnici Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1151 ze dne 20. června 2019, kterou se mění směrnice (EU) 2017/1132 schválila vláda v roce 2022 návrh zákona (sněmovní tisk č. 139), který mění podmínky aplikace digitálních nástrojů u obchodních korporací a fungování veřejných rejstříků. Cílem je umožnit plně elektronické vytvoření kapitálových společností (zejména společností s ručením omezeným), za využití vzorových společenských smluv a dále posílit využívání digitálních nástrojů v průběhu celého životního cyklu obchodních korporací, a to tak, že budou moci plně elektronicky zapisovat údaje do veřejného rejstříku, ukládat listiny do sbírky listin a zřizovat pobočky v jiných členských státech. Rovněž bude posílen rozsah veřejně a bezplatně přístupných údajů o všech kapitálových společnostech zapsaných v členských státech EU na internetových stránkách i výměna informací mezi obchodními rejstříky členských států. Dojde také k úpravě rozsahu dobrovolně zapisovaných údajů ve veřejných rejstřících (např. u organizačních složek zahraničních fundací a zahraničních ústavů).

6.3 Skladba výdajů sektoru vládních institucí

V letech 2009–2017, s výjimkou roku 2012, klesala celková výše výdajů sektoru vládních institucí v relaci k HDP v průměru o 0,7 p. b. ročně. Obrat klesajícího trendu nastal v roce 2018, od kterého dochází k růstu výdajů jak v absolutním vyjádření, tak v relaci k HDP. Relativní výše celkových výdajů se v roce 2020 meziročně zvýšila o 6,2 p. b. V absolutním vyjádření došlo k meziročnímu růstu o 311,5 mld. Kč, což je historicky největší meziroční růst výdajů od roku 1995 jak v absolutním vyjádření, tak v relaci k HDP. Tento přírůstek byl tažen zejména výdaji v oddílu Zdraví (v důsledku růstu naturálních sociálních transferů, náhrad zaměstnancům či mezispotřeby především ve skupinách Ústavní zdravotní péče, Ambulantní zdravotní péče a Veřejné zdravotnické služby). Stejný příspěvek k růstu výdajů měl také oddíl Sociální věci (zejména kvůli růstu peněžitých dávek sociálního zabezpečení ve skupině Stáří), následovaný výdaji v oddílu Ekonomické záležitosti, ve kterém došlo k velkému růstu dotací ve skupině Všeobecné ekonomické, komerční a pracovní záležitosti a tvorby fixního kapitálu ve skupině Doprava. Meziročního poklesu výdajů bylo naopak dosaženo v oddílu Rekreace, kultura a náboženství, který byl způsoben poklesem mezispotřeby ve skupině Kulturní služby.

Po rapidním růstu výdajů v letech 2020 a 2021 (primárně v oddílech Zdraví, Sociální věci a Ekonomické záležitosti) způsobeném zejména fiskálními opatřeními vlády na podporu domácností a firem v souvislosti s dopadem pandemie COVID-19, očekáváme v dalších letech trajektorii poklesu celkových výdajů v relaci k HDP. V porovnání s rokem 2020 by v roce 2025 měly být celkové výdaje sektoru vládních institucí v relaci k HDP nižší o 7 p. b. I přes rapidní pokles relativní výše celkových výdajů predikujeme v souladu s Programovým prohlášením vlády a schváleným zrychlením modernizačních projektů a nákupů vojenského materiálu (usnesení vlády č. 291/2022) významné zvýšení výdajů v oddílu Obrana. Největší pokles výdajů naopak očekáváme mezi roky 2020 a 2025 v oddílu Ekonomické záležitosti, což je způsobeno vysokou srovnávací základnou v roce 2020 díky vyplaceným dotacím podnikatelským subjektům v rámci kompenzací spojených s pandemií COVID-19.

Graf 6.1 a Tabulka 6.1 zachycují strukturu výdajů sektoru vládních institucí podle funkcí v roce 2020 a jejich předpokládanou skladbu v roce 2025. Odhadujeme, že v roce 2025 bude více jak polovina celkových výdajů sektoru vládních institucí zaujímat výdaje na sociální zabezpečení a zajištění zdravotní péče obyvatel (tj. 20,7 % HDP). Na konci horizontu výhledu rovněž očekáváme, že na čisté veřejné statky v podobě výdajů na obranu a veřejný pořádek a bezpečnost budou vynaloženy celkové výdaje ve výši cca 3,4 % HDP.

Graf 6.1: Struktura výdajů sektoru vládních institucí ve funkčním členění

v % celkových výdajů

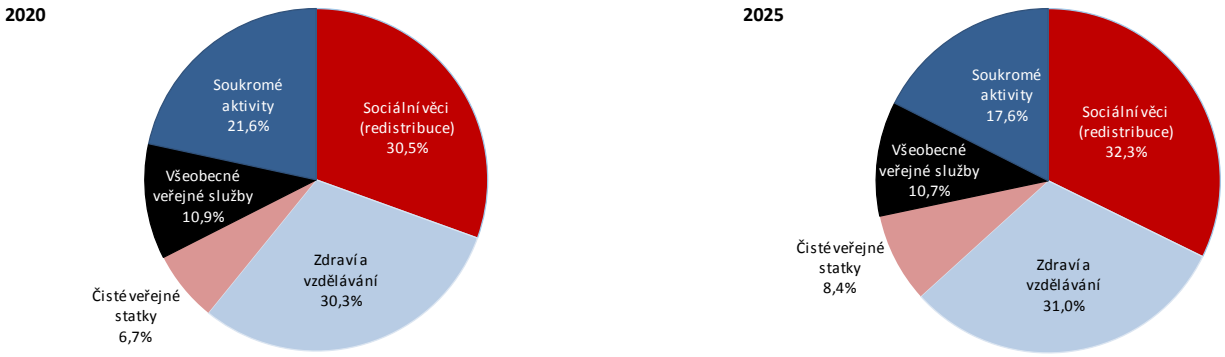

Pozn.: Kategorie Čisté veřejné statky zahrnuje Obranu a Veřejný pořádek a bezpečnost. Soukromé aktivity jsou souhrnem Ekonomických záležitostí, Ochrany životního prostředí, Bydlení a společenské infrastruktury a Rekreace, kultury a náboženství. Pro podrobnosti ke členění viz ECB (2009).
Zdroj: ČSÚ (2022d). Výpočty a predikce MF ČR.

Tabulka 6.1: Funkční členění výdajů sektoru vládních institucí

v % HDP

	Kód	2020	2025
Všeobecné veřejné služby	1	**5,1**	**4,3**
Obrana	2	**1,0**	**1,7**
Veřejný pořádek a bezpečnost	3	**2,1**	**1,7**
Ekonomické záležitosti	4	**7,2**	**4,8**
Ochrana životního prostředí	5	**0,9**	**0,7**
Bydlení a společenská infrastruktura	6	**0,7**	**0,5**
Zdraví	7	**9,3**	**7,7**
Rekreace, kultura a náboženství	8	**1,4**	**1,1**
Vzdělávání	9	**5,1**	**4,8**
Sociální věci	10	**14,5**	**13,0**
Výdaje celkem	TE	**47,3**	**40,3**

Pozn.: Rok 2025 výhled.
Zdroj: ČSÚ (2022d), MF ČR (2022a). Výpočty a predikce MF ČR.

7 Změny institucionálního rámce fiskální politiky

V posledních letech se i přes nutnost řešení epidemie silně akcentují investice do digitalizace a environmentálních projektů. Tyto oblasti jsou navíc podporovány Nástrojem pro oživení a odolnost EU a rovněž dochází k zapojení Evropské banky pro obnovu a rozvoj. V oblasti transparentnosti veřejných financí došlo k posunu u spolupráce s Evropským úřadem pro boj proti podvodům nebo ke změně zákona o střetu zájmů. Vláda ČR v souladu se svým Programovým prohlášením plánuje upravit nastavení fiskálních pravidel. Mělo by dojít k jejich posunu na ústavní úroveň a být doplněny i pravidlem na příjmové straně.

7.1 Změny v oblasti investic a kapitálového trhu

7.1.1 Národní rozvojová banka

V roce 2017 schválila vláda transformaci Českomoravské záruční a rozvojové banky (usnesení vlády č. 574) na Národní rozvojovou banku ČR. Transformace byla odložena usnesením vlády č. 741/2019 na rok 2020, přičemž finální realizace byla provedena v září 2021. Národní rozvojová banka má tři dceřiné společnosti (1) Národní rozvojová investiční, jejímž cílem je podpora veřejných a soukromých investic prostřednictvím kapitálových a kvazikapitálových finančních nástrojů, které jsou založeny na principu návratnosti, přičemž investorem jsou příslušné řídicí orgány státní správy; (2) Národní rozvojový fond, který prostřednictvím podfondů, do kterých investují soukromí investoři, poskytuje rizikovější vrstvy financování projektů, zejména v oblasti infrastruktury, financuje část projektových nákladů a díky podřízenému charakteru jeho finanční účasti umožní z pohledu ostatních věřitelů redukovat finanční rizika; (3) MUFIS podporující rozvoj financování municipalit, ta však v současnosti žádné nové úvěry neposkytuje a její činnost je zaměřena pouze na vymáhání nesplacených pohledávek za dvěma spolupracujícími bankami. Národní rozvojová banka prostřednictvím svých dceřiných společností podporuje malé a střední podniky formou záruk a zvýhodněných úvěrů, nebo se nově podílí na velkých veřejných investicích v oblasti dopravy, životního prostředí, zdravotnictví, kultury či vzdělávání. U veřejných investic probíhá financování přes Národní rozvojový fond. Ten v současnosti již podpořil investice do sportovní haly v Brně, má uzavřeno memorandum na financování nákupu nových vozů pro České dráhy a podílí se na vhodném modelu financování další etapy výstavby dálnice D35.

7.1.2 Nástroj EU příští generace

V souvislosti s dopady pandemie COVID-19 představila Evropská komise na konci května 2020 návrh nynějšího nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/241, kterým se zřizuje **Nástroj pro oživení a odolnost**. Jeho prostřednictvím se alokovaly prostředky na financování strukturálních reforem a veřejné investice. Podmínkou pro jejich čerpání je Radou EU schválený tzv. národní plán pro oživení a odolnost. Plán v podobě komplexního balíčku investic a reforem, s jasně daným harmonogramem a vyčíslenými nákladů má kromě zohlednění specifických doporučení Rady EU udělených členské zemi během evropského semestru 2019 a 2020 k národnímu programu reforem a ke konvergenčnímu programu přispět k digitální transformaci ekonomiky a k dosažení klimatických cílů EU. V rámci Nástroje pro oživení a odolnost je pro ČR pro roky 2020–2026 alokováno 179 mld. Kč.

Vedle Nástroje pro oživení a odolnost jsou součástí Nástroje EU příští generace také REACT-EU a Fond pro spravedlivou transformaci. Nástroj **REACT-EU** má vést k posílení schopnosti členských států bezprostředně reagovat na krizi související s pandemií COVID-19. Alokace na rok 2021 pro ČR činila 834,8 mil. eur, přičemž realizované platby ve formě záloh dosáhly 108,5 mil. eur. Alokace na rok 2022 činí 313,2 mil. eur. Prostředky z tohoto nástroje jsou využity na nákup zdravotnických přístrojů, integrovaný záchranný systém a na domovy pro seniory.

Cílem **Fondu pro spravedlivou transformaci** je zmírnit nepříznivé dopady klimatické transformace tím, že podpoří nejvíce postižená území a dotčené pracovníky. Podpoří rovněž investice do přechodu na čistou energii, například investice do energetické účinnosti. ČR obdrží z tohoto fondu 1,6 mld. eur (cca 43 mld. Kč), které jsou alokovány mezi tři způsobilé regiony: Karlovarský, Moravskoslezský a Ústecký kraj.

7.1.3 Státní fond podpory investic

Státní fond podpory investic vznikl ze Státního fondu rozvoje bydlení na základě zákona č. 113/2020 Sb. a poskytuje úvěry a dotace na bydlení, regeneraci veřejného prostoru a výstavbu nájemního bydlení. V souvislosti s podporou větší dostupnosti bydlení pro domácnosti schválila vláda (nařízení vlády č. 464/2021 Sb.) s účinností od 1. ledna 2022 zvýšení limitů pro použití peněžních prostředků Státního fondu podpory investic formou úvěru poskytovaného na modernizaci (maximálně 750 tis. Kč) nebo pořízení obydlí (maximálně 3,5 mil. Kč v případě rodinného domu a 3 mil. Kč u koupě bytu nebo družstevního podílu v bytovém družstvu). Zároveň byla prodloužena doba splatnosti úvěru u obydlí na 30 let.

7.1.4 Investiční pobídky

V roce 2021 schválila vláda (usnesení vlády č. 66) **Národní výzkumnou a inovační strategii pro inteligentní specializaci ČR 2021–2027** (MPO, 2021), jejímž cílem je

zajistit efektivní zacílení prostředků především z evropských, národních a územních rozpočtů na podporu orientovaného a aplikovaného výzkumu a inovací. V návaznosti na tuto strategii a snahu vlády podpořit projekty s vyšší přidanou hodnotou zaměřené na výzkum a vývoj byla schválena (nařízení vlády č. 458/2021 Sb.) změna prováděcího právního předpisu k zákonu o investičních pobídkách v podobě zvýšení minimální hodnoty pořízeného dlouhodobého hmotného (na 2 mil. Kč) a nehmotného majetku (na 1 mil. Kč) a minimální počty nových pracovních míst (na 500) pro strategickou investiční akci. Nově by také v případě schválení investiční pobídky vládou v prioritní oblasti výzkumu a vývoje mohli žadatelé získat investiční pobídku i ve formě finančního příspěvku (tzv. hmotné podpory pořízení dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku) až do výše 20 % způsobilých nákladů, pokud je investice realizována v Karlovarském, Moravskoslezském nebo Ústeckém kraji. Finanční příspěvek by byl poskytnut namísto slevy na dani z příjmů.

Do systému investičních pobídek byla implementována **mapa regionální podpory** nařízením vlády č. 596/2006 Sb., kterým se stanoví maximální přípustná míra veřejné podpory v regionech soudržnosti ČR. V souvislosti s rozhodnutím EK (rozhodnutí č. C(2021) 5519 final) schválila vláda s účinností od 1. ledna 2022 (nařízení vlády č. 428/2021 Sb.) novou mapu regionální podpory na období 2022–2027. Podle ní budou do podporovaných oblastí, kde je HDP na obyvatele nižší nebo roven 75 % průměru EU, spadat regiony NUTS II Severovýchod, Střední Morava a Moravskoslezsko se základní mírou veřejné podpory 30 % a region NUTS II Severozápad se základní mírou veřejné podpory 40 %. U oblastí NUTS II Střední Čechy, Jihozápad a Jihovýchod již nově dochází ke snížení základní míry veřejné podpory na 15 % až 25 % a v případě velkých podniků zde nebude možné podporovat investice do rozšíření stávající činnosti, ale pouze do nové hospodářské činnosti. V platnosti pak zůstává, že v regionu NUTS II Praha je míra podpory 0 % a ve všech regionech se u investic se způsobilými náklady do 50 mil. eur přičítá zvýhodnění pro malé podniky ve výši 20 p. b. a pro střední podniky ve výši 10 p. b.

7.1.5 Investice z Evropské banky pro obnovu a rozvoj

Česká republika čerpala prostředky od **Evropské banky pro obnovu a rozvoj** v letech 1991–2007 v celkové výši 1,1 mld. eur, od roku 2007 již nemá ČR přístup k financování nových projektů. V reakci na hospodářský pokles v důsledku epidemie COVID-19 schválila vláda (usnesení vlády č. 223) v roce 2021 žádost o obnovení investic ze strany banky, která byla následně schválena Radou ředitelů v březnu 2021. Jedná se o dočasné obnovení investic na období 3–5 let. Očekává se, že investice budou dosahovat okolo 100–200 mil. eur ročně a budou primárně realizované v soukromém sektoru. Investice by měly být zaměřeny na oblasti zelených investic, obnovitelných zdrojů a infrastruktury, digitalizace, informačních a komunikačních technologií nebo v rámci finančního sektoru. Hlavními nástroji budou půjčky, kapitálové vklady a pomoc ve formě technické asistence. V současnosti již byly schváleny první menší projekty, (oblast obnovitelných zdrojů, podpora malých a středních podniků skrze alternativní zdroje financování) a probíhá diskuze s některými českými městy o možnosti využití zdrojů při modernizaci městské infrastruktury (projekt Green Cities).

7.1.6 Panevropský osobní penzijní produkt

S účinností od května 2022 platí zákon o **panevropském osobním penzijním produktu** (zákon č. 91/2022 Sb.), který zajišťuje adaptaci právního řádu na nové nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1238, které má položit základy pro bezpečnější, nákladově efektivnější a transparentní trh dobrovolných penzijních úspor spravovaných v celoevropském měřítku. Rovněž bude pomáhat řešit důsledky demografického vývoje, doplňovat stávající penzijní produkty a podporovat nákladovou efektivitu osobních penzijních produktů tím, že poskytne vhodné možnosti pro dlouhodobé investice v oblasti osobních penzí. Panevropský osobní penzijní produkt tak představuje doplňkový osobní penzijní produkt na bázi dobrovolné nabídky i dobrovolného účastenství, tj. bez vazby na systém důchodového pojištění (I. pilíř). Produkt mohou nabízet např. pojišťovny, banky nebo investiční společnosti, přičemž podle povahy produktu (až šest investičních možností) a smlouvy s účastníkem bude moci být vyplácena jednorázová výplata, postupné čerpání nebo renta. Z hlediska daňové podpory lze u panevropského osobního penzijního produktu využít stávající rámec daňové podpory u produktů na stáří. Bude tedy muset být také splněna podmínka doby účasti alespoň 5 let a výběr prostředků nejdříve při dosažení 60 let věku.

7.1.7 Změny v oblasti finančních trhů

V souvislosti s dokončením **unie kapitálových trhů**, která má za cíl integrovat kapitálové trhy členských států EU, je nutné implementovat do českého právního řádu několik evropských nařízení a směrnic, které se týkají problematiky harmonizace právní úpravy krytých dluhopisů, zakotvení právní úpravy transparence v oblasti tzv. financování udržitelnosti či podpory trhů pro růst malých a středních podniků Proto byl přijat zákon č. 96/2022 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti finančního trhu zejména v souvislosti s implementací předpisů Evropské unie týkajících se unie kapitálových trhů, který jednak implementuje příslušné evropské právní předpisy a také reaguje na některé identifikované nedostatky české národní úpravy, které neplynou ze směrnic EU. Návrhem zákona se upravují požadavky na řídicí a kontrolní systém obchodníků s cennými papíry, aby se lépe odlišily požadavky směrnice MiFID II (2014/65/EU) a IFD (2019/2034), protože požadavky směrnice IFD se uplatní jen na velké nebo propojené obchodníky. Dojde také k novému vymezení úvěrové instituce, kterou již nebude pouze ten, kdo přijímá vklady nebo jiné splatné

peněžní prostředky od veřejnosti a poskytuje úvěry na vlastní účet a má k tomu licenci, nýbrž i investiční podnik, jehož činnost spočívá ve výkonu obchodování na vlastní účet nebo upisování finančních nástrojů nebo umisťování finančních nástrojů na základě pevného závazku převzetí, pokud splní další předem stanovené podmínky.

7.1.8 Ozdravné postupy a řešení finanční krize

V roce 2021 vstoupila v platnost novela zákona č. 374/2015 Sb., o ozdravných postupech a řešení krize na finančním trhu, (zákon č. 298/2021 Sb.), která transponuje směrnici Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/879 do české právní úpravy. Podstatou novely zákona je přizpůsobení pravidla stanovení minimálního požadavku na kapitál a způsobilé závazky standardům přijatým na mezinárodní úrovni, které se týkají požadavku na celkovou kapacitu absorbovat ztráty. Přijetím zákona dojde k vyšší finanční stabilitě a snížení pravděpodobnosti a rozsahu použití veřejných prostředků v případě řešení krize.

7.2 Posílení efektivnosti a transparentnosti veřejných financí

7.2.1 Otevřená data veřejné správy

Otevřená data veřejné správy jsou vymezena v českém právním řádu od 1. ledna 2017, kdy vstoupil v účinnost zákon č. 298/2016 Sb., kterým se mění mimo jiné zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů. Vláda v roce 2021 schválila nařízení vlády č. 304/2021 Sb., které zrušilo nařízení vlády č. 425/2016 Sb. ve znění nařízení vlády č. 184/2018 Sb. upřesňující seznam zveřejňovaných informací jako otevřená data. Ten je tak nově vymezen v zákoně č. 106/1999 Sb. Přijatou novelou tohoto zákona (zákon č. 261/2021 Sb.) pak s účinností od 1. února 2022 dochází ke dvěma změnám v oblasti otevřených dat. První spočívá v povinnosti publikovat veřejně dostupné informace vedené v zákonem předvídaných registrech jako otevřená data. Druhou je pak povinnost pro státní orgány, krajské úřady a obecní úřady obcí s rozšířenou působností zveřejňovat metadata informací zveřejněných způsobem umožňujícím dálkový přístup na jejich úředních deskách a metadata těchto úředních desek jako otevřená data. Dle Programového prohlášení vlády je plánováno zrychlení procesu zavádění otevřených dat a bude provedena aktualizace otevřených dat na všech úřadech veřejné správy. Strategické a další materiály, které si stát zadává či vytváří a nepodléhají utajení (bezpečnost a obrana státu), budou dostupné pro jiné orgány veřejné správy a v co nejširším rozsahu i veřejnosti.

Otevřená data jsou publikována v Národním katalogu otevřených dat, jehož správcem je Ministerstvo vnitra. V současnosti poskytuje do národního katalogu otevřených dat na povinné i dobrovolné bázi 201 subjektů více než 146 tisíc datových sad.

V oblasti veřejných financí publikuje otevřená data primárně MF ČR, kdy je v současnosti zveřejněno 709 datových sad (např. data z Centrálního registru dotací, Centrálního registru administrativních budov aj.). Součástí otevřených dat MF ČR je také několik informačních systémů. V prvé řadě jde o informační portál Monitor, který poskytuje údaje k rozpočtovým a účetním informacím ze všech úrovní státní správy a samosprávy, včetně názorných grafických výstupů. Dále je to informační systém CEDR III, který poskytuje údaje o dotacích, návratných finančních výpomocích a dalších podobných transferech poskytovaných ze státního rozpočtu, státních fondů, státních finančních aktiv a Národního fondu (včetně evropských dotací) a jejich příjemcích. Vyhledávání nad poskytovateli dotací a návratných finančních výpomocí ze státního rozpočtu pak umožňuje informační systém DotInfo.

7.2.2 Spolupráce s Evropským úřadem pro boj proti podvodům

Dne 17. ledna 2021 vstoupilo v účinnost nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU, Euratom) 2020/2223, kterým se mění nařízení č. 883/2013, pokud jde o spolupráci s Úřadem evropského veřejného žalobce a účelnost vyšetřování Evropského úřadu pro boj proti podvodům. ČR je tak od vstupu nařízení v účinnost povinna poskytovat údaje uvedené v čl. 7 odst. 3a úřadu OLAF na jeho žádost, nicméně právní řád České republiky nevymezuje potřebnou pravomoc a působnost žádnému vnitrostátnímu správnímu orgánu. Proto návrh zákona o spolupráci ČR s Evropským úřadem pro boj proti podvodům určuje MF ČR jako příslušný orgán pro zajištění spolupráce, stanovuje jeho práva a povinnosti, podrobně popisuje způsob opatřování záznamů transakcí, stanovuje povinnost mlčenlivosti o všech údajích a sankce za její porušení. Návrh zákona dále upravuje zpracování osobních údajů a stanovuje sankce pro dožádané subjekty za neposkytnutí vyžádaných informací. Navrhovaný zákon je v plném rozsahu adaptačním předpisem výše uvedeného nařízení. Podle původního harmonogramu legislativního procesu měl být proces adaptace nařízení ukončen v červenci 2022, návrh však ještě nebyl projednán vládou.

7.2.3 Zákon o střetu zájmů

Zákon č. 14/2017 Sb., kterým se měnil **zákon o střetu zájmů** (zákon č. 159/2006 Sb.) vymezil okruh osob, kterým je znemožněno vlastnit média, žádat o zakázky, dotace a investiční pobídky. Části tohoto zákona byly napadeny u Ústavního soudu skupinou senátorů i prezidentem republiky. Ústavní soud vydal dne 11. února 2020 nálezy Pl. ÚS 4/2017 a Pl. ÚS 38/2017, přičemž stížnost prezidenta republiky byla zamítnuta, v případě stížnosti senátorů soud vyhověl návrhu na zrušení §14b v souvislosti s rozsahem nahlížení do registru oznámení, zároveň některá ustanovení zákona o střetu zájmů Ústavní soud kritizoval jako nevymahatelná a neefektivní.

Dne 19. ledna 2022 vydala vláda souhlasné stanovisko k návrhu zákona (sněmovní tisk č. 110) skupiny koaličních poslanců, která na kritiku Ústavního soudu reaguje. Návrh si klade za cíl zefektivnit právní úpravu a zvýšit vymahatelnost práva v oblasti střetu zájmů veřejného funkcionáře ve vztahu k vlastnictví médií, účasti na veřejných zakázkách a investičních pobídkách a k tomu přidává některá další opatření. Mezi hlavní změny patří zpřesnění vymezení okruhu osob změnou z vymezení „ovládající osoba“ na širší vymezení „skutečného majitele“, čímž se lépe odráží smysl zákona, aby veřejný funkcionář neměl reálný vliv na fungování daného média. Dochází rovněž ke zvýšení vymahatelnosti právní úpravy, kdy se řeší situace praktického obcházení zákona převodem majetku do svěřenských fondů nebo na manžela/manželku. Návrh dále zužuje okruh veřejných funkcionářů o dlouhodobě neuvolněné zastupitele obcí a mění proces nahlížení do Centrálního registru oznámení zakotvením výslovného požadavku předchozí žádosti o nahlížení do registru u všech kategorií veřejných funkcionářů. V návaznosti na to pak podrobněji upravuje také pravidla pro identifikaci žadatele o nahlížení, a to s ohledem na potřebu předcházet neoprávněnému nakládání s údaji získanými z oznámení veřejných funkcionářů.

7.2.4 Přezkum veřejných výdajů

Snaha vynakládat veřejné výdaje co nejvíce efektivně, hospodárně a účelně vedla k zahájení pilotního projektu zaměřeného na **přezkum veřejných výdajů**. Projekt je řešen ve spolupráci s Organizací pro hospodářskou spolupráci a rozvoj. V květnu 2021 byla dokončena první fáze zaměřená na osvědčené postupy včetně výčtu bariér bránících efektivnějšímu zavedení přezkumu výdajů do praxe v ČR. V lednu 2022 pak následovala technická studie věnující se procesu implementace.

Jako první oblast přezkumu byla na základě negativního vyjádření Nejvyššího kontrolního úřadu (NKÚ, 2020) vybrána problematika dotací na vzdělávání pracovníků ve zdravotnictví, které spadají do gesce Ministerstva zdravotnictví. V letošním roce jsou analyzovány výdaje v oblasti dotací na postgraduální vzdělávání lékařů. Zjištění mají odpovědět na míru souladu s cíli vládní politiky, efektivnost a účinnost vynakládaných prostředků. Přezkum provádí pracovní skupina složená ze tří zástupců Ministerstva financí a tří zástupců Ministerstva zdravotnictví. Očekává se, že na základě výsledků analýzy budou přijata opatření, která budou zohledněna v návrzích státního rozpočtu na příští roky. Finální zpráva z přezkumu by měla být dokončena v druhé polovině letošního roku. Zkušenosti z tohoto pilotu pak budou sloužit k rozšíření na další výdajové tituly.

7.3 Rozpočtová politika

7.3.1 Fiskální rámec

Rozpočtový proces v ČR začíná schválením výdajových rámců pro státní rozpočet a státní fondy dle fiskálního pravidla vycházejícího z konceptu strukturálního salda. V průběhu epidemie byl fiskální rámec dvakrát novelizován, přičemž druhou novelou (zákon č. 609/2020 Sb.) se nepřímo stanovila výchozí hodnota strukturálního salda pro další konsolidaci. **Konsolidace** má činit nejméně půl procentního bodu ročně a skončit dosažením střednědobého rozpočtového cíle. Rychlejší než zákonem požadovaná minimální konsolidace pak má do budoucích let vytvářet rezervu pro případ dalších negativních fiskálních šoků. **Střednědobý rozpočtový cíl** pro ČR je na úrovni −0,75 % HDP a zůstává na této hodnotě minimálně do roku 2025.

Vláda ve svém Programovém prohlášení ohlásila hned několik změn týkajících se **fiskálního rámce**. Bude usilovat o změnu legislativní síly fiskálních pravidel z běžného zákona do původně zamýšleného ústavního zákona. Druhým záměrem je posílení proticyklického nastavení fiskálního pravidla, kdy vyšší výdaje mají být umožněny v případě, že existují fiskální rezervy a vyžaduje to hospodářská situace. Třetí výraznější změnou fiskálního rámce by pak mělo být doplnění fiskálních pravidel i o pravidlo příjmů a zakotvení stropu míry zdanění v ČR do legislativy. Tato opatření však zatím nemají konkrétní parametry a vláda počítá s jejich přijetím tak, aby platila od 1. ledna 2024.

7.3.2 Zrušení Regionálních rad regionů soudržnosti

Regionální rady regionů soudržnosti byly zřízeny za účelem realizace podpory regionálního rozvoje prostřednictvím poskytování dotací z Evropského fondu regionálního rozvoje zejména v rámci programového období 2007–2013. V programovém období 2014–2020 však poskytování dotací probíhá prostřednictvím jiných řídicích orgánů a jejich činnost spočívá již pouze v oblasti monitoringu, výročních a závěrečných zpráv, finanční kontroly aj. a byly tak nadbytečnými subjekty veřejné správy. Přijetím zákona č. 251/2021 Sb. se s účinností od 1. ledna 2022 tyto regionální rady zrušují a jejich právním nástupcem je ČR (Ministerstvo pro místní rozvoj). Je také specifikována role Ministerstva pro místní rozvoj jako Národního orgánu pro koordinaci při využití peněžních prostředků z fondů EU v oblastech podpory hospodářské, sociální a územní soudržnosti a rybářské politiky s výjimkou společné zemědělské politiky EU a v oblasti územní spolupráce. Zákon také zřizuje Radu pro fondy EU, která je poradním orgánem vlády zejména v podobě zajištění souladu realizace programů v oblasti podpory s Dohodou o partnerství a se strategickými dokumenty ČR a EU a spolupráce při rozdělování peněžních prostředků mezi operačními programy a návrhy případných změn platného rozdělení peněžních prostředků.

7.4 Institucionální změny ve veřejných financích

7.4.1 Vznik státního podniku Ředitelství silnic a dálnic

V souvislosti s Inovační strategií České republiky 2019–2030 a Dopravní politikou ČR pro období 2014–2020 s výhledem do roku 2050 schválila vláda v roce 2021 věcný záměr zákona (usnesení vlády č. 716) zřizující novou státní organizaci Správa dálnic a silnic, která měla být právním nástupcem státní příspěvkové organizace Ředitelství silnic a dálnic ČR. Nicméně v současné době je v legislativním procesu návrh zákona, kterým se mění zákon č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, který tento věcný záměr nahrazuje a navrhuje transformaci státní příspěvkové organizace Ředitelství silnic a dálnic ČR na státní podnik, která by měla být ukončena k 1. lednu 2024. Nový státní podnik bude nově zajišťovat odborné činnosti a technický dozor především vlastními zaměstnanci bez nutnosti externích dodavatelů těchto služeb, což povede k výrazné úspoře výdajů a snížení administrativní zátěže při zadávání veřejných zakázek.

Společně s připravovanou novelou zákona č. 100/2000 Sb., o Státním fondu dopravní infrastruktury by mělo dojít i k dílčí změně financování tohoto subjektu. Budou pravidelně uzavírány tříleté smlouvy mezi Ředitelstvím silnic a dálnic s. p. a Státním fondem dopravní infrastruktury, jejímž předmětem bude financování nebo předfinancování vybraných nákladů státního podniku. Finanční prostředky pak budou poskytovány jednak na základě této uzavřené smlouvy a také dle kalkulace, pro niž by měla být stanovena nová základní pravidla. Cílem této změny je zajištění větší stability financování nového státního podniku a přispět k předvídatelným zdrojům na úhradu nákladů na správu dálnic a silnic I. třídy (včetně jejich prohlídek, údržby a oprav). Navrhovanou změnou budou zachovány nástroje veřejné kontroly nakládání s finančními prostředky, přičemž účty nového státního podniku budou vedeny u České národní banky jako účty podřízené státní pokladně.

Přehled literatury a použitých zdrojů

AMECO (2022): AMECO database. Brusel, Evropská komise, 30. 3. 2022 [cit. 30. 3. 2022], <https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/indicators-statistics/economic-databases/macro-economic-database-ameco/ameco-database_en>.

ČNB (2022a): Databáze časových řad ARAD. Praha, Česká národní banka, 1. 4. 2022 [cit. 1. 4. 2022], <https://www.cnb.cz/docs/ARADY/HTML/index.htm>.

ČNB (2022b): Historie inflačních cílů ČNB. Praha, Česká národní banka, březen 2022 [cit. 2. 3. 2022], <https://www.cnb.cz/cs/menova-politika/inflacni-cil/historie-inflacnich-cilu-cnb/>.

ČSÚ (2018): Projekce obyvatelstva České republiky – 2018–2100. Praha, Český statistický úřad, 28. 11. 2018 [cit. 2. 3. 2022], <https://www.czso.cz/csu/czso/projekce-obyvatelstva-ceske-republiky-2018-2100>.

ČSÚ (2022a): Hrubý domácí produkt – časové řady ukazatelů čtvrtletních účtů. Praha, Český statistický úřad, 31. 3. 2022 [cit. 31. 3. 2022], <https://www.czso.cz/csu/czso/hdp_cr>.

ČSÚ (2022b): Sektor vládních institucí, vládní deficit a dluh. Praha, Český statistický úřad, 1. 4. 2022 [cit. 1. 4. 2022], <https://apl.czso.cz/pll/rocenka/rocenka.indexnu_gov>.

ČSÚ (2022c): Výběrové šetření pracovních sil. Praha, Český statistický úřad, 3. 2. 2022 [cit. 31. 3. 2022], <https://www.czso.cz/csu/czso/zam_cr>.

ČSÚ (2022d): Výdaje vládních institucí podle funkcí (COFOG). Praha, Český statistický úřad, 18. 2. 2022 [cit. 1. 4. 2022], <https://apl.czso.cz/pll/rocenka/rocenkavyber.gov_c?mylang=CZ>.

ČSÚ (2022e): Notifikace deficitu a dluhu vládních institucí – 2021 (První notifikace, údaje notifikované Eurostatem). Praha, Český statistický úřad, 22. 4. 2022 [cit. 22. 4. 2022], <https://www.czso.cz/csu/czso/cri/notifikace-deficitu-a-dluhu-vladnich-instituci-2021-prvni-notifikace-udaje-notifikovane-eurostatem>.

ECB (2009): ECB Monthly Bulletin. Frankfurt nad Mohanem, Evropská centrální banka, duben 2009, ISSN 1725-2822 (on-line). [cit. 16. 3. 2022], <https://www.ecb.int/pub/pdf/mobu/mb200904en.pdf>.

EFC (2017): Specifications on the Implementation of the Stability and Growth Pact and Guidelines on the Format and Content of Stability and Convergence Programmes. Brusel, EFC, 15. května 2017 [cit. 15. 3. 2022], <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9344-2017-INIT/en/pdf>.

EIA (2022): Spot Prices for Crude Oil and Petroleum Products. Washington, DC, U.S. Energy Information Administration, 16. 3. 2022 [cit. 30. 3. 2022], <https://www.eia.gov/dnav/pet/pet_pri_spt_s1_a.htm>.

EK (2017): The 2018 Ageing Report: Underlying Assumptions and Projection Methodologies. European Economy Institutional Paper 065. Brusel, Evropská komise, Directorate-General for Economic and Financial Affairs, listopad 2017, ISBN 978-92-79-64714-7 (on-line). [cit. 16. 3. 2022], <https://ec.europa.eu/info/publications/economy-finance/2018-ageing-report-underlying-assumptions-and-projection-methodologies_en>.

EK (2019): Fiscal Sustainability Report 2018, European Economy Institutional Paper 094. Brusel, Evropská komise, leden 2019, ISBN 978-92-79-98830-1 (on-line). [cit. 3. 3. 2022], <https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/economy-finance/ip094_en_vol_1.pdf>.

EK (2020): The 2021 Ageing Report: Underlying Assumptions and Projection Methodologies. European Economy Institutional Paper 142. Brusel, Evropská komise, Directorate-General for Economic and Financial Affairs, listopad 2020, ISBN 978-92-76-16331-2 (on-line). [cit. 4. 3. 2022], <https://ec.europa.eu/info/publications/2021-ageing-report-underlying-assumptions-and-projection-methodologies_en>.

EK (2021a): The 2021 Ageing Report: Economic and Budgetary Projections for the EU Member States (2019-2070), European Economy Institutional Paper 148. Brusel, Evropská komise, Directorate-General for Economic and Financial Affairs, květen 2021, ISSN 2443-8014 (on-line). [cit. 16. 3. 2022], <https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/economy-finance/ip148_en.pdf>.

EK (2021b): Debt Sustainability Monitor 2020, European Economy Institutional Paper 143. Brusel, Evropská komise, únor 2021, ISSN 2443-8014 (on-line). [cit. 4. 3. 2022], <https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/economy-finance/ip143_en.pdf>.

EK (2022a): Spring 2022 Forecast Assumptions, First Storage. Brusel, Evropská komise, Directorate-General for Economic and Financial Affairs, duben 2022. [cit. 1. 4. 2022].

Eurostat (2022): Eurostat Database. Lucemburk, Eurostat, 1. 4. 2022 [cit. 1. 4. 2022], <http://ec.europa.eu/eurostat>.

MF ČR (2020): Strategie vlastnické politiky státu. Praha, Ministerstvo financí ČR, únor 2020 (aktualizováno 2021) [cit. 15. 3. 2022], <https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/2021_Strategie-vlastnicke-politiky-statu.pdf>.

MF ČR (2021a): Konvergenční program ČR (duben 2021). Praha, Ministerstvo financí ČR, duben 2021, ISSN 1804-798X (on-line). [cit. 15. 3. 2022], <http://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Konvergence-k-EU_2021_Konvergencni-program-CR-duben-2021.pdf>.

MF ČR (2021b): Fiskální výhled ČR (leden 2021). Praha, Ministerstvo financí ČR, leden 2021, ISSN 1804-7998 (on-line). [cit. 3. 3. 2022], <https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Makro-fiskalni-vyhled_2021-Q1_Fiskalni-vyhled-CR-leden-2021.pdf>.

MF ČR (2021c): Státní závěrečný účet ČR za rok 2020. Praha, Ministerstvo financí ČR, duben 2021, [cit. 3. 3. 2022], <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpoctu/2020/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2020-41689>.

MF ČR (2021d): Zpráva o činnosti a výsledcích strategických společností s majetkovou účastí státu, státních podniků a národního podniku za rok 2020. Praha, Ministerstvo financí ČR, 2021. [cit. 9. 3. 2022], <https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Zprava_2020_Zprava-o-vysledcich-hospodareni-strategickych-spolecnosti-statu.pdf>.

MF ČR (2022a): Makroekonomická predikce ČR (duben 2022). Praha, Ministerstvo financí ČR, duben 2022, ISSN 1804–7971 (on-line). [cit. 8. 4. 2022], <http://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Makro-ekonomicka-predikce_2022-Q2_Makroekonomicka-predikce-duben-2022.pdf>.

MF ČR a ČNB (2020): Vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladěnosti ČR s eurozónou – 2020. Praha, Ministerstvo financí ČR a Česká národní banka, prosinec 2018, ISSN 2336-5110 (on-line). [cit. 15. 3. 2022], <http://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Maastricht_2020-12-07_Vyhodnoceni-plneni-maastrichtskych-konvergencnich-kriterii.pdf>.

MPO (2021): Národní výzkumná a inovační strategie pro inteligentní specializaci ČR 2021–2027 (Národní RIS3 strategie). Praha, Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR, 2021, [cit. 6. 4. 2022], <https://www.mpo.cz/assets/cz/podnikani/ris3-strategie/dokumenty/2022/1/RIS3-Strategie-_A_RIS3-Strategie_.pdf>.

MPO (2022): Národní plán obnovy České republiky 2022. Praha, Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR, 2022.

MV ČR (2020): Informační koncepce České republiky. Praha, Ministerstvo vnitra ČR, květen 2020, [cit. 6. 4. 2022], <https://www.mvcr.cz/soubor/informacni-koncepce-cr-2020.aspx>.

MV ČR (2021): Prováděcí dokument programu Digitální Česko pro čerpání z Integrovaného regionálního operačního programu 2021–2027. Praha, Ministerstvo vnitra ČR, srpen 2021, [cit. 6. 4. 2022], <https://www.mvcr.cz/soubor/provadeci-dokument-programu-digitalni-cesko-pro-cerpani-z-irop-2021-2027.aspx>.

MZ ČR (2019): Zdraví 2030 – Strategický rámec rozvoje péče o zdraví v České republice do roku 2030. Praha, Ministerstvo zdravotnictví ČR, Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR, 2018, [cit. 6. 4. 2022], <https://zdravi2030.mzcr.cz/zdravi-2030-strategicky-ramec.pdf>.

Nález Ústavního soudu č. 149/2020 Sb., sp. zn. Pl. ÚS 38/17 ve věci návrhu na zrušení některých ustanovení zákona č. 159/2006 Sb., o střetu zájmů, ve znění pozdějších předpisů.

Nařízení Rady (ES) č. 1466/97 ze dne 7. července 1997 o posílení dohledu nad stavy rozpočtů a nad hospodářskými politikami a o posílení koordinace hospodářských politik, ve znění pozdějších předpisů.

Nařízení Rady (ES) č. 479/2009 ze dne 25. května 2009 o použití Protokolu o postupu při nadměrném schodku, připojeného ke Smlouvě o založení Evropského společenství, ve znění pozdějších předpisů.

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1238 ze dne 20. června 2019 o panevropském osobním penzijním produktu (PEPP).

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU, Euratom) 2020/2223 ze dne 23. prosince 2020, kterým se mění nařízení (EU, Euratom) č. 883/2013, pokud jde o spolupráci s Úřadem evropského veřejného žalobce a účelnost vyšetřování Evropského úřadu pro boj proti podvodům.

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/241 ze dne 12. února 2021, kterým se zřizuje Nástroj pro oživení a odolnost.

Nařízení vlády ČR č. 596/2006 Sb., kterým se stanoví přípustná míra veřejné podpory v regionech soudržnosti České republiky. *(zrušeno)*

Nařízení vlády ČR č. 425/2016 Sb., o seznamu informací zveřejňovaných jako otevřená data.

Nařízení vlády ČR č. 184/2018 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 425/2016 Sb., o seznamu informací zveřejňovaných jako otevřená data.

Nařízení vlády ČR č. 381/2020 Sb., o výši všeobecného vyměřovacího základu za rok 2019, přepočítacího koeficientu pro úpravu všeobecného vyměřovacího základu za rok 2019, redukčních hranic pro stanovení výpočtového základu pro rok 2021 a základní výměry důchodu stanovené pro rok 2021 a o zvýšení důchodů v roce 2021.

Nařízení vlády č. 253/2021 Sb., o stanovení vyměřovacího základu u osoby, za kterou je plátcem pojistného na veřejné zdravotní pojištění stát.

Nařízení vlády č. 304/2021 Sb., kterým se zrušuje nařízení vlády č. 425/2016 Sb., o seznamu informací zveřejňovaných jako otevřená data, ve znění nařízení vlády č. 184/2018 Sb.

Nařízení vlády č. 428/2021 Sb., o přípustné míře veřejné podpory v regionech soudržnosti České republiky.

Nařízení vlády č. 458/2021 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 221/2019 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o investičních pobídkách, ve znění nařízení vlády č. 514/2020 Sb.

Nařízení vlády č. 464/2021 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 1/2021 Sb., o podmínkách použití peněžních prostředků Státního fondu podpory investic formou úvěru poskytovaného na modernizaci nebo pořízení obydlí.

Nařízení vlády č. 475/2021 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 172/2016 Sb., o stanovení finančních limitů a částek pro účely zákona o zadávání veřejných zakázek, ve znění pozdějších předpisů.

Nařízení vlády č. 35/2022 Sb., o druhém zvýšení důchodů v roce 2022.

Nařízení vlády č. 36/2022 Sb., o druhém zvýšení příplatků k důchodu v roce 2022.

Nařízení vlády č. 75/2022 Sb., o zvýšení částek životního minima a existenčního minima.

NKÚ (2020): Kontrolní závěr z kontrolní akce 19/06 Peněžní prostředky poskytované k zajištění vzdělávání pracovníků ve zdravotnictví. Praha, Nejvyšší kontrolní úřad, únor 2020. [cit. 10. 3. 2022], <https://www.nku.cz/assets/konzavery/K19006.pdf>.

OECD (2015): Metodické pokyny OECD pro správu a řízení státem vlastněných společností, vydáno 2015. Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj, Paříž, 2015, ISBN 978-80-270-2599-2. [cit. 15. 3. 2022], <https://www.oecd-ilibrary.org/metodicke-pokyny-oecd-pro-spravu-a-rizeni-statem-vlastnenych-spolecnostivydano-2015_5j8l9bmkhsd1.pdf?itemId=%2Fcontent%2Fpublication%2F9788027025992-cs&mimeType=pdf>.

OECD (2018): OECD Economic Surveys: Czech Republic 2018, Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj, Paříž, 2018, ISBN 978-92-64-30300-3. [cit. 15. 3. 2022], <https://www.oecd-ilibrary.org/economics/oecdeconomic-surveys-czech-republic-2018_eco_surveys-cze-2018-en>.

OECD (2020): OECD Reviews of Pension Systems: Czech Republic, OECD Reviews of Pension Systems, OECD Publishing, Paříž, Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj, 2020, ISBN 978-92-64-92960-9 (print). [cit. 15. 3. 2022], <https://doi.org/10.1787/e6387738-en>.

Směrnice Rady 2003/96/ES ze dne 27. října 2003, kterou se mění struktura rámcových předpisů Společenství o zdanění energetických produktů a elektřiny.

Směrnice Rady 2011/16/EU ze dne 15. února 2011 o správní spolupráci v oblasti daní a o zrušení směrnice 77/799/EHS.

Směrnice Rady 2011/64/EU ze dne 21. června 2011 o struktuře a sazbách spotřební daně z tabákových výrobků.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/65/EU ze dne 15. května 2014 o trzích finančních nástrojů a o změně směrnic 2002/92/ES a 2011/61/EU.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/879 ze dne 20. května 2019, kterou se mění směrnice 2014/59/EU, pokud jde o schopnost úvěrových institucí a investičních podniků absorbovat ztráty a schopnost rekapitalizace, a směrnice 98/26/ES.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1151 ze dne 20. června 2019, kterou se mění směrnice (EU) 2017/1132, pokud jde o využívání digitálních nástrojů a postupů v právu obchodních společností.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1161 ze dne 20. června 2019, kterou se mění směrnice 2009/33/ES o podpoře čistých a energeticky účinných silničních vozidel.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/2034 ze dne 27. listopadu 2019 o obezřetnostním dohledu nad investičními podniky a o změně směrnic 2002/87/ES, 2009/65/ES, 2011/61/EU, 2013/36/EU, 2014/59/EU a 2014/65/EU.

Sněmovní tisk č. 110/0, návrh poslanců Jakuba Michálka, Věry Kovářové, Marka Výborného, Marka Bendy a Jana Jakoba na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 159/2006 Sb., o střetu zájmů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Sněmovní tisk č. 139/0, vládní návrh zákona, kterým se mění některé zákony v souvislosti s využíváním digitálních nástrojů a postupů v právu obchodních společností a fungováním veřejných rejstříků.

Sněmovní tisk č. 166/0, vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 592/1992 Sb., o pojistném na veřejné zdravotní pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

Sněmovní tisk č. 173/0, vládní návrh zákona o opatřeních v oblasti daní v souvislosti s ozbrojeným konfliktem na území Ukrajiny vyvolaným invazí vojsk Ruské federace.

Sněmovní tisk č. 204/0, vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 16/1993 Sb., o dani silniční, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší, ve znění pozdějších předpisů.

Sněmovní tisk č. 205/0, vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních, ve znění pozdějších předpisů.

ÚV (2022): Národní program reforem České republiky 2022. Praha, Úřad vlády ČR, duben 2022.

Usnesení vlády ČR ze dne 2. listopadu 2015 č. 889 k dalšímu rozvoji informačních a komunikačních technologií služeb veřejné správy.

Usnesení vlády ČR ze dne 21. srpna 2017 č. 574 o projektu transformace Českomoravské záruční a rozvojové banky, a. s., na národní rozvojovou banku České republiky.

Usnesení vlády ČR ze dne 8. července 2019 č. 487 o Zprávě o hodnocení centrálního nákupu státu a resortních systémů centralizovaného zadávání za rok 2018 a o pravidlech Společného nákupu.

Usnesení vlády ČR ze dne 14. října 2019 č. 741 o změně usnesení vlády ze dne 21. srpna 2017 č. 574 a usnesení vlády ze dne 11. října 2017 č. 718.

Usnesení vlády ČR ze dne 18. listopadu 2019 č. 817 ke Strategickému rámci rozvoje péče o zdraví v České republice do roku 2030.

Usnesení vlády ČR ze dne 27. ledna 2020 č. 86 o uložení povinností informovat vládu v souvislosti s výdaji v oblasti informačních a komunikačních technologií.

Usnesení vlády ČR ze dne 17. února 2020 č. 115 o Strategii vlastnické politiky státu.

Usnesení vlády ČR ze dne 19. března 2020 č. 260 o podpoře pro osoby samostatně výdělečně činné a malé střední podnikatele COVID II.

Usnesení vlády ČR ze dne 29. června 2020 č. 703 o podpoře lázeňského cestovního ruchu (COVID-Lázně).

Usnesení vlády ČR ze dne 13. července 2020 č. 743 ke Strategickému rámci rozvoje péče o zdraví v České republice do roku 2030.

Usnesení vlády ČR ze dne 14. října 2020 č. 1035 k podpoře podnikatelů v nepravidelné autobusové dopravě postižených celosvětovým šířením onemocnění COVID-19 způsobeného virem SARS-CoV-2 COVID – BUS a o změně usnesení vlády ze dne 18. května 2020 č. 550 k Programu COVID – NÁJEMNÉ.

Usnesení vlády ČR ze dne 16. října 2020 č. 1052 o snížení dopadů krizové situace způsobené pandemií koronaviru prostřednictvím nového dotačního programu pro oblast potravinářství s využitím nástrojů realizovaných v gesci Ministerstva zemědělství.

Usnesení vlády ČR ze dne 16. října 2020 č. 1053 o Programu podpory malých podniků postižených celosvětovým šířením onemocnění COVID-19 způsobeného virem SARS-CoV-2 – „OŠETŘOVNÉ II“ pro OSVČ.

Usnesení vlády ČR ze dne 2. listopadu 2020 č. 1138 k realizaci nového dotačního programu AGRICOVID POTRAVINÁŘSTVÍ v gesci Ministerstva zemědělství.

Usnesení vlády ČR ze dne 30. listopadu 2020 č. 1260 o zajištění financování Programu Ošetřovné pro osoby samostatně výdělečně činné, Programu Smart Parks for the Future, Programu CZECH RISE UP 2.0.

Usnesení vlády ČR ze dne 7. prosince 2020 č. 1283 o vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladěnosti České republiky s eurozónou.

Usnesení vlády ČR ze dne 14. prosince 2020 č. 1326 k vydání rozhodnutí o prominutí daně z přidané hodnoty v souvislosti s mimořádnou událostí způsobenou šířením koronaviru (SARS-CoV-2).

Usnesení vlády ČR ze dne 4. ledna 2021 č. 10 o programu podpory podnikatelů postižených celosvětovým šířením onemocnění COVID-19 způsobeného virem SARS-CoV-2 „COVID – Gastro – Uzavřené provozovny".

Usnesení vlády ČR ze dne 11. ledna 2021 č. 27 o implementačních plánech Strategického rámce rozvoje péče o zdraví v České republice do roku 2030.

Usnesení vlády ČR ze dne 18. ledna 2021 č. 46 o Programu Záruka COVID Sport.

Usnesení vlády ČR ze dne 18. ledna 2021 č. 48 k Prodloužení podpory COVID-Lázně do 30. června 2021.

Usnesení vlády ČR ze dne 18. ledna 2021 č. 51 o Programu COVID Záruka CK.

Usnesení vlády ČR ze dne 25. ledna 2021 č. 66 o Národní výzkumné a inovační strategii pro inteligentní specializaci České republiky 2021 – 2027.

Usnesení vlády ČR ze dne 1. února 2021 č. 99 o vydání rozhodnutí o prominutí daně z přidané hodnoty v souvislosti s mimořádnou událostí způsobenou šířením koronaviru (SARS CoV-2).

Usnesení vlády ČR ze dne 1. února 2021 č. 100 o snížení dopadů krizové situace způsobené pandemií koronaviru prostřednictvím druhé výzvy dotačního programu AGRICOVID POTRAVINÁŘSTVÍ.

Usnesení vlády ČR ze dne 24. února 2021 č. 191 k podpoře provádění testů na onemocnění COVID-19 laickou osobou u společností podnikajících v České republice a osob samostatně výdělečně činných z prostředků fondů prevence zdravotních pojišťoven.

Usnesení vlády ČR ze dne 1. března 2021 č. 223 k žádosti o obnovení investic Evropské banky pro obnovu a rozvoj (EBRD) v České republice.

Usnesení vlády ČR ze dne 1. března 2021 č. 242 k mimořádným opatřením Ministerstva zdravotnictví.

Usnesení vlády ČR ze dne 8. března 2021 č. 272 k vydání rozhodnutí o prominutí daně a příslušenství daně v souvislosti s mimořádnou událostí způsobenou šířením koronaviru (SARS CoV-2).

Usnesení vlády ČR ze dne 8. března 2021 č. 277 k programu podpory podnikatelů postižených celosvětovým šířením onemocnění COVID-19 způsobeného virem SARS CoV-2 „COVID 2021".

Usnesení vlády ČR ze dne 8. března 2021 č. 278 k programu COVID – Nepokryté náklady.

Usnesení vlády ČR ze dne 15. března 2021 č. 293 o změně mimořádného opatření Ministerstva zdravotnictví.

Usnesení vlády ČR ze dne 22. března 2021 č. 313 k mimořádným opatřením Ministerstva zdravotnictví.

Usnesení vlády ČR ze dne 6. května 2021 č. 437 o pokračování programů COVID 2021 a COVID – Nepokryté náklady.

Usnesení vlády ČR ze dne 10. května 2021 č. 446 o zajištění financování Programu Ošetřovné II pro OSVČ.

Usnesení vlády ČR ze dne 31. května 2021 č. 504 o vydání rozhodnutí o prominutí daně z přidané hodnoty v souvislosti s mimořádnou událostí způsobenou šířením koronaviru (SARS CoV-2).

Usnesení vlády ČR ze dne 31. května 2021 č. 506 o snížení dopadů krizové situace způsobené pandemií koronaviru prostřednictvím pokračování dotačního programu AGRICOVID POTRAVINÁŘSTVÍ.

Usnesení vlády ČR ze dne 7. června 2021 č. 530 o stavu realizace programu COVID 2021 a o změně usnesení vlády ze dne 8. března 2021 č. 277.

Usnesení vlády ČR ze dne 7. června 2021 č. 531 o stavu realizace programu COVID – Nepokryté náklady a o změně usnesení vlády ze dne 8. března 2021 č. 278.

Usnesení vlády ČR ze dne 23. srpna 2021 č. 716 k věcnému záměru zákona o státní organizaci Správa dálnic a silnic.

Usnesení vlády ČR ze dne 23. srpna 2021 č. 755 k vydání rozhodnutí o prominutí daně z přidané hodnoty v souvislosti s mimořádnou událostí způsobenou šířením koronaviru (SARS CoV-2).

Usnesení vlády ČR ze dne 23. srpna 2021 č. 756 o stavu realizace programu COVID – Nepokryté náklady a o změně usnesení vlády ze dne 8. března 2021 č. 278 a o změně usnesení vlády ze dne 7. června 2021 č. 531.

Usnesení vlády ČR ze dne 13. září 2021 č. 794 k Implementačním plánům programu Digitální Česko.

Usnesení vlády ČR ze dne 20. září 2021 č. 834 o stavu realizace programu COVID – Nepokryté náklady a o změně usnesení vlády ze dne 8. března 2021 č. 278, o změně usnesení vlády ze dne 7. června 2021 č. 531, o změně usnesení vlády ze dne 23. srpna 2021 č. 756 a o změně usnesení vlády ze dne 6. května 2021 č. 434

Usnesení vlády ČR ze dne 18. října 2021 č. 907 o snížení daně z přidané hodnoty na dodání elektřiny a plynu v reakci na aktuální vývoj cen na trhu s energetickými produkty

Usnesení vlády ČR ze dne 18. října 2021 č. 908 o vydání rozhodnutí o prominutí daně z přidané hodnoty v souvislosti s mimořádnou událostí způsobenou šířením koronaviru (SARS-CoV-2).

Usnesení vlády ČR ze dne 5. listopadu 2021 č. 982 o změně rámcových podmínek dotačního titulu COVID-Ubytování II schválených usnesením vlády ze dne ze dne 29. března 2021 č. 334.

Usnesení vlády ČR ze dne 26. ledna 2022 č. 62 o úpravě státem nařízených slev z jízdného ve veřejné osobní dopravě.

Usnesení vlády ČR ze dne 9. února 2022 č. 80 k návrhu zákona o státním rozpočtu České republiky na rok 2022.

Usnesení vlády ČR ze dne 16. února 2022 č. 95 o programu podpory podnikatelů postižených celosvětovým šířením onemocnění COVID-19 způsobeného virem SARS-CoV-2 „COVID – ADVENTNÍ TRHY“.

Usnesení vlády ČR ze dne 16. února 2022 č. 96 o podpoře vybraným sektorům zasaženým protipandemickými opatřeními v měsících listopadu a prosinci 2021.

Usnesení vlády ČR ze dne 23. února 2022 č. 101 k návrhu zákona o podpoře nízkoemisních vozidel prostřednictvím zadávání veřejných zakázek a veřejných služeb v přepravě cestujících.

Usnesení vlády ČR ze dne 9. března 2022 č. 163 k návrhu zákona, kterým se zrušuje zákon č. 112/2016 Sb., o evidenci tržeb, ve znění pozdějších předpisů, a mění a zrušují další související právní předpisy.

Usnesení vlády ČR ze dne 16. března 2022 č. 207 o vyčlenění volných ubytovacích kapacit v krajích.

Usnesení vlády ČR ze dne 23. března 2022 č. 226 o nařízení vlády o příspěvku pro solidární domácnost.

Usnesení vlády ČR ze dne 6. dubna 2022 č. 291 k urgentnímu pořízení vojenského materiálu a zabezpečení urychlení modernizačních projektů pro zvýšení schopností ozbrojených sil České republiky a zabezpečení jejich financování ze státního rozpočtu kapitoly 307 - Ministerstvo obrany v letech 2022 až 2024.

VRP (2022a): Stanovisko Výboru pro rozpočtové prognózy k makroekonomické prognóze Ministerstva financí ČR 2022–2023. Praha, Výbor pro rozpočtové prognózy, 14. dubna 2022 [cit. 14. 4. 2022], <https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Vybor-pro-rozpoctove-prognozy_2022-04-14_Stanovisko-makro-prognoza.pdf>.

VRP (2022b): Stanovisko Výboru pro rozpočtové prognózy k predikci příjmů sektoru vládních institucí Ministerstva financí ČR 2022–2023. Praha, Výbor pro rozpočtové prognózy, 14. dubna 2022 [cit. 14. 4. 2022], <https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Vybor-pro-rozpoctove-prognozy_2022-04-14_Stanovisko-fiskal-prognoza.pdf>.

Zákon č. 92/1991 Sb., o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 159/2006 Sb., o střetu zájmů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 186/2016 Sb., o hazardních hrách, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 298/2016 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o službách vytvářejících důvěru pro elektronické transakce, zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších

předpisů, a zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 14/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 159/2006 Sb., o střetu zájmů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 23/2017 Sb., o pravidlech rozpočtové odpovědnosti, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 203/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

Zákon č. 179/2018 Sb., o poskytnutí státní záruky České republiky na zajištění zápůjčky České národní banky pro Mezinárodní měnový fond.

Zákon č. 80/2019 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti daní a některé další zákony.

Zákon č. 256/2019 Sb., kterým se mění zákon č. 112/2016 Sb., o evidenci tržeb, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 364/2019 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti daní v souvislosti se zvyšováním příjmů veřejných rozpočtů.

Zákon č. 113/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 211/2000 Sb., o Státním fondu rozvoje bydlení a o změně zákona č. 171/1991 Sb., o působnosti orgánů České republiky ve věcech převodů majetku státu na jiné osoby a o Fondu národního majetku České republiky, ve znění pozdějších předpisů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

Zákon č. 214/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 58/1995 Sb., o pojišťování a financování vývozu se státní podporou a o doplnění zákona č. 166/1993 Sb., o Nejvyšším kontrolním úřadu, ve znění pozdějších předpisů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 228/2020 Sb., o poskytnutí státní záruky České republiky na zajištění dluhů Českomoravské záruční a rozvojové banky, a. s., vyplývajících z ručení za dluhy z úvěrů v souvislosti se zmírněním negativních dopadů způsobených virem SARS CoV-2, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 231/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 592/1992 Sb., o pojistném na veřejné zdravotní pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 299/2020 Sb., kterým se mění některé daňové zákony v souvislosti s výskytem koronaviru SARS CoV-2 a zákon č. 159/2020 Sb., o kompenzačním bonusu v souvislosti s krizovými opatřeními v souvislosti s výskytem koronaviru SARS CoV-2, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 438/2020 Sb., o úpravách poskytování ošetřovného v souvislosti s mimořádnými opatřeními při epidemii a o změně zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 461/2020 Sb., o kompenzačním bonusu v souvislosti se zákazem nebo omezením podnikatelské činnosti v souvislosti s výskytem koronaviru SARS CoV-2, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 527/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, zákony související s přijetím zákona o evidenci skutečných majitelů a zákon č. 186/2016 Sb., o hazardních hrách, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 540/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony v souvislosti s paušální daní.

Zákon č. 543/2020 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o odpadech a zákona o výrobcích s ukončenou životností.

Zákon č. 588/2020 Sb., o náhradním výživném pro nezaopatřené dítě a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o náhradním výživném).

Zákon č. 609/2020 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti daní a některé další zákony.

Zákon č. 37/2021 Sb., o evidenci skutečných majitelů.

Zákon č. 95/2021 Sb., o kompenzačním bonusu pro rok 2021.

Zákon č. 121/2021 Sb., o mimořádném příspěvku zaměstnanci při nařízené karanténě, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 161/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 592/1992 Sb., o pojistném na veřejné zdravotní pojištění, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Zákon č. 173/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 438/2020 Sb., o úpravách poskytování ošetřovného v souvislosti s mimořádnými opatřeními při epidemii a o změně zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 182/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 121/2021 Sb., o mimořádném příspěvku zaměstnanci při nařízené karanténě.

Zákon č. 251/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 261/2021 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s další elektronizací postupů orgánů veřejné moci, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 285/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 298/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 374/2015 Sb., o ozdravných postupech a řešení krize na finančním trhu, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

Zákon č. 323/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 325/2021 Sb., o elektronizaci zdravotnictví, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 328/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 330/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Zákon č. 382/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 165/2012 Sb., o podporovaných zdrojích energie a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

Zákon č. 518/2021 Sb., o mimořádném příspěvku zaměstnanci při nařízené karanténě.

Zákon č. 519/2021 Sb., o kompenzačním bonusu pro rok 2022.

Zákon č. 520/2021 Sb. o dalších úpravách poskytovaní ošetřovného v souvislosti s mimořádnými opatřeními při epidemii onemocnění COVID-19, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 17/2022 Sb., kterým se mění zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 57/2022 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2022.

Zákon č. 66/2022 Sb., o opatřeních v oblasti zaměstnanosti a oblasti sociálního zabezpečení v souvislosti s ozbrojeným konfliktem na území Ukrajiny vyvolaným invazí vojsk Ruské federace. *(účinnost skončena)*

Zákon č. 91/2022 Sb., o panevropském osobním penzijním produktu a o změně souvisejících zákonů (zákon o panevropském osobním penzijním produktu).

Zákon č. 96/2022 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti finančního trhu zejména v souvislosti s implementací předpisů Evropské unie týkajících se unie kapitálových trhů.

Příloha: Konvergence

Hospodářská úroveň ČR, vyjádřená hrubým domácím produktem na obyvatele v běžné paritě kupní síly, za rok 2021 činila 91 % úrovně EU a 77 % úrovně Německa. Hospodářská úroveň ČR se v letech 2000–2008 díky silnému ekonomickému růstu rychle přibližovala úrovni EU, poté se však až do roku 2013 proces konvergence v důsledku recesí a pouze mírného oživení zastavil. Následně se ekonomická úroveň ČR opět začala pozvolna přibližovat k průměru Evropské unie. V roce 2020 ale v EU došlo k synchronizovanému propadu hospodářské aktivity a proces konvergence opět ustal (viz Graf P.1). Jeho obnovení vzhledem k ekonomickým dopadům souvisejícím s pandemií koronaviru a relativně pomalejšímu růstu české ekonomiky v horizontu predikce nepředpokládáme. Očekáváme, že ukazatel relativní vyspělosti ČR bude stagnovat okolo 90 % úrovně EU.

Komparativní cenová hladina ČR vykazovala od roku 1995 téměř nepřetržitě rostoucí trend. V roce 2008 dosáhla 72 % průměru zemí EU, a poté se s výjimkou roku 2009 udržovala poblíž této úrovně. Během let 2013 a 2014 komparativní cenová hladina v důsledku měnové intervence ČNB spočívající v oslabení kurzu koruny vůči euru poklesla, v roce 2014 se snížila až na úroveň roku 2006. Od roku 2015 se pak komparativní cenová hladina, až na výjimku v roce 2020, kdy došlo k jejímu mírnému poklesu, opět postupně přibližovala úrovni EU (Graf P.2). V následujících letech očekáváme výraznější růst komparativní cenové hladiny, mj. v důsledku posilování kurzu koruny, a to až na úroveň 86 % EU v roce 2023.

Relativně pomalejší ekonomické oživení a větší nárůst počtu odpracovaných hodin v ČR oproti EU budou negativně působit na reálnou produktivitu práce na odpracovanou hodinu (Graf P.3). Opačný efekt však bude mít předpokládané posilování kurzu koruny vůči euru, které slabší ekonomický vývoj více než vykompenzuje. Produktivita práce v ČR by se tak mohla postupně zvýšit na 59 % úrovně EU v roce 2022, a na této úrovni se udržet i v roce 2023.

Po roce 2008 došlo po období mzdové konvergence k jejímu dočasnému zastavení. Následně se průměrná mzda v soukromém sektoru pohybovala v průměru okolo 46 % úrovně EU. V letech 2017–19 se vlivem ekonomické konjunktury a zvyšování minimální a zaručené mzdy začal tento poměr opětovně zvyšovat. V roce 2021 se průměrná mzda v soukromém sektoru v ČR zvýšila na úroveň 57 % průměru zemí EU, v paritě kupní síly pak činila její úroveň 75 % průměru Evropské unie.

Graf P.1: Relativní ekonomická úroveň

EU27=100, HDP v paritě kupní síly na obyvatele

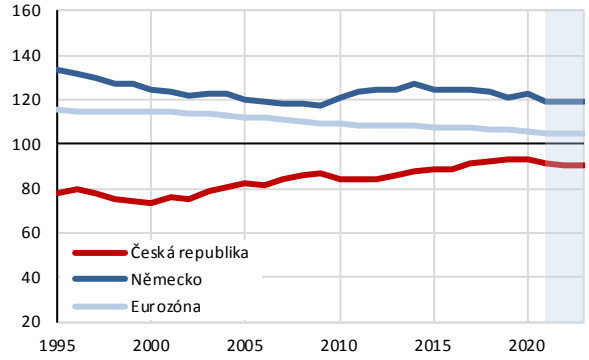

Zdroj: ČSÚ (2022a), Eurostat (2022). Výpočty a predikce MF ČR.

Graf P.2: Komparativní cenová hladina

EU27=100

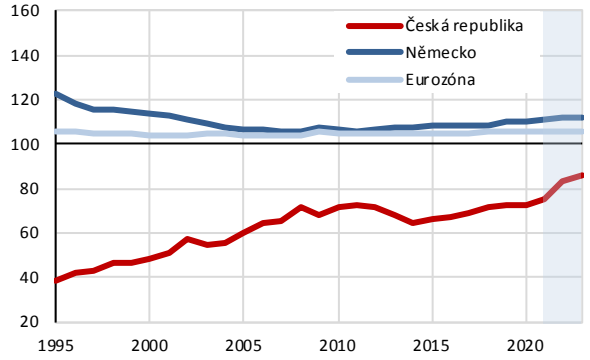

Zdroj: ČSÚ (2022a), Eurostat (2022). Výpočty a predikce MF ČR.

Graf P.3: Reálná produktivita práce

EU27=100, stálé ceny roku 2010, na odpracovanou hodinu

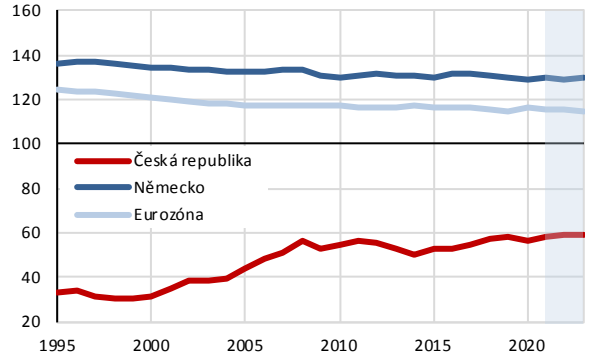

Zdroj: Eurostat (2022). Výpočty a predikce MF ČR a AMECO (2022).

Graf P.4: Průměrná náhrada zaměstnanci

EU27=100

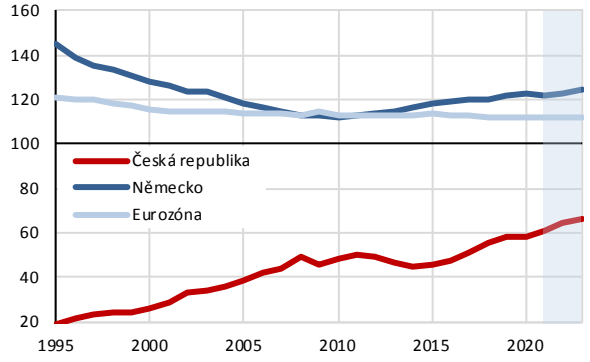

Zdroj: AMECO (2022), Eurostat (2022). Výpočty a predikce MF ČR.

Slovníček pojmů

Akruální metodika znamená, že ekonomické transakce jsou zaznamenány v okamžiku, kdy se ekonomická hodnota vytváří, transformuje nebo zaniká, nebo když se pohledávky a závazky zvyšují či snižují bez ohledu na to, kdy bude realizovaná transakce peněžně uhrazena (na rozdíl od peněžního principu, na kterém je sestavován např. státní rozpočet).

Cyklicky očištěné saldo sektoru vládních institucí slouží k identifikaci nastavení fiskální politiky, protože v něm není zahrnut vliv těch částí příjmů a výdajů, které jsou generovány pozicí ekonomiky v rámci hospodářského cyklu.

Diskreční opatření představují přímé zásahy orgánů výkonné nebo zákonodárné moci do příjmů a výdajů sektoru vládních institucí.

Dlouhodobé úrokové sazby jsou měřeny na základě výnosů dlouhodobých státních dluhopisů nebo srovnatelných cenných papírů do doby splatnosti v procentech za rok. Jako reprezentativní jsou klasifikovány dluhopisy, jejichž zbytková splatnost se pohybuje v rozmezí 8 až 12 let (použití těchto mezí plně vychází z podmínek českého trhu se státními dluhopisy, které byly nastaveny na základě periodicity emisí státních dluhopisů ČR). Z tohoto souboru je následně generována taková kombinace dluhopisů, jejíž průměrná zbytková splatnost se nejvíce přibližuje hranici 10 let.

Dluhové pravidlo národního fiskálního rámce aktivuje zákony definovaná opatření, pokud relativní výše dluhu sektoru vládních institucí, snížená o rezervu peněžních prostředků z financování státního dluhu, překročí 55 % HDP. Tato opatření stanovují podmínky pro přípravu návrhů rozpočtů jednotlivých segmentů sektoru vládních institucí (státní rozpočet, rozpočty státních fondů, zdravotně pojistné plány zdravotních pojišťoven a rozpočty územních samosprávných celků); ostatním veřejným institucím omezují nové závazky vedoucí k navýšení dluhu sektoru vládních institucí se splatností delší než 1 rok.

Fiskální impuls slouží k posouzení vlivu fiskální politiky vlády na ekonomický růst. Na rozdíl od primárního fiskálního úsilí nezahrnuje zejména příjmy z fondů EU a výdaje do rozpočtu EU, a naopak zahrnuje určité jednorázové operace (zpravidla opatření vlády s přímým fiskálním dopadem).

Fiskální úsilí je meziroční změna strukturálního salda indikující expanzivní či restriktivní fiskální politiku v daném roce.

Indikátory fiskální udržitelnosti charakterizují na základě dlouhodobých projekcí udržitelnost veřejných financí a rozsah potřebné změny k jejímu dosažení. Evropská komise využívá tři hlavní indikátory. **Indikátor S0** je složený z 28 makrofinančních a fiskálních ukazatelů, který indikuje fiskální rizika pro nadcházející rok. **Indikátor S1** vyjadřuje, o kolik procent HDP je nutno ve středním horizontu zlepšit primární strukturální saldo pro dalších 5 let, aby dluh sektoru vládních institucí v roce 2030 činil 60 % HDP. **Indikátor S2** vyčísluje, o kolik procent HDP je nutno trvale zlepšit primární strukturální saldo, aby dluh sektoru vládních institucí zůstal stabilní v nekonečném časovém horizontu (tj. aby současná hodnota budoucích primárních sald byla rovna aktuální výši dluhu sektoru vládních institucí).

Hrubý domácí produkt (HDP) je peněžním vyjádřením celkové hodnoty statků a služeb nově vytvořených v daném období na určitém území. **Reálný HDP** je hrubý domácí produkt vyjádřený v cenách referenčního roku. Tato transformace umožňuje při analýze HDP (či jiné veličiny) v čase eliminovat vliv změny cen a soustředit se pouze na změny fyzického objemu. **Hrubá přidaná hodnota** představuje rozdíl mezi hodnotou produkce a mezispotřeby (produkce užité při výrobě jiného zboží či služeb).

Index spotřebitelských cen je jedním z indexů měřících cenovou hladinu. Je konstruován na základě pravidelného sledování vývoje cen vybraných zboží a služeb (tzv. reprezentantů) ve spotřebním koši domácností. Každý reprezentant má určitou váhu. Spotřební koš je rozdělen na 12 oddílů (např. potraviny a nealkoholické nápoje; alkoholické nápoje, tabák; odívání a obuv; bydlení, voda, energie a paliva; atd.). **Harmonizovaný index spotřebitelských cen** je kalkulován v zemích EU podle jednotných a právně závazných postupů, což (na rozdíl od národních indexů) umožňuje srovnatelnost tohoto ukazatele mezi zeměmi.

Inflace je trvalý růst všeobecné cenové hladiny, resp. vnitřní znehodnocování měny. Cenová hladina se měří pomocí cenových indexů, např. indexu spotřebitelských cen či harmonizovaného indexu spotřebitelských cen. Nejčastěji zmiňovaná **meziroční míra inflace** je relativní změna indexu spotřebitelských cen proti stejnému měsíci předchozího roku. **Průměrná míra inflace** je relativní změna průměru indexu spotřebitelských cen v posledních 12 měsících proti průměru indexu spotřebitelských cen v předcházejících 12 měsících. Míry inflace se vyjadřují v procentech. **Administrativními opatřeními u spotřebitelských cen** rozumíme státní opatření, která přímo působí na cenovou hladinu. Zahrnují vliv změn nepřímých daní (daň z přidané hodnoty, spotřební a energetické daně) a regulovaných cen (např. elektřina, plyn, teplo, vodné a stočné, městská hromadná doprava).

Jednorázové a jiné přechodné operace jsou taková opatření na straně příjmů či výdajů, která mají pouze dočasný dopad na saldo sektoru vládních institucí a často vyplývají z událostí mimo přímou kontrolu orgánů výkonné nebo zákonodárné moci (např. výdaje na odstraňování následků povodní).

Kapitálové transfery zahrnují pořízení nebo úbytek aktiva bez ekvivalentní protihodnoty. Mohou být prováděny v peněžní nebo naturální formě. **Peněžní kapitálový transfer** je definován jako peněžní převod bez očekávané protihodnoty jednotky, která daný transfer obdržela. **Naturální kapitálový transfer** je založen na převodu vlastnictví aktiva (jiného než zásob a peněz) nebo zrušení závazku věřitelem, za nějž nebyla přijata žádná protihodnota, převzetí dluhu apod.

Komparativní cenová hladina představuje poměr HDP v tržním měnovém kurzu a v paritě kupní síly.

Demografická míra závislosti je poměr počtu obyvatel v seniorském věku (nad 64 let) k počtu obyvatel v produktivním věku – nezohledňuje tedy prodlužování věku odchodu do důchodu.

Nezaměstnanost (z Výběrového šetření pracovních sil) odpovídá počtu osob, které ve sledovaném období (referenčním týdnu) souběžně splňovaly tři podmínky: nebyly zaměstnané, hledaly aktivně práci a byly připraveny k nástupu do práce nejpozději do 14 dnů. **Míra nezaměstnanosti** vyjadřuje podíl počtu nezaměstnaných a pracovní síly. Osoba s délkou trvání nezaměstnanosti delší než 12 měsíců je považována za **dlouhodobě nezaměstnanou**.

Notifikace vládního deficitu a dluhu je kvantifikace fiskálních ukazatelů předkládaná každou členskou zemí EU dvakrát ročně Evropské komisi podle nařízení Rady (ES) č. 479/2009 o použití Protokolu o postupu při nadměrném schodku, připojeného ke Smlouvě o založení Evropského společenství, ve znění pozdějších předpisů. Je sestavována v akruální metodice za sektor vládních institucí. Český statistický úřad zpracovává data za čtyři uplynulé roky t−4 až t−1. MF ČR zpracovává predikci týkající se běžného roku t. Notifikace obsahuje jak základní sadu notifikačních tabulek, ve kterých jsou především klíčové ukazatele jako saldo a dluh, včetně vysvětlení přechodu ze salda v národní metodice k akruálnímu saldu a příspěvků ke změně výše dluhu, tak i celou řadu doplňkových dotazníků, např. tabulku záruk.

Při využití metody **parity kupní síly** se porovnávání ekonomického výkonu jednotlivých zemí v rámci EU provádí ve standardech kupní síly, což je umělá měnová jednotka vyjadřující množství statků, které je v průměru možné zakoupit za 1 euro na území EU po kurzovém přepočtu u zemí, jež používají jinou měnovou jednotku než euro.

Peněžité sociální dávky představují dávky sociálního zabezpečení (např. dávky důchodového pojištění, dávky státní sociální podpory), které jsou ze sektoru vládních institucí vypláceny domácnostem.

Platební bilance zachycuje pro dané území ekonomické transakce mezi rezidenty a nerezidenty za určité časové období. Základní struktura platební bilance vychází z metodiky Mezinárodního měnového fondu a zahrnuje běžný, kapitálový a finanční účet (včetně změny devizových rezerv).

Krátkodobou úrokovou míru v prostředí ČR představuje PRIBOR 3M, což je referenční úroková sazba indikující průměrnou sazbu, za níž si mohou banky na trhu mezibankovních depozit půjčit se splatností 3 měsíce.

Potenciální produkt je úroveň ekonomického výkonu při „plném“ využití disponibilních zdrojů. Plné využití zdrojů je zde myšleno spíše jako optimální a rovnovážné, která nevede k tlakům např. ve změně dynamiky inflace apod.

Produkční mezera je rozdíl mezi skutečným a potenciálním produktem měřený v procentech potenciálního produktu. Slouží k identifikaci pozice ekonomiky v cyklu.

Sektor vládních institucí je vymezen mezinárodně harmonizovanými pravidly EU. V ČR zahrnuje v metodice ESA 2010 tři základní subsektory: ústřední vládní instituce, místní vládní instituce a fondy sociálního zabezpečení.

Strukturální saldo je rozdíl cyklicky očištěného salda a jednorázových a přechodných operací (obě složky viz výše). **Primární strukturální saldo** je dále očištěné o úroky.

Střednědobý rozpočtový cíl je vyjádřen ve strukturálním saldu sektoru vládních institucí a má zajistit udržitelnost veřejných financí dané země. Odráží jak růstový potenciál dané země, tak její úroveň zadlužení. Dodržování střednědobých cílů by mělo členským státům umožnit zachování dostatečné rezervy vůči referenční hodnotě salda sektoru vládních institucí ve výši −3 % HDP během obvyklých cyklických výkyvů, zabezpečit postupné kroky směrem k udržitelnosti a umožnit prostor pro případné potřebné rozpočtové operace. Postup jeho výpočtu je určen prováděcím dokumentem EFC (2017). Pro ČR aktuálně odpovídá úrovni strukturálního salda −0,75 % HDP, přičemž je revidován každé tři roky.

Tvorba hrubého fixního kapitálu představuje investiční aktivitu jednotek. Fixním kapitálem jsou pouze aktiva používaná ve výrobě po dobu delší než jeden rok. Patří sem rovněž např. předměty pro vojenské účely, výdaje na výzkum a vývoj apod.

Výdaje na konečnou spotřebu vlády zahrnují platby vládních institucí, které jsou následně použity buď pro spotřebu jednotlivců v sektoru domácností (především úhradu zdravotní péče zdravotními pojišťovnami za služby zdravotnických zařízení), nebo jsou spotřebovány celou společností (jako např. výdaje na armádu, policii, soudnictví, státní správu apod.). Služby sektoru vládních institucí, které jsou poskytovány ke spotřebě celé společnosti, jsou obvykle oceněny na úrovni vlastních nákladů na danou službu, protože neprocházejí trhem, který by je ocenil. Z výše uvedených důvodů se spotřeba skládá zejména z mezispotřeby (tj. zboží a služeb, vyjma fixních aktiv, spotřebovaných v procesu výroby jiného statku či služby), náhrad zaměstnancům (mzdy a platy včetně pojistného hrazeného zaměstnavatelem), naturálních dávek domácnostem (zejména platby zdravotních pojišťoven lékařským zařízením mimo sektor vládních institucí) či spotřeby fixního kapitálu. Nezapočítává se celá hodnota těchto transakcí, ale pouze ta, která se váže k produkci oceněné vlastními náklady. Náklady na tvorbu činností procházejících plně či částečně trhem, za něž dostává sektor vládních institucí úplatu, jsou pak z výdajů na jeho spotřebu očištěny.

Výdajové pravidlo Paktu o stabilitě a růstu limituje růst reálných upravených výdajů sektoru vládních institucí očištěných o diskreční příjmová opatření („očištěné výdaje“) tak, aby daný členský stát dosáhl svého střednědobého rozpočtového cíle a následně se jej držel. U států, které jsou na svém střednědobém rozpočtovém cíli, mohou očištěné výdaje růst nejvýše tempem průměrného růstu potenciálního produktu spočteným v desetiletém horizontu zahrnujícím pět let minulých, rok běžný a čtyři roky nadcházející. Průměrná míra růstu potenciálního produktu je aktualizována každoročně na základě jarní hospodářské předpovědi EK s platností vždy pro následující rok. U států, které svého střednědobého rozpočtového cíle ještě nedosáhly, je nejvyšší přípustné tempo růstu očištěných výdajů nižší, než průměrný růst potenciálního produktu. Rozdíl mezi oběma tempy se označuje jako konvergenční doložka a odráží fiskální úsilí požadované pro postupné dosažení střednědobého rozpočtového cíle.

Výdajové pravidlo národního fiskálního rámce slouží jako východisko pro přípravu návrhů státního rozpočtu a rozpočtů státních fondů. Pravidlo odvozuje maximální objem výdajů sektoru vládních institucí zejména od strukturální části příjmů tohoto sektoru zvýšených o 0,75 % HDP. Toto zvýšení představuje stanovený střednědobý rozpočtový cíl ČR. Pravidlo je doplněno o automatický korekční mechanismus, reflektující zpětně hodnocený odklon skutečné úrovně výdajů od pravidlem předepsané, a je doprovázeno přesně definovanými únikovými klauzulemi, podle zákona č. 23/2017 Sb., o pravidlech rozpočtové odpovědnosti, ve znění pozdějších předpisů.

makroekonomický vývoj, záměry fiskální politiky, vývoj veřejných financí, veřejné rozpočty, peněžní toky, vládní sektor, národní účty, mezinárodní srovnání, střednědobý fiskální výhled, střednědobý výhled státního rozpočtu, výdajové rámce, dlouhodobá udržitelnost veřejných financí, fiskální projekce, čisté půjčky, čisté výpůjčky, veřejný dluh, makroekonomický vývoj, záměry fiskální politiky, vývoj veřejných financí, veřejné rozpočty, peněžní toky, vládní sektor, národní účty, mezinárodní srovnání, střednědobý fiskální výhled, střednědobý výhled státního rozpočtu, výdajové rámce, dlouhodobá udržitelnost veřejných financí, fiskální projekce, čisté půjčky, čisté výpůjčky, veřejný dluh, makroekonomický vývoj, záměry fiskální politiky, vývoj veřejných financí, veřejné rozpočty, peněžní toky, vládní sektor, národní účty, mezinárodní srovnání, střednědobý fiskální výhled, střednědobý výhled státního rozpočtu, výdajové rámce, dlouhodobá udržitelnost veřejných financí, fiskální projekce, čisté půjčky, čisté výpůjčky, veřejný dluh, makroekonomický vývoj, záměry fiskální politiky, vývoj veřejných financí, veřejné rozpočty, peněžní toky, vládní sektor, národní účty, mezinárodní srovnání, střednědobý fiskální výhled, střednědobý výhled státního rozpočtu, výdajové rámce, dlouhodobá udržitelnost veřejných financí, fiskální projekce, čisté půjčky, čisté výpůjčky, veřejný dluh, makroekonomický vývoj, záměry fiskální politiky, vývoj veřejných financí, veřejné rozpočty, peněžní toky, vládní sektor, národní účty, mezinárodní srovnání, střednědobý fiskální výhled, střednědobý výhled státního rozpočtu, výdajové rámce, dlouhodobá udržitelnost veřejných financí, fiskální projekce, čisté půjčky, čisté výpůjčky, veřejný dluh, makroekonomický vývoj, záměry fiskální politiky, vývoj veřejných financí, veřejné rozpočty, peněžní toky, vládní sektor, národní účty, mezinárodní srovnání, střednědobý fiskální výhled, střednědobý výhled státního rozpočtu, výdajové rámce, dlouhodobá udržitelnost veřejných financí, fiskální projekce, čisté půjčky, čisté výpůjčky, veřejný dluh, makroekonomický vývoj, záměry fiskální politiky, vývoj veřejných financí, veřejné rozpočty, peněžní toky, vládní sektor, národní účty, mezinárodní srovnání, střednědobý fiskální výhled, střednědobý výhled státního rozpočtu, výdajové rámce, dlouhodobá udržitelnost veřejných financí, fiskální projekce, čisté půjčky, čisté výpůjčky, veřejný dluh, makroekonomický vývoj, záměry fiskální

ISBN 1804-798X

9 771804 798004 >

Ministerstvo financí České republiky
Letenská 15
118 10 Praha 1

http://www.mfcr.cz